

Афіцыйна

Заканадаўчыя карэктывы ў сферы культуры

Згодна з Кодэксам аб культуры Рэспублікі Беларусь, фільмы, якія плануюць дэманстравацца на тэрыторыі краіны, павінны прайсці працэдуру класіфікацыі. Класіфікацыя прадстаўляе суаднесненне фільма ў залежнасці ад яго жанру, тэматыкі, зместу і мастацкага афармлення да пэўнай узроставай катэгорыі. З індэксавымі суаднесненнямі ўжо можна пазнаёміцца на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале.

Выдачай рашэнняў аб класіфікацыі кіно бясплатна будзе займацца Інстытут культуры Беларусі, паведамляе БелТА. Гэта прадугледжана пастановай Савета Міністраў №21 “Аб ажыццяўленні асобных адміністрацыйных працэдур у сферы культуры” ад 12 студзеня 2017 года. Апошняя пастанова замацоўвае і карэктывы шэраг пастаноў Саўміна, прынятых да Кодэкса аб культуры.

Зараз замест адміністрацыйнай працэдуры “Дзяржаўнай рэгістрацыі фільма і выдачы дзяржаўнага рэгістрацыйнага пасведчання на фільм” трэба будзе звяртацца за выдачай рашэння аб класіфікацыі. Інстытут культуры Беларусі будзе ажыццяўляць гэта бестэрмінова за 5 календарных дзён. У выпадку неабходнасці напавіць стужку ў Рэспубліканскую экспертную камісію па прадухваленні прапаганды парнаграфіі, гвалту і жорсткасці ці Рэспубліканскай экспертнай камісіі па ацэнцы інфармацыйнай прадукцыі на наяўнасць (адсутнасць) прыкмет экстрэмізму працэс зойме да 30 календарных дзён.

Пытаннем дазволу на эксплуатацыю кіназалы і кінаабсталявання, згодна пастанове, будзе займацца раённыя (гарадскія) выканкамы. Рашэнні таксама будзе выдавацца бясплатна на тэрмін 5 гадоў.

Пастанова Савета Міністраў №21 таксама ахапіла галіну археалогіі. Цяпер горадабудаўнічыя праекты, якія ўключаюць звесткі аб археалагічных аб'ектах (за выключэннем помнікаў археалогіі), трэба будзе ўзгадняць з Нацыянальнай акадэміяй навук. Помнікі археалогіі застаюцца пад аховай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Прэм'ера

Дарога да цябе

У Рэспубліканскім дзяржаўным тэатры беларускай драматургіі — прэм'ера. Спектакль “Беларусь. Дыдактыка”, упершыню паказаны ўчора ўвечары, праклаў шлях не толькі да сэрцаў глядачоў, але і да ўрачыстасцяў з нагоды 25-годдзя тэатра, якія пройдуць у першы дзень лютага. Невыпадкава за паўгадзіны да прэм'ернага паказу ў фая тэатра адкрылася прымеркаваная да юбілею выстава “#Нам25”.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Аліны САЎЧАНКА

Тэатру — 25. А народнай артыстцы Беларусі Таццяне Рыгораўне Мархель, на якую ставілася прэм'ера, акурат напярэдадні, на Вадохрышча, споўнілася 78. І ўсё ж наш РТБД і артыстка, якая даўно прызнана ягоным тварам, могуць лічыцца аднагодкамі. Бо тэатр, калі меркаваць па колькасці праведзеных у ім падзей, значных не толькі для трупы, але і для ўсёй нацыянальнай культуры, куды больш сталы за свой узрост. А Таццяна Мархель, пры ўсім стосе жыццёвых выпрабаванняў, — вечно маладая. І новы спектакль — толькі чарговы доказ гэтаму.

Ідэю сабраць разам фрагменты беларускіх твораў школьнай праграмы і народныя песні, што так цудоўна спявае Таццяна Рыгораўна, прапанаваў рэжысёр Аляксандр Марчанка, які адначасова з'яўляецца артыстам гэтага тэатра і ўзначальвае адкрыты пры РТБД Цэнтр беларускай драматургіі. Рэдактарам па адборы літаратурнага матэрыялу выступіла Вера Буланда. Яна назбірала куды больш урыўкаў, чым увайшло ў спектакль. Бо далейшая праца была сумеснай — разам з непасрэднымі ўдзельнікамі спектакля. Дзесьці адштурхоуваліся ад песень, узгаданых Таццянай Мархель і музыкантам Дзмітрыем Лук'ячыкам, далучаючы да іх паэтычныя ці празаічныя фрагменты. Дзесьці — наадварот, непасрэдна ад тэкстаў, далучаючы песні.

“У нас такая багатая літаратура! — гаворыць Таццяна Рыгораўна. — Што ні радок — свая філасофія. А фальклор! Там жа ёсць адказы на ўсе пытанні. Нездарма Элаіза Ажэшка пісала, што чалавечыя пакуты, апісаныя Дантэ, можна выказаць словамі песні”.

Заканчэнне — на старонцы 9.

Тэндэнцыі

Вакол Нацыянальнай тэатральнай...

У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў пры ўдзеле першага намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірыны Дрыга адбыўся круглы стол на тэму “Нацыянальная тэатральная прэмія: вопыт і перспектывы развіцця”. Рэжысёраў, мастакоў і дырэктараў вядучых беларускіх тэатраў, вядомых крытыкаў і педагогаў сабралі ў канферэнц-зале, каб абмеркаваць арганізацыйны і творчы вопыт у правядзенні рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва з улікам развіцця беларускай драматургіі, рэжысёрскага і музычнага мастацтва, актёрскага майстэрства, сцэнаграфіі, тэатральнай крытыкі і менеджменту, іншых складнікаў тэатральнай культуры ва ўмовах сённяшняй рэчаіснасці.

Настасся ПАНКРАТАВА

Першы намеснік міністра культуры прыгадала леташні розгалас у прэсе наконт арганізацыі і правядзення Прэміі і заверыла, што ёсць час яшчэ раз выслухаць прапановы, абмеркаваць іх і, магчыма, скарэкціраваць палажэнне, якое выклікала так многа спрэчак. “Мы змарок адцягнулі яго правядзенне па часе ад фінальных мерапрыемстваў Нацыянальнай тэатральнай прэміі, каб улягліся

першыя ўражанні і выкрышталізаваліся нейкія вынікі. Калі гэты конкурс засноўвалі, то ставілася мэта развіцця і папулярнага мастацтва, далучэння да іх шырокіх слаёў грамадства, павышэння прафесійнага майстэрства ўдзельнікаў конкурсу. Дык ці садзейнічае Прэмія ў сённяшнім фармаце дасягненню гэтых мэтаў?” — задала пытанне ўсім прысутным спадарыня Дрыга.

Па меркаванні доктара мастацтвазнаўства, прафесара, галоўнага навуковага супрацоўніка Навукова-даследчага аддзела БДАМ Рычарда Смольскага, “узровень Прэміі даволі прыстойны, але не больш за тое”. Па словах дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Эдуарда Герасімовіча, конкурс ажывіцца, калі арганізатары вызначыць ацэначны крытэрыем сістэмы, бо Прэмія “першапачаткова была крыху недапрацавана”. Многія зазначалі, што не стае пастаяннай дырэкцыі, якая з году ў год і на працягу міжфэстыва перыяду займалася б усімі арганізатарскімі пытаннямі. У прыклад прыводзілі працу Мінскага міжнароднага фестывалю “Лістапад”, Міжнароднага фестывалю тэатральнага мастацтва “Тэ-АРТ”. Як зазначыў спадар Герасімовіч: “Трэба выдаткаваць хаця б тры штатныя адзінкі для адмысловай дырэкцыі. На ёй ляжыць вельмі вялікая адказнасць, аднак усё адразу стане на прафесійныя рэйкі”.

Заканчэнне — на старонцы 2.

З 8 па 12 лютага ў Мінску пройдзе XXIV Міжнародны кніжны кірмаш. Напярэдадні падзеі карэспандэнт “К” спытаў, якім чынам у выдавецтвах адбіраюцца творы мастакоў для афармлення кнігі, і якія нюансы ў сувязі з гэтым існуюць у аўтарскім праве?

Вольга РОПАТ

Іншы раз на вокладках кніг можна ўбачыць “візуальныя штампы”, якія падказваюць пакупніку жанр, тэму літаратурнага твора. Зусім іншая справа, калі на вокладцы — карціны мастакоў. Адрозненне згадваецца: “Дык гэта ж Губараў!” альбо “А чаму для твораў Янкі Маўра і Змітрака Бядулі абралі на вокладку менавіта маляваныя дываны Алены Кіш?” Але “дуэт” выяўленчага мастацтва і літаратуры выклікае пытанні. Якім чынам адбіраюцца творы мастакоў

Дуэт або ўзаемавыгада?

у выдавецтвах для афармлення кнігі, і якія нюансы ў сувязі з гэтым існуюць у аўтарскім праве?

Прагледзеўшы кнігі некалькіх выдавецтваў, спынілася на “Мастацкай літаратуры”, якое выпусціла серыі “Школьныя бібліятэка”, “Залатая калекцыя беларускай літаратуры”, “Беларуская літаратура XX ст.”, “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” з энцыклапедыяй “Культура Беларусі” і прыватным выдавецтвам “Чатыры чвэрці” (серыі “Несур’ёзна аб сур’ёзным”, “Дзеці вайны”), з якім ужо некалькі гадоў супрацоўнічае мастак Валянцін Губараў.

Погляд выдавецтваў

Так, галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Віктар Шніп адразу адзначыў, што ў выдавецтве ўсё робіцца для та-

го, каб беларускія мастакі “былі на слыху”, не забываліся. — Зусім скоро з’явіцца першая кніга серыі “100 вершаў”, прысвечаная 80-годдзю са дня нараджэння Міхася Стральцова. Аформлена кніга творами Валерыя Шкарубы, якія найбольш дакладна перадаюць эмацыянальны стан вершаў. Рытуецца выданне да 100-годдзя Пімена Панчанкі, дзе таксама будзе размешчаны работы беларускіх мастакоў, — сказаў галоўны рэдактар. — Што да ганарараў, то яны невялікія, і для майстроў лепшы варыянт — атрымаць некалькі экзэмпляраў кнігі у лік ганарара. Некаторыя мастакі гатовыя заплаціць уласнымі грашыма, каб выдалі каталог іх работ.

Падчас размовы Віктар Шніп згадаў сваё юнацтва — падручнікі

школьнай пары з рэпрадукцыямі айчынных мастакоў, якія, па словах Віктара, і зараз “перад вачамі стаяць”. Дзякуючы візуальным вобразам у падручніках, хочацца і музей наведаць — паглядзець на сапраўдную карціну. Таксама галоўны рэдактар згадаў часопіс “Беларусь”, у якім былі ўключены творы — спачатку з імі знаёміўся, а потым і да мастакоў у майстэрні прыходзіў.

Бываюць выпадкі, калі ўбачыла ў краме кнігу, аформленую прыгожым творам мастака, але яго аўтар нідзе не пазначаны... — Гэта ўжо недагляд. Абавязкова трэба ўказваць аўтара. Кнігі распаўсюджваюцца па крамах, бібліятэках, на рэпрадукцыі заўжды звяртаецца ўвага, — сказаў Віктар Анатольевіч.

Якія недахопы бачыць галоўны рэдактар выдавецтва ў зако-

не аб аўтарскім праве? — Ёсць нюансы. Калі, напрыклад, у прыватную калекцыю патрапіў твор, то ў каго прасіць дазвол на выкарыстанне работы? У калекцыянера? Увогуле, калі карціна знаходзіцца ў прыватнай калекцыі, то выпадае з беларускага або еўрапейскага культурнага жыцця, таму многія таленавітыя мастакі застаюцца невядомымі, — адзначыў Шніп.

Была магчымаць пагутарыць і з мастацкім рэдактарам “Мастацкай літаратуры” Надзеяй Барай, якая адразу папярэдзіла, што вокладка не абавязкова павінна адпавядаць зместу кнігі, бо існуюць зборнікі, у якіх змяшчаюцца розныя па тэматыцы творы. — Вокладка — “упакоўка”. Яна павінна прыцягваць увагу, перадаваць настрой і эмацыянальны стан кнігі, а не яе змест, — удакладніла Надзея.

Заканчэнне — на старонцы 3.

Афіцыйна

Дапоўніць і змяніць

На падставе пункта 3 артыкула 207, пункта 2 артыкула 208 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, пункта 2 пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2004 г. № 913 “Аб парадку стварэння ўнітарных прадпрыемстваў, устаноў, маёмасць якіх знаходзіцца ў рэспубліканскай уласнасці, іх рэарганізацыі і ліквідацыі і прызнанні згубіўшымі сілу некаторых пастанаўленняў Урада Рэспублікі Беларусь” міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў падпісаў загад №11 ад 16 студзеня 2017 года “Аб некаторых пытаннях класіфікацыі фільмаў, вядзення Дзяржаўнага рэгістра фільмаў і ўнясенні дапаўненняў і змяненняў у статут дзяржаўнай установы адукцыі “Інстытут культуры Беларусі”.

Ім ён упаўнаважыў з 03.02.2017 дзяржаўную ўстанову адукцыі “Інстытут культуры Беларусі” на ажыццяўленне класіфікацыі фільмаў; фарміраванне і вядзенне Дзяржаўнага рэгістра фільмаў; размяшчэнне звестак, якія змяшчаюцца ў Дзяржаўным рэгістры фільмаў, у глабальнай камп’ютарнай сетцы Інтэрнэт.

Фотафакт

Фота Аліны САУЧАНКА

Вясна пачынаецца з культуры

У гэтую сераду Амбулада Кітайскай Народнай Рэспублікі сумесна з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь сустрэлі Кітайскі новы год, альбо Вясеае свята вясны ў Беларусі. Мерапрыемства прайшло ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі і закончылася канцэртм Дзяржаўнага тэатра песні і танца кітайскай правінцы Ганьсу. Сёння, у суботу, артысты з Паднябёснай выступаць яшчэ і ў горадзе Гродна, што з нядаўніх часоў лічыцца сімвалічнымі беларускімі культурнымі варотамі Шаўковага шляху.

У імпрэзе прынялі ўдзел міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі Цуй Цымін.

Вострасюжэтны фільм да 100-годдзя міліцыі...

“Сляды на вадзе” — так называецца новая поўнаметражная стужка Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Яе прэм’ера адбудзецца 21 лютага ў сталічным кінатэатры “Масква”. А ўжо з 23 лютага яе можна будзе пабачыць у кінатэатрах па ўсёй краіне.

Карціна зроблена па замове Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Над ёй працавалі рэжысёр Александр Анісімаў і аператар Дзмітрый Рудзь па сцэнарыі, створаным Андрэем Жытковым і Андрэем Голубевым пры ўдзеле Мікалая Ільінскага.

Кінапраект перамог на адкрытым рэспубліканскім конкурсе, які праводзіўся Міністэрствам культуры ў 2015 годзе. Гэта стужка знята на аснове рамана “Пры надзвычайнай сітуацыі — знішчыць” прафесара, доктара гістарычных навук, палкоўніка міліцыі ў адстаўцы Мікалая Ільінскага — мастацкай рэканструкцыі рэальных падзей першых пасляваенных гадоў і змагання беларускай міліцыі з бандытызмам.

У стужцы, трылер якой даступны ў інтэрнэце, здымаліся беларускія акцёры Арцём Курань, Пётр Юрчанкоў, Вераніка Пляшквіч, Таццяна Чардынцава, Сяргей Юрэвіч ды іншыя артысты.

Паводле прэс-рэлізу Міністэрства культуры.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні кансультанту аддзела арганізацыйнай работы і інфармацыі Міністэрства культуры Андрэевай Кацярыне Уладзіміраўне ў сувязі з напаткаўшым яе горам — смерцю маці.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Вываецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАУ. Адаказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Юген РАГІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАУ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнт — Вольга РОПАТ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Вываецца — Рэдакцыяна-выдавешчкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2017. Наклад 4 583. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанна ў адрас 20.01.2017 у 17.00. Замова 128. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавештва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Альянс навукоўцаў і дыпламатаў

Пасля прыняцця Кодекса аб культуры дзейнасць па вяртанні вывезеных па-за межы краіны культурных каштоўнасцяў, якая вядзецца ад першых месяцаў беларускай незалежнасці, набудзе больш сістэмны характар. Пастановай Савета Міністраў ад 13 студзеня пры ўрадзе створана камісія па выяўленні, вяртанні, сумесным выкарыстанні і ўвядзенні ў навуковы

абарот тых скарбаў нашай культуры, што апынуліся ў іншых краінах.

Ілья СВІРЫН

Яе сустаршынямі прызначаны намеснік міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Валянцін Рыбакоў і намеснік міністра культуры Аляксандр Яцко. Таксама ў склад камісіі ўвайшлі старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, знакаміты даследчык Адам Мальдзіс, намеснік міністра інфарма-

цыі Аляксандр Карлюкевіч, намеснік міністра фінансаў Юрый Сільвестраў, дырэктар Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Аляксандр Лакотка, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага архіва Зміцер Яцэвіч і намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення шматбаковай дыпламатыі — начальнік ўпраўлення глабальнай палітыкі і гуманітарнага супрацоўніцтва МЗС Вадзім Пісарэвіч.

На думку многіх спецыялістаў, галоўным вынікам

стварэння камісіі стане міжведамасная каардынацыя высілкаў па вяртанні культурных каштоўнасцяў, якія сёння ажыццяўляюць самыя розныя ўстановы ды арганізацыі, а таксама наладжвання больш шчыльнага супрацоўніцтва паміж імі. І сапраўды, для рашэння няпростых задач у гэтай сферы ў большасці выпадкаў патрэбны комплексны падыход, які прадугледжвае ўдзел навукоўцаў, дыпламатаў, прадстаўнікоў розных органаў дзяржаўнага кіравання...

K

Вакол Нацыянальнай тэатральнай...

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

У адказ Ірына Дрыга значыла: “Над усімі дзяржаўнымі арганізацыямі вісіць пытанне аптымізацыі, таму наўрад ці атрымаецца стварыць дырэкцыю як асобную юрыдычную асобу”. Магчымае выйсце — з’яўленне моцнага прыватнага партнёра, які дапаможа з фінансаваннем. Аднак пакуль у Нацыянальнай тэатральнай прэміі такога саўдзельніка няма...

Генеральны дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Павел Палякоў сярод іншага прапанаваў штотраза мяняць галоўную пляцоўку правядзення форуму, каб у кожнага тэатральнага калектыву была магчыма асабіста аказаць свае ідэі падчас арганізацыі

Падчас пасяджэння круглага стала. / Фота Аліны САУЧАНКА

ўрачыстай цырымоніі адкрыцця і закрыцця.

Ён таксама ўгадаў сістэму акадэмікаў, калі пераможцаў выбіралі больш за сотню выбітных дзеячаў нацыянальнага мастацтва — гендырэктару яна падаецца больш аб’ектыўнай. І сапраўды, за дзве з паловай гадзіны гучала шмат нараканняў на працу адборачных камісій, гаварылі пра непразрыстасць іх дзейнасці, пра неабходнасць усё ж

глядзець спектаклі жывцом, а не па відэазапісах, у якіх усё залежыць не ад узроўня самой пастаноўкі, а ад якасці здымак і дакладнасці працы аператара. Кіраўнік Цэнтра беларускай драматургіі Аляксандр Марчанка прапанаваў звярнуцца да куратарскай сістэмы, калі за прапанаваны на конкурс спектакль куратар адказвае сваім імем.

Шмат гаварылася і пра неабходнасць пашырыць

спіс намінацый. Прасілі вярнуць не толькі намінацыі за лепшую рэжысуру, лепшую сцэнаграфію і лепшы дэбют, якія летась сталі сапраўдным каменем сутыкнення, але і ўвесці намінацыі за тэатральную крытыку, спектаклі малой формы, музычнае афармленне. Першы намеснік міністра культуры паабяцала, што міністэрства зоймецца гэтым пытаннем: “Мы яго распрацуем, выкладзем на паперы і пераадзім для разгляду, унясення прапановы, для сумеснага абмеркавання ў больш шырокім коле, каб прысутнічалі крытыкі, выкладчыкі і ў большай ступені корпус дырэктараў і мастацкіх кіраўнікоў тэатраў — у тым ліку і з рэгіёнаў. Хоцання, каб прапановы былі кансалідаваны”.

K

Non stop i forever

— Дык якое з мерапрыемстваў Года культуры аказалася самым-самым? Задумаўшыся над гэтым пытаннем, раптам зразумела, што яно павінна быць ці з безліччю адказаў, якія не супадуць, ці ўвогуле без адказу. Усё вельмі проста: кожны будзе называць тое, што зацікавіла менавіта яго, зыходзячы са свайго кола творчых і мастацкіх прыярытэтаў, нават саміх відаў мастацтва і сфер дзейнасці. А высветліць, якія з запланаваных мерапрыемстваў і сапраўды сталі самымі эфектыўнымі, мы зможам толькі на часавым аддаленні, ацаніўшы іх парасткі. Такія ўжо асабліва грашовых і душэўных укладанняў у культуру: сапраўдны вынік (не проста праведзены мерапрыемствы, а іх уздзеянне на далейшае жыццё чалавека) выяўляецца і асэнсоўваецца далёка не адразу.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Як заўсёды, яркімі кропкамі на культурным гарызонце краіны былі міжнародныя фестывалі — найперш тэатральныя: “M@rt.кантакт”

“Год...”, які мусіць

І сапраўды, водгук Года культуры яшчэ доўга будзе гучаць у свядомасці неаб’якавых спажывцоў і стваральнікаў творчага прадукту. Неўзабаве плён гэтай маштабнай грамадскай акцыі мусіць быць падведзены на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, якая пройдзе ў лютым. Сёння ж мы завяршаем публікацыю рэфлексій на гэты конт журналістаў “К”, распачатую ў першым нумары года.

у Магілёве, сталічны TeART, брэсцкая “Белая Вежа”, якія ладзяцца штогод, фестываль тэатраў лялек, што праходзіць біенале. З’явіліся беларускія прэм’еры, годныя сусветнага прызнання: музычныя (падкрэслію, у акадэмічнай галіне), тэатральныя. Згусткам айчынных здабыткаў апошніх двух гадоў сталі паказы спектакляў Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Не засталася ў краіне тых, хто не запомніў бы імя Уладзіміра Мулявіна. Але ўсё пералічанае адбылося б і без Года культуры! І гэта добра, а не дрэнна. Бо наданне пэўнаму адрэзку часу гэткага “культурнага” статусу зусім не азначае, што астатнія перыяды павінны быць “бескультурнымі”. Год культуры для яе дзеячаў — усёго толькі магчыма быць заўважанымі, калі раней яны гэтага не адчувалі. А для грамадства — уцяміць, што культура можа намнога больш, чым “проста грошы”. Бо апошнія самі па сабе — нішто, хіба найбольш аптымальны сродак для абмену на штосьці жыццёва важнае, сярод якога — культура ў самым шырокім сэнсе гэтага слова.

Так што хаця Год культуры афіцыйна скончыўся, ён павінны працягвацца ў рэжымах non stop i forever.

Пытанні, якія не абмяркоўваліся

Год культуры ад пачатку планаваўся як агульнаграмадская акцыя, і, без сумневу, яна магла стаць шырокай дыскусіяй адносна ролі культуры ў грамадстве. На жаль, гэтага не адбылося — і нават цяжка дакладна вызначыць, па чым ён віне. Не адбылося жрунтоўнага і ўзаважанага асэнсавання тэмы з боку карыстальнікаў культурнага прадукту, якое вельмі патрэбна акурат у цяперашні перыяд трансфармацыі культурнай мадэлі, калі пазіцыя дзяржавы становіцца ўсё больш ліберальнай.

Ілья СВІРЫН

Інтэрнэт-меркаванні тых, каго паводле ўстойлівага выразу прынята лічыць іх лідарамі, вельмі часта не вытрымліваюць крытыкі — яны аднабокны бы флюс у вузкага спецыяліста. Напрыклад, з самых розных трыбун рэгулярна гучала думка, што ўсё вартае ў айчыннай культуры робіцца без дзяржаўнай падтрымкі. І сапраўды, для сяброўскіх вечарынак ды іншых лакальных праектаў яна не патрэбна. Але назаўважце мне хоць адзін паўнаватрасны музей, які ў нас жыве “на самапаесе”. Альбо прафесійны тэатр. Альбо аркестр.

Прычым падобная сітуацыя — не толькі ў нас. Тыя, хто дасюль рамантызуе рынак як сістэму ацэнкі каштоўнасцяў, могуць пераканацца, што нават у сытым і рэспектабельным заходнім грамадстве такая схема не працуе. Бо камерцыйная вартасць на справе далёка не заўсёды супадае з мастацкай. Таму дзяржава там актыўна ўмешваецца ў культурны працэс, і грошы, што ў якасці падатку плоцяць рэстараны, перацякаюць у тэатры.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— Выкарыстоўваем тья творы, на якія аўтарскае права не распаўсюджваецца. З сучаснымі мастакамі — дамаўляемся, каб выкарыстаць твор бязвыплатна. Вокладкі не замаўляем. Напрыклад, для серыі “Залатая калекцыя беларускай літаратуры” бралі творы, адпаведныя часу. Рэпрадукцый багата ў Сетцы, і калі яны там, значыць, знаходзяцца ў свабодным карыстанні, — сказала мастацкі рэдактар.

Па словах галоўнага рэдактара выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” Ларысы Языковіч, для энцыклапедыі “Культура Беларусі” рэпрадукцыі выбіраюць мастацтвазнаўца Галія Фатыхава разам з мастакамі. З кожным з іх яна звязвалася, і мастакі, у сваю чаргу, прапаноўвалі свае работы. Потым усё разам абмяркоўвалася. У выдавецтве, як сказала галоўны рэдактар, мастацкім афармленнем кніг займаюцца дызайнеры. Мастакі-ілюстратары не запрашаюцца, адзінае — іншы раз робіцца замова для афармлення дзіцячых кніг. Ларыса Уладзіміраўна адзначыла, што з праблемамі аўтарскага права не сутыкалася, толькі ўзніклі пытанні па аб’ёме ганарараў.

— Ідэя стварэння серыі “Несур’ёзна пра сур’ёзнае” нарадзілася, калі заўважыла, што шмат у каго з нашых знакамітых пісьменнікаў ёсць пачуццё гумару. Адрозны ўспомнілі работы вядомага мастака Валянціна Губарава. Зараз ён ахвотна супрацоўнічае з выдавецтвам, прычым

безганарарна. Праект некамерцыйны, і мэта яго — дарыць людзям добры настрой, — сказала дырэктар выдавецтва “Чатыры чвэрці” Ліліяна Анцух.

Падчас размовы Ліліяна Фёдарэўна ўгадала, што на апошнім з’ездзе Саюза пісьменнікаў Беларусі абмяркоўвалася пытанне аб павелічэнні памеру аўтарскіх ганарараў. Трэба ўлічваць, што павелічэнне ганарару адначасова азначае і рост сабекошту кнігі, які сёння і так немалы. — Нават калі, на-

гумарыстычныя, іранічныя карціны Валянціна вельмі падыходзяць для серыі “Несур’ёзна аб сур’ёзным”. — Шкада, чытача знайсці цяжка: выданні бюджэтныя, многія аўтары ва ўзросце, некаторыя кнігі выдаюцца на беларускай мове...

— Нам далёка да заходніх стандартаў, дзе ўсё строга, — сказаў мастак. — У нашай краіне да мяне звяртаюцца па дазвол, за межамі Беларусі — ужо не прасочыш. Але бывае, канешне, пішуць, пытаюць дазволу. Маскоўскія

Умовы дагавора
— Само па сабе заключэнне дагавора наўрад ці выступае сродкам, які гарантуе абарону ад здзяйснення парушэнняў. Умоўна кажучы, дагаворам прадугледжана выплата ўзнагароджання аўтару, але выдавецтва можа не выканаць гэтыя ўмовы. Канешне, аўтар павінен быць уважлівым. Калі, напрыклад, у дагаворы ўсталяваны тыраж выдання, які дазволена з боку аўтара, то здзейсненае выдавецтвам за рамкамі яго ўжо з’яўляецца незаконным.

Дуэт або ўзаемавыгада?

прыклад, тыраж складае 100 экзэмпляраў, часу затрачана шмат на падрыхтоўку, рэдагаванне ды іншыя працэсы, то, зразумела, што кніга не можа каштаваць “пяць капеек”. На мой погляд, калі будуць прымацца рашэнні аб ганарарах, трэба сур’ёзна падумаць над тым, каб даць ільготы кнізе. Напрыклад, зняць з яе частку падаткаў. Яна сёння “аплачвае” падаткі на дабаўлены кошт, на прыбытак... Што да аўтарскага права, то і ў юрыдычным, і ў фінансавым плане аўтар павінен быць у цэнтры ўвагі пры выкананні ўсіх пунктаў Закона Рэспублікі Беларусі “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”. Гэта будзе справядліва.

“Рэклама на мяне працуе”

Некалькі гадоў таму да мастака Валянціна Губарава звярнулася дырэктар выдавецтва “Чатыры чвэрці” Ліліяна Анцух, вырашыўшы, што

выдавецтвы таксама пьталі дазволу, калі вырашылі выдаць набор паштовак і альбомы. Так, напрыклад, з Германіі, Румыніі нават ганарар дасылалі. Ужо 12 гадоў супрацоўнічаю з адным вядомым беларускім заводам, які штогод выпускае каляндар з рэкламай сваёй прадукцыі. Там размяшчаюцца ў тым ліку і мае работы. Рэклама на мяне працуе. Галоўнае — каб быў пазначаны аўтар. Адночы даведаўся, што ў Арменіі сын падарыў сваёй маці набор кубкаў з выявай маіх работ. Але мяне ніхто не пытаў... Заўважыў: у кнігавыдавецкай справе больш парадку.

Абарона мастака

Пра некаторыя нюансы ў аўтарскім праве расправяў “К” начальнік Цэнтра па калекцыйным кіраванні Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Аляксей Бічурын. Думаю, варта іх абзначыць.

Безумоўна, аўтар можа звярнуцца да выдавецтва, каб перагледзець умовы дагавора. Напрыклад, даць дазвол на распаўсюджанне дадатковага тыражу, але ўжо з падвышанай сумай ўзнагароджання. У выніку ён сам вырашае, якім чынам атрымаць узнагароджанне. Заканадаўства дапускае нават бязвыплатнае выкарыстанне, калі гэта акрэслена ў дагаворы.

У каго прасіць дазвол? Калекцыянер і мастак.

— З аднаго боку, усё залежыць ад мэты, у якіх мяркуецца выкарыстоўваць твор. Так, карціна як матэрыяльны аб’ект належыць калекцыянеру, але аўтарскім правам у адносінах да гэтай карціны ён не валодае. Выключэнне — калі паміж ім і аўтарам твора заключаны адпаведны аўтарскі дагавор. Па агульным правіле аўтарскае права на карціну як твор, нават у выпадку яе продажу новаму ўласніку, працягвае застава-

ца ў мастака. У адносінах да твораў выяўленчага мастацтва ўзнікае свайго рода дваякаасе аўтарскае права належыць мастаку, калі, канешне, ён яго не перадаў. Таму дазвол на выкарыстанне твора ў новай форме (напрыклад, у якасці ілюстрацыі) трэба браць у яго. А што тычыцца тэхнічнай магчымасці зрабіць копію твора — фотаздымак, які пасля будзе выкарыстаны, то тут пытанне ў атрыманні доступу да самога матэрыяльнага аб’екта, які з’яўляецца ўласнасцю ка-

лекцыянера. Таму выдавецтву давядзецца звяртацца да мастака — за дазвалам на атрыманне праў на выкарыстанне твора, іншымі словамі, вырашыць юрыдычныя пытанні, і да калекцыянера — з пытаннямі тэхнічнага характару — дазвол на магчымасць атрымаць копію карціны і ў далейшым выкарыстаць яе. Ні мастак, ні калекцыянер апырыюцца не абавязаны прадастаўляць права. Але, мяркую, той жа калекцыянер будзе зацікаўлены за плату выдаць на часовае карыстанне экзэмпляр.

Мастак і некалькі выдавецтваў

— Усё залежыць ад камерцыйнай зацікаўленасці выдавецтва і ад зместу першага заключанага па часе дагавора. Можна гаварыць, што найбольш распаўсюджаныя ў практыцы выпадкі, калі выдавецтва зацікаўлена набыць выключнае права на выкарыстанне

твораў, якое, зразумела, больш каштуе. Гэта значыць, што іншыя выдавецтвы на працягу пэўнага тэрміну не могуць тым жа спосабам выкарыстоўваць адпаведныя творы.

Музей і выдавецтва
— Фотаграфаванне твора выяўленчага мастацтва, напрыклад, з мэтай далейшага камерцыйнага выкарыстання, з’яўляецца актам яго ўзнаўлення, капіравання экзэмпляра ў новай форме — гэта тая дзея, якая патрабуе атрымання дазволу праваўладальніка. За выключэннем выпадкаў, калі скончылася дзеянне аўтарскага права на твор — прайшло 50 гадоў з даты смерці аўтара і твор можа выкарыстоўвацца любой зацікаўленай асобай. Іншы аспект, калі твор знаходзіцца ў спецыялізаванай арганізацыі. Часцей за ўсё экзэмпляры твораў набываюцца музеямі ў мастакоў з мэтай экспанавання, уключэння ў калекцыю. Наколькі ведаю, дагавораў на перадачу аўтарскага права паміж аўтарам і музеем у большасці выпадкаў не заключаецца — адпаведна музей не валодае правам дазваляць ці забараняць выкарыстанне твора.

Выкарыстанне рэпрадукцый карцін на вокладках кніг у сённяшніх умовах — найбольш трапнае выйсце і для выдавецтваў, і для мастакоў. Для апошніх — рэклама, для выдавецтваў — супрацоўніцтва з мастаком на бязвыплатнай аснове, а таксама іх прасоўванне. Магчыма, толькі ў ўзаемавыгадных умовах можна рэалізоўвацца.

К

доўжыцца заўжды-2

У плане рэнтабельнасці і гэтак далей у культуры усё як у эканоміцы. Некаторыя жывёлы і расліны патрэбныя дзеля гаспадарчых мэтай, некаторыя — для падтрымання самой эканомікі, а некаторыя — выключна для біялагічнай разнастайнасці. А ці трэба нам гэтая разнастайнасць? І калі так, дык што трэба рабіць, каб яе захавалі? Такое пытанне таксама не абмяркоўвалася ў сацыяльных сетках.

Яшчэ адно пытанне — грамадскае стаўленне да работніка культуры. Мы ўвесь год плакаліся, што пару нядрэнных хлопцаў не атрымалі сертыфікатаў “недармаеда”, але пры гэтым амаль не гаварылі пра тысячы выдатных спецыялістаў, якія маюць сёння заробкі ніжэй, чым у прыбыральных чыцы ў супермаркеце. Ці вінаватыя яны ў гэтым? І ўрэшце — ці павінна быць іначай? Такія пытанні, на жаль, гучалі ў публічнай прасторы зусім нячаста. Цяжка сказаць, ці ўдалося б іх кардынальна вырашыць нават з нагоды Года культуры.

Напэўна, з Годам культуры рана было развітвацца, слухаючы адлік секунд з келіхам шампанскага. Пытанні ён узняў сапраўды вельмі шмат, і пошукі адказаў на іх, без сумневу, важныя не толькі для далейшага развіцця галіны, але і для ўсяго грамадства. Прычым іх трэба шукаць, вы-

слушаўшы самыя розныя меркаванні: як інсайдаў гэтай сферы, так і зацікаўленых назіральнікаў збоку за тымі працэсамі, якія ў ёй адбываюцца. Урэшце, застаецца і яшчэ адно пытанне: хто ж павінны распачаць гэтую дыскусію? Паколькі сама сабою яна не ўзнікае, першы крок было б мэтазгодна зрабіць наўмысна. Падаецца, на яго здатная толькі паважная дзяржаўная інстытуцыя. А ў якім фармаце — навуковай канферэнцыі, або, напрыклад, ток-шоу — гэта ўжо пытанне тэхнічнае.

2016 год у фатаграфіі: плюс на мінус

Менавіта летась на старонках “К” з’явілася рубрыка “Беларуская фатаграфія. Імёны”, зладжаная сумесна з Нацыянальным гістарычным музеем краіны і прысвечаная гісторыі айчыннага фота. Ужо гэта дае спадзею на тое, што нягледзячы на заканчэнне Года культуры як акцыі, даследаванне такой творчай практыкі як фатаграфія будзе працягвацца далей.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Насамрэч, уражанні ад года розныя. З аднаго боку, фатаграфія, яе прэзентацыя, часцей стала выходзіць за фарматы традыцыйных выстаў: з экспазіцыйных залаў фота крочыла ў публічны гарадскі асяродак, і тое для нашых прастораў — падзяс. Узгадаем праект Марыны Бацюковай “Сула. Непар’юнае”, што аздобіў дварык Нацыянальнага гістарычнага стаўшы “доўгаіграючай” навіной для дыскусій ды цікавосці, абавязковай для наведвання не толькі мінчукамі.

Месяц фатаграфіі ў Мінску, які распачынаўся праекцыямі французца Клементы Брында, — таксама прапанаваў іншы рэжым дэманстрацыі і ўспрыняцця фота — на будынках, на сценах. У гэтым жа рэчышчы — як прыклад узаемадзеяння з публічнай прасторай — ідзе і сумесны з беларускімі мастакамі праект берлінца Міхаіла Шродара “Бетонная ілюзорнасць”, прысвечаны даследаванню, адаптацыі і асэнсаванню бетонных манументаў, іх рэшткаў у гарадскім атачэнні (у тым ліку, сродкамі фатаграфіі). Сёлета, прынамсі, мусяць распачацца наступны этап ініцыятывы — мастацкая інтэрвенцыя ў абраныя бетонныя аб’екты.

Таксама немагчыма не ўгадаць і кафэ “Культура” — плён высілкаў куратара і

фатографа Аляксея Шынкарэнкі, які пасля ўдзелу ў Венецыянскім біенале вырашыў прапанаваць новую форму камунікацыі з глядачом, грунтуючыся на інтэрактыўных мастацкіх практыках. Па знешнім узору даслаючы да звычайнай кавярні, яго галерэя-кафэ па начынні звяртаецца да больш напоўненага кантакту і досведу. Разам з кубачкам кавы кліенту прапаноўваецца пагутарыць пра культуру, напрыклад, пра тое, што значыць для яго гэта паняцце, як яно трансфармуецца зараз, пра асабістыя матываванні да яе. Фатаграфія тут узнікае як прыгожая частка праекта — як пацверджанне ўключэння ў актыўны працэс знаёмства, камунікацыі, жыццёвага назірання.

Усе гэтыя прыклады сведчаць пра тое, што фатаграфія, ва ўсялякім разе ў сталіцы, пэўным колам мастакоў і арт-менеджараў успрымаецца не толькі як выключна дакумент ці “прыгожая карцінка”, але як сучаснае мастацтва, што мае на ўвазе разнастайныя рэжымы ўзаемадзеяння, успрыняцця, стварэння. Пакуль гэтыя прыклады — хутчэй выключэнне з правіл, але намёткі пэўнай тэндэнцыі можна зрабіць.

У гэтым сэнсе працягам своеасаблівай лініі “фатаграфія як падстава для размовы” стаўся і судовы працэс фатографа ды блогера Антона Матолькі супраць Белтэлерадыёкампаніі. Прэзэдэнт не толькі падняў шматлікія пытанні наконт

аўтарскага права на фотаздымак, але ўвогуле выявіў адсутнасць прафесійнага дыскурса аб фатаграфіі — гэтай прызнанай ва ўсім свеце творчай практыкі і напрамку мастацтва. У выніку плюс на мінус дае...?

Шанец і шанцаванне

У галіне аховы нематэрыяльнай культурнай спадчыны (НКС) галоўнымі падзеямі Года культуры сталі, бадай, папайненне нацыянальнага Інвентара НКС, намінацыя Будслаўскага фэсту ў Рэпрэзентатывны спіс НКС UNESCO, пачатак працы па падрыхтоўцы для намінацыі туды ж беларускага дударства, стварэнне ў Студэнцкім этнаграфічным таварыстве базы даных па этнаграфіі Беларусі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Рэспубліканская навукова-метадычная рада па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры ў 2016-м разгледзела 8 намінацый элементаў НКС і ўхваліла 7 з іх для зацверджання ў будучыні пашанцаваў Савета Міністраў. “Не пашанцавала” абраду “Пячы ката” з Дзяржынскага раёна: дасье накіравалі на дапрацоўку. Пастанову чакаць ухваленым элементам, магчыма, давядзецца досыць

доўга. Мінулая пастанова Савета Міністраў выйшла 2 жніўня 2016 года і зацвердзіла 35 намінацый у спіс нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі, разгледжаных Радай за апошнія 4 гады. Не дачакалася афіцыйнага статусу носьбітка мастацтва казначай прозы Лідзія Міхайлаўна Цыбульская з вёскі Магілёна Уздзенскага раёна: 3 студзеня 2016 года бабулі не стала. Стан яе спадчыны, як і мастацтва майстра драўлянай скульптуры Міколы Тарасюка са Стойлаў Пружанскага раёна, цяпер пад пытаннем.

Будслаўскаму фэсту давядзецца чакаць разгляду міжурадавага камітэта UNESCO па пытаннях НКС яшчэ год: увосень 2016-га файл быў адхілены праз дробныя заўвагі. Гэта цягне за сабой дадатковыя тэхнічныя і матэрыяльныя складанасці: трэба наоў рабіць прафесійную фота- і відэаздымку падзеі ў 2017-м. Паступова вядзецца праца па падрыхтоўцы дасье на беларускае дударства, што плануецца падаваць у складзе міжнароднага пакета дакументаў, стварэнне якога ініцыявала Славакія. У складзе комплекснай намінацыі ў нашай дуды больш шанцаў.

На Каляды пачынае працаваць база даных па этнаграфіі Беларусі, створаная ў Студэнцкім этнаграфічным таварыстве. Каб карыстацца ёй, трэба стаць удзельнікам партнёрскай праграмы грамадскай арганізацыі.

К

Планшэты і смартфоны хоць і не адсоўваюць традыцыйную кнігу на ўзбочыну жыцця, усё ж многае мяняюць у жыцці сённяшніх бібліятэк. Напрыклад, павялічваюць працэнт віртуальных, а не рэальных наведвальнікаў раённых і абласных “кніжніц”. Праўда, часцяком бібліятэкары да падобных “нерэальных” чытачоў бываюць зусім непадрахтванымі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пытанне з няпэўным адказам

Уся справа ў тым, што не ва ўсіх цэнтралізаваных бібліятэчных сістэмах Беларусі на сёння створаны свае сайты, дзе размяшчаецца актуальная і надзённая інфармацыя, ёсць краязнаўчыя віртуальныя старонкі ці размяшчаюцца базы даных, з дапамогай якіх можна ўбачыць усё багацце кожнай раённай “кніжніцы”... Між тым, згодна з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады, за пяцігодку колькасць наведвальнікаў публічных бібліятэк павінна вырасці на 20 %. Гэта значыць, штогод прырост павінен быць не менш чым на 4 %, прычым з улікам тых самых віртуальных карыстальнікаў. І калі ў абласных бібліятэках гэты паказчык за мінулы год выканаць змаглі, дык у раёнах сітуацыя не настолькі радасная.

Скажам, у Мінскай вобласці сваіх сайтаў на пачатак 2017 года не маюць 5 ЦБС з 23 — у Валожыне, Крупках, Беразіне, Лагойску і Стоўбцах. Усе астатнія цэнтральныя раённыя бібліятэкі вобласці, як адзначыла “К” намеснік дырэктара Мінскай абласной бібліятэкі імя А.С. Пушкіна Таццяна Баранова, свае сайты даўно займелі. Да слова, у некаторых раёнах свае старонкі ў Сеціве маюць і асобныя, а не толькі цэнтральныя бібліятэкі, таму на сёння на Міншчыне працуюць не 18, а аж 32 бібліятэчных сайты. Колькасць наведвальнікаў бібліятэк у параўнанні з мінулым годам у рэгіёне вырасла прыкладна на 2,3 %, а ў абласной бібліятэцы — больш чым на 10 % з 209 379 чалавек да 231 945 наведвальнікаў. Павялічваецца і колькасць віртуальных аматараў бібліятэчных сайтаў вобласці — з 252 тысяч у 2015-м да 292 тысяч у 2016-м годзе. Рост, такім чынам, склаў прыкладна 16 % за год. Лічба, натуральна, магла быць значна большай, каб усе раённыя ЦБС Міншчыны займелі свае сайты з цікавым і запатрабаваным кантэнтам...

Не ўсюды ёсць свае бібліятэчныя парталы і на Гомельшчыне. Так, па словах дырэктара Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі Марыны Рафеевай, з 22 раённых ЦБС сайты на сёння існуюць толькі ў 14 з іх. Асноўныя праблемы на шляху стварэння бібліятэчных сайтаў, як адзначыла суразмоўца, — не-

дастатковае фінансаванне і адсутнасць кваліфікаваных кадраў, тых жа інжынераў-праграмістаў, стаўкі для якіх не прадугледжаны сённяшнім штатным раскладам.

На Магілёўшчыне сітуацыя ў гэтым плане нашмат лепей. Як адзначыла “К” дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна, на сёння не маюць сваіх сайтаў толькі 3 з 22 раённых ЦБС вобласці, а рост віртуальных наведвальнікаў бібліятэк быў адзначаны на ўсіх інфармацыйных бібліятэчных рэсурсах Магілёўшчыны.

У самым паўночным рэгіёне краіны — на Віцебшчыне — на сёння праблем з бібліятэчнымі сайтамі не маюць: яны створаны ў кожным раёне вобласці. І, як кажа загадчык аддзела бібліятэчна-наўстава Віцебскай абласной бібліятэкі Наталля Пугачова, цікавасць да бібліятэчных парталаў з боку чытачоў пастаянна расце.

— Так, усяго за мінулы год колькасць віртуальных наведвальнікаў па вобласці павялічылася з 495 тысяч да 707 тысяч чалавек, гэта значыць нашы сайты наведвала прыкладна на 210 тысяч чалавек больш, чым у 2015-м, — паведаміла суразмоўца. — Праўда, у цэлым па вобласці наведвальнасць бібліятэк (з улікам рэальных і віртуальных наведвальнікаў) павялічылася не так значна: усяго прыкладна на 1,7 % у параўнанні з мінулым годам — з 4299 тысяч да 4373 тысяч чалавек.

На Гродзеншчыне і на Брэстчыне таксама, як і на Віцебшчыне, на сёння свае сайты маюць усе раённыя цэнтральныя бібліятэкі. Рост наведвальнікаў адзначаюць пераважна ў Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф. Карскага: з 302 тысяч да 384 тысяч чалавек — гэта прыкладна на 27 % больш наведванняў, чым у 2015 годзе. Як кажа намеснік дырэктара абласной “кніжніцы” Марына Ігнатвіч, такога ўнушальнага росту ўдалося дабіцца ў асноўным за кошт віртуальных наведвальнікаў. Тым больш, што сёння гродзенцы ў сваёй працы арыентуюцца не толькі на айчынага, а і на замежнага наведвальніка, які цікавіцца гісторыяй і турыстычным патэнцыялам Гродзенскай вобласці. На жаль, даныя па вобласці пакуль у абласной “кніжніцы” не прадставілі, спаслаўшыся на тое, што звесткі пра наведванне бібліятэк чытачамі прыйшлі не з усіх раёнаў Гродзеншчыны.

Тое самае адзначылі “К” і ў Брэскай абласной бібліятэцы імя М. Горкага. З іншага боку, па словах дырэктара бібліятэчнай установы Тамары Данілюк, у яе “кніжніцы” таксама значна вырасла колькасць віртуальных наведвальнікаў і папярэднімі данымі па вобласці яна ўсё ж валодае.

— Калі ў 2015-м годзе на наш сайт завіталі прыкладна

300 тысяч віртуальных наведвальнікаў, дык па выніках 2016-га маем лічбу амаль у 354 тысячы чалавек, — адзначыла суразмоўца. — Рост як віртуальных, так і рэальных наведвальнікаў бібліятэк назіраецца ва ўсіх раёнах Брэстчыны, таму можна сказаць, што даведзены Дзяржаўнай праграмай мэтавы паказчык мы ў цэлым выконваем.

Як кажа Тамара Данілюк, рост віртуальных наведвальнікаў бібліятэчных сайтаў адбыўся дзякуючы рэалізацыі мінулай Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады.

— Менавіта за мінулыя пяцігодку нам удалося якасна палепшыць тэхнічную базу бібліятэчных устаноў Брэстчыны, усталяваць у іх найноўшыя камп’ютары, а таксама займаць рэальныя магчымасці для стварэння і “раскруткі” бібліятэчных сайтаў, — кажа Тамара Данілюк. — Апошняя у Сусветным Павуцінні з’явілася Столінская ЦБС, і цяпер нам трэба шчыраваць над нападзеннем бібліятэчных парталаў, бо яны павінны быць “жывымі”, насычанымі самай актуальнай інфармацыяй, навінамі і анонсамі.

Што ж, як бачна, у большасці рэгіёнаў Беларусі даведзены Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады паказчыкі па павелічэнні колькасці наведванняў раённых і абласных “кніжніц” пераважна выконваюцца. Праўда, рост адбываецца ў асноўным за кошт віртуальных, а не рэальных чытачоў. І ці будзе адзначаны такі рост у наступныя гады — пытанне з даволі няпэўным адказам, бо заваяваць прыхільнасць інтэрнэт-аўдыторыі можна толькі пастаянным абнаўленнем кантэнта, стварэннем цікавых і змястоўных старонак унутры бібліятэчнага партала і гэтак далей.

Да таго ж, як ужо адзначалася, пакуль што не ва ўсіх рэгіёнах краіны свае сайты маюць нават цэнтральныя раённыя бібліятэкі. І гэта ў той час, калі смартфоны і планшэты ёсць сёння літаральна ў кожнага, а актуальную і надзённую інфармацыю большасць жыхароў Беларусі ўжо прызвычаліся браць з інтэрнэту... Гэты “безсайтавы” прабел трэба як мага хутчэй ліквідаваць, натуральна, з улікам наяўных фінансавых магчымасцей мясцовых бюджэтаў.

І апошняе. Безумоўна, варта ўлічваць і тую аптымізацыю, якая адбывалася ў Беларусі цягам апошніх гадоў, і хутчэй за ўсё, працягнецца ў будучыні. Скарачэнне сеткі бібліятэк — пераважна сельскіх, — азначае, зразумела, і змяншэнне колькасці запытаў ад чытачоў, бо што ні гавары, а бібліёбус замяніць стацыянарную кнігавыдачу сёння проста не ў стане. Як гэтая праблема адаб’ецца на выкананні паказчыка па павелічэнні наведвальнасці таксама значна вырасла колькасць віртуальных наведвальнікаў і папярэднімі данымі па вобласці яна ўсё ж валодае.

— Калі ў 2015-м годзе на наш сайт завіталі прыкладна

У будні дзень жыццё на Мінскім мастацкім камбінаце ідзе ў звычайным рытме. Тыя, каго можна сустрэць у калідорах і саміх майстэрнях — гэта пераважна пазбаўленыя раз’явацкай сентыментальнасці прафесіяналы ў сферы мастацтва. Для знаёмства з апошнім паспалітаму люду прызначаны зусім іншыя месцы з зусім іншай атмасферай. Таму з’яўленне тут групкі наведвальнікаў — ужо само па сабе выключэнне з правілаў. Тым больш, рушаць яны на ўласную выставу.

Напрыканцы мінулага года Мемарыяльны музей-майстэрня Заіра

Азгура сумесна з мастацкай майстэрняй Псіханеўралагічнага дома-інтэрната №2 зладзілі ўнікальны па сваёй канцэпцыі выставачны праект “Кропка максімуму”. “Музейная” яго частка ўключала толькі люстэркі, кожнае з якіх было падпісанае імем аднаго з наведвальнікаў студыі, а таксама дакументальныя відэафільмы пра іх. Самі творы экспанаваліся ў раскіданых па горадзе майстэрнях прафесійных мастакоў, дзе карціны маглі ў вызначаны час убачыць усе ахвотныя.

Ілья СВІРЫН

Зваротны бок

Тэрапія ад страху

Праектаў, якія тым ці іншым чынам дэманструюць або даследуюць г. зв. “дэвіянтнае мастацтва”, апошнім часам ладзіцца даволі шмат — хаця, на вялікае жчасце, гэтая тэма не стала моднай і, тым больш, эпатажнай. Некаторыя з іх вышукваюць новыя сэнсы на маргінэзе арт-працэсу, некаторыя маюць перадусім дабрачынны характар, канцэнтруючы ўвагу на рэальных жыццёвых патрэбах саміх мастакоў. Многія з такіх ініцыятываў з’яўляюцца інклюзіўнымі — людзі з асаблівасцямі псіхікі ўключаюцца ў “звычайныя” творчыя праекты. Чаго варта хаця б нядаўні канцэрт грайндкоравага гурта ў псіхіятрычнай лячэбніцы, дзе ў якасці вакалісткі дэбютавала адна з яе пацыентак!

Але нават на гэтым размаітым тле “Кропка максімуму” выразна вы-

лучаецца. Найперш таму, што ў дадзеным выпадку інклюзіўнасць мае двухбаковы характар — праект ад пачатку быў прызначаны спарадзіць новы досвед не толькі ў “дэвіянтных”, але і ў прафесійных творцаў. Апошнім — як, зрэшты, і ўсім нармальным людзям — таксама патрэбна тэрапія. Прынамсі, ад страху перад тым самым вар’яцтвам. “Баючыся апынуцца па ўмоўна іншы бок, мы катэгарычна і назаўжды падзяляем прастору на дзве часткі, верачы ў надзейнасць і непарушнасць умацаванняў. Зручна ўладкоўваемся ў страху перад уласнай ізаляцыяй, безвыходнасцю, фізічнай або душэўнай слабасцю. Аднак усе на адлегласці сфарміраваныя перакананні руйнуюцца ў памежнай зоне, дзе ты больш за ўсё безабаронны і аголены” — гаворыцца ў эксплікацыі да праекта.

Па словах яго куратаркі Ганны Бабіч, амаль усе мастакі, якім гэта прапанавалася, далі згоду прадставіць сцены сваёй “прыватнай тэрыторыі” пад выставу аднаго альбо некалькіх наведвальнікаў студыі пры інтэрнаце — і, адпаведна, пражыць з іх працамі некалькі тыдняў. І ніхто не палічыў гэта вялікім выпрабаваннем. А ў вызначаны дзень у кожную з майстэрняў завіталі дэлегацыя ўдзельнікаў праекта, для якіх такая магчымасць стала вялікай радасцю.

Узаемакарысны абмен

Папіваючы гарбату, наведвальнікі аглядаюць карціны Таццяны Радзівілка — мастачкі, якая ўмее філігранна адлюстроўваць хісткія межы рэальнасці і мрой, гісторыі і фантазіі. Гэтыя інтравертныя творы

дома нормам Раю першай катэгорыі.

Такім чынам, не варта баяцца ні масак з пап’е-машэ на калядным карнавале “Конікі” ў Давыд-Гарадку, ні нейкай сучаснай атрыбутыкі на традыцыйных святах. Іншая справа, што варта захаваць агульны кірунак святкавання, падумаць, чаму традыцыйна выкарыстоўваліся менавіта такія рэчы ці дзеянні, і падыходзіць да замяны іх на сучасныя вельмі асцярожна і асэнсавана.

Іншыя пункты “Этычных прынципаў” паведамляюць: “Супольнасці, групы і, у адпаведных выпадках, асобныя людзі павінны адыгрываць галоўную ролю ў ахове іх уласнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны; Правы супольнасцяў, груп і, у адпаведных выпадках, асобных людзей працягваць звычай, формы ўяўлення і выяўлення, веды і навыкі, неабходныя для забеспячэння жыццяздольнасці нематэрыяльнай культурнай спадчыны, павінны прызнавацца і паважацца. Кожная супольнасць, група або асобны чалавек павінны вызначыць каштоўнасць іх уласнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны і гэта нематэрыяльная культура вонкавай каштоўнасцяй аднаццаці”.

Заканчэнне —
на старонцы 13.

Аўтэнтнычна не значыць этычна

У 2016-м UNESCO прыняла дакумент “Этычныя прынцыпы аховы нематэрыяльнай культурнай спадчыны”. Прааналізуем некаторыя з гэтых прынципаў на прыкладзе працы ўстаноў культуры.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Канвенцыя UNESCO аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны не апелюе паняццем “аўтэнтнычнасць”. У этычных прынцыпах аховы НКС, прынятых у 2016-м, паведамляецца: “Неабходна паважаць дынамічны і жывы характар нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Аўтэнтнычнасць і ўнікальнасць не павінны выклікаць асцярогі ці з’яўляцца перашкодамі ў ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны”.

Як звязець гэты пункт з практыкай? Возьмем абрад калядавання. Сёння “прасунутыя” беларускія каляднікі, што чыталі кніжкі па фалькларыстыцы, збольшага арыентуюцца на ўзнаўленне аўтэнтных узораў. На гэтым фоне цікавым выглядае вопыт

аднаго з мінскіх калядных гуртоў. Яго арганізатар Барыс Шчука разважае: “Калядныя персанажы сімвалізавалі прадстаўнікоў навакольнага хаосу — небяспечных, злавесных, драпежных, незразумелых. Прадстаўнікоў тых прастораў, што знаходзяцца па-за звычай і прадказальнай паўсядзённасцю грамады”.

Барыс з сябрамі зладзілі калядаванне, дзе ад “традыцыйных” персанажаў засталася толькі Каза. Але і тая носіць моднае футра з торбачкай, робіць манікюр на капытку і працуе лабаранткай у санстанцыі. Гурт каляднікаў, фронтмен у якім — рэвізорка Тамара Цыліндрычная, “правярае” ў хаце ўзровень вітаміназацыі паветра, шуму, наяўнасць няўзгодненай перапланіроўкі... Міліцыянер складае пракакол на гаспадара пасля таго, як лабарантка Каза “памёрла”, узлаўшы пробу ежы і напояў. Усе праблемы прапануюць вырашыць Навязлівы Менеджар па продажах, што гандлюе слоікамі з шумам ды вітамінамі і Поп, што “адпявае” Казу, але рэвізорка іх адганяе. Каза ажывае, а гаспадар атрымлівае пасведчанне аб адпаведнасці

зусім “не для масавага спажываўца”, аднак госці ўспрымаюць іх з вялікай цікавасцю — калі не разумеючы, дык, прынамсі, адчуваючы.

Некалькі соцень метраў па калідорах камбіната — і мы трапляем у майстэрню дружнай сям’і Шапо. Вочы ажно разбягаюцца ад безлічч дзіўных прадметаў, што займаюць усе сцены ад падлогі да столі: старых духавых інструментаў, прасаў, швейных машынак і, вядома, самых размаітых твораў

маўляецца прымерваць на сябе. Людміла Сініца некалі ўдзельнічала ў рэканструкцыі Тэатра оперы і балета як тэхнік-архітэктар. Наталля Літвінава доўгі час была мастаком-афармляльнікам. Дзяніс Гацко нідзе не працаваў — ён пераведзены ў дарослы інтэрнат з дзіцячага. Пётр Гараўскі быў нямы ад нараджэння, а пасля смерці маці страціў памяць, аднак праз яго волю да жыцця з часам яна вярнулася разам з мовай.

перш сваёй нешаблоннасцю мыслення — тут яно ў нечым падобнае да дзіцячага. Выстаўленыя ў майстэрнях творы лішні раз гэта пацвердзілі.

— Хто з калегаў ні прыйдзе — абавязкова заглядаецца на вашага хлопчыка з рыбай, — кажа Аляксандр Шапо аўтару твора Сяргею Мурашку. — Зайздросцяць! Іншыя работы, якія тут выстаўленыя, — таксама нядрэнныя, але гэта — сапраўдная ўдача!

прыпавесцямі. — А калі вы перамалёўваеце тыя бярозкі, якія Я зрабіў... прабачце, у мяне ўзнікае пытанне: навошта? Я ж іх ужо зрабіў — а таксама і аблокі, і сонца, і траву. Прычым у мяне ў кожным разе атрымаецца лепей за вас. Не паўтарайце мяне, не прыпадабняйцеся да малпы — малюйце тое, што вы адчуваеце. Мне трэба ваш файл для майго камп’ютара — і давайце разам ствараць Сусвет, бо акт яго стварэння ніколі не скончыцца!

Відавочна, гэты заклік адразу ўздзімае настрой мастакам з інтэрната — як, вядома, і цікавасць да іх твораў з боку прафесіяналаў.

Разнастайнымі сучаснымі арт-праектамі ў прасторы кансерватыўных музеяў сёння здзівіць бадай ужо немагчыма. Але сімвалічныя спадкаемцы Заіра Ісакавіча зноў апырэдзілі сваіх беларускіх калегаў, прапанаваўшы замест лакалізаванай у родных сценах выставы цэлы гарадскі маршрут. Зрэшты, гэта далёка не самая галоўная куратарская вынаходка. Куды важней — тая новая інтанацыя, з якой прапануецца гаварыць на даволі хваравітую для многіх тэму. Прычым, гаварыць, ізноў жа, як з тымі, хто “па той бок”, так і з тымі, хто “па гэты”. Праект сведчыць, што такое сумоўе, у прынцыпе, магчыма, што яно можа быць плённым і яго ні па якіх прычынах не трэба баяцца. Пагатоў, мастакі з псіханеўралагічнага інтэрната да гэтага гатовыя.

Дзяжурны па нумары

Дык дзе ж “Звон звоніць”?..

Стаіць у цэнтры Мінска на самай яго Кастрычніцкай плошчы трылер. І ўсім бы ён быў непрыкметны, каб з калонак, устаноўленых побач з ім, не гучала музыка. Добрая музыка, “у тэму” каляднаму і навагодняму настрою. “Снег кружыцца”, “Пяць хвілін”, “Навагоднія цацкі”, “Тры белья кані” і іншая зімовая песенная класіка цешыць слых жыхароў сталіцы ды яе гасцей.

Алег КЛІМАЎ

Ногі самі пускаюцца пад яе ў скокі, а вусны з языком і з тым, што там яшчэ ў чалавеку адказвае за вакал, падпяваюць знаёмых словы. І настолькі мяне ўразіла ўся гэтая феерыя, што захацелася неадкладна выказаць падзяку невядомаму дзіджэю. Абрывы якога пасля нядоўгіх пошукаў набылі форму канкрэтную...

“Ганяе” хіты пра “бой гадзінніка раздасца неўзабаве” ды “такога снегападу даўно не памятаюць тутэйшыя месцы” адзін з найбуйнейшых у краіне “ігракоў” у сферы пракату прафесійнага канцэртнага абсталявання, кампанія, якая дзейнічае на дадзеным рынку дваццаць пяць гадоў. Яе прадстаўнік з гонарам распавёў мне пра тое, што фірма займалася і займаецца гукам ды свецтлом найбуйнейшых у рэспубліцы фестываляў, дзён гарадоў, канцэртных праектаў. Ды дарыў шлягеры пра “навагоднія цацкі, свечкі і хлапушкі ў ім” ды “ледзь натапырыліся дома” на галоўнай плошчы Мінска трылер кожны дзень з 12-й да 19-й аж па стары Новы год уключна. І ўжо сабраліся мы з суразмоўцам у віры перадсвяточных пачуццяў пабратацца, як прыйшло мне ў галаву задаць парачку, як аказалася, “левых” пытанняў. Маўляў, Аркадзь Харалаў — гэта “кул”, з тэмбрам “пад дзіцячы” Ларыса Доліна — адпад, наогул расійскія поп-артысты, чые галасы на ўсю Кастрычніцкую і грывяць, — супер. А дзе ж гэтыя заходнія нятленкі пра “мэры крысмас” ды “хэпі нью еар”? І дзе — самае галоўнае — айчыны выканаўца, дзе кампазіцыі родных аўтараў, дзе мова беларуская? Хуліа Іглесіяс з Тодарам таксама хацелі быць пачутымі ды атрымаць законны аўтарскі! У той жа момант змяніўся тэмбр майго візаві і ўвесь ён неяк насцярожыўся: вядома, чаго добрага мож-

на чакаць ад журналіста? І справядліва заўважыў, што не штодня ж я па сем гадзін у цэнтры горада праводзіў, каб затым рабіць шкодныя высновы аб дыскрымінацыі зусім замежнай ды нашай поп-культуры. А яны ў названай кропцы з дынамікаў разносіліся! Праўда, на думку пракатчыка, песень адпаведных бягучаму сезону ды яго святам у сучаснай беларускай эстраднай ды альтэрнатыўнай музыцы не так шмат. І, спехам развітаўшыся, такі выдаў таямніцу: музычны кантэнт яго кампаніі прадаставіла галоўнае ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінгарвыканкама, калі ёсць прэтэнзіі, туды і звяртайцеся. Не паспеў я супакоіць прадстаўніка, што асаблівых прэтэнзій ні да каго не маю, як зносіны ён перапыніў. Але па падказаным адрасе я ўсё ж звярнуўся.

Намеснік начальніка ўпраўлення, начальнік аддзела ўстаноў культуры і культурна-асветнай працы згаданага галоўнага ўпраўлення Аляксандр Шапкаў не пагадзіўшыся са мной у цэлым, што беларускай музыкі гучала мала, салідарызаваўся з работнікам пракатнай арганізацыі ў тым, што новых ды адносна новых песень прыдатнай тэматыкі ў багажы нашых артыстаў няшмат, маўляў, таму і выбіраць не было з чаго. А як жа, напрыклад, цэлы альбом “Святы вечар-2000”, з дванаццаццю трэкамі? Або аднайменныя кампазіцыі “3 Новым годам!” гуртоў “Крамбамбуля” ды “Крама”, “3 новым годам, родны край!” “Нейра дзюбеля”, “Белым снегам” ансамбля “Колер алоэ”, “Цуд на Каляды” Аляксандра Памідовава? А такія эксклюзівы, як лірычны баявік “Машыны часу” “Снег”, які лідар “машыністаў” Андрэй Макарэвіч спявае на беларускай мове (пераклад ажыццявіў наш вядомы рок-музыкант Юрый Несцяярэнка); “Звон звоніць”, выкананы гуртом “Палац”, — беларускамоўны варыянт “Jingle Bells”? “Каляда” “Песняроў” ды “Завіруха” “Верасоў” — гэта выдатна, але ёсць, ёсць матэрыял і больш свежы! Прычым артысты гатовыя былі адмовіцца ад сваіх прэтэнзій на аўтарскія, абы іх “зімовая творчасць” парадавала людзей! І гэта быў бы сапраўдны падарунак усім нам! І гэта, у рэшце рэшт, эканомія дзяржаўных сродкаў! Увогуле, яшчэ не позна ўнесці карэктывы ў рэпертуарную палітыку Кастрычніцкай плошчы, прынамсі, для сезона 2017 — 2018...

Інклюзіўнасці

мастацтва. Гутарка адразу наладжваецца. Скульптар Аляксандр у ахвоту апавядае і пра асаблівасці адносінаў у творчай фаміліі, і пра розныя нюансы сваёй прафесіі, і пра непазбежныя ў ёй анекдатычныя выпадкі.

Амаль у кожнай майстэрні кіраўнік інтэрнацкай студыі Марына Вечар атрымлівае падарункі — дзе фарбы, дзе пэндзлі, дзе халсціну... Пра гэта нікога з мастакоў не прасілі, ініцыятыву кожны з іх праявіў сам. Больш за тое — па словах Ганны Бабіч, праект наўмысна не ставіў перад сабой дабрачынны мэтай. Ён прызначаўся перадусім не для “прыцягнення ўвагі да праблемы”, а для абмену досведам паміж творцамі, што апынуліся з “той” і па “гэты” бакі. Прычым абмену ўзаемакарыснага.

Псіханеўралагічны інтэрнат — гэта цэлы суплёт сумных жыццёвых гісторый, якія сьвядомасць упарта ад-

Юрый Сяўрук працаваў на трактарным заводзе, але заўсёды марыў стаць мастаком. Атрымалася гэта толькі ў інтэрнаце.

Але калі ты бачыш перад сабою гэтых рахманых, шчырых і збольшага задаволеных жыццём людзей (а яны ўвогуле вельмі не любяць скардзіцца на неспрыяльныя ўмовы), разумееш адноснась нашых уяўленняў пра шчасце. Што самае цікавае, камунікацыя з імі наладжвалася проста вокалгненна: патрапіўшы на “чужую тэрыторыю”, яны пачуваліся там вельмі ўпэўненыя. Зрэшты, і самі мастакі радушна ды без комплексаў прымалі гасцей, таму дыялог выбудоваўся шчыры і цёплы.

Не паўтараць Бога

Як ужо неаднаразова адзначалася, дэвіянтнае мастацтва цікавае най-

Сярод прадстаўленых у рамках праекта твораў рэдка калі знойдзеш міметычна адлюстраваны пейзаж альбо нацюрморт. Прыкладам, Аляксандр Шапалаў дэманструе фантазмагарычныя вобразы і сюжэты, якія нечым нагадваюць Фрэнсіса Бэкана. (“Хаця наўрад ці ён калісьці бачыў творы гэтага мастака”, — мяркуе Ганна Бабіч). Відавочна, што нахненне такія аўтары чэрпаюць недзе ўнутры — а не ў знешнім свеце ці альбомах рэпрадукцый. І пачуць словы падтрымкі такой пазіцыі з вуснаў прызнаных мастакоў, відавочна, было для іх вельмі важна.

— Бог стварыў сусвет, стварыў нас паводле свайго вобразу і падабенства, а потым сказаў: сябры, Я ўжо ўсё стварыў, а цяпер Мне не хапае тут толькі вашай самасці, — патрыярх спыннай дынастыі Уладзімір Шапо тлумачыць сваё крэда амаль

На маю думку...

Сучасныя вёскі — розныя. Ёсць аграгарадкі, дзе людзі жывуць з выгодамі. Але не пра іх гаворка, а пра паселішчы, якія называюць “выміраючымі”. Якое ж крыўднае слова! Тым не менш...

Калі праездом бываю ў асобных з іх, вока не працінае тыя хаты, якія, так бы мовіць, існуюць самі па сабе. Іх пакінулі гаспадары. Хто памёр, хто з’ехаў да дзяцей, некаторыя — на зімовы час, іншыя — назаўсёды. Стаяць пустыя хаты, і жывуць там толькі ўспаміны.

Але не ўсё так сумна, бо тут, побач, у суседніх хатах ёсць жыццё і рух, ёсць жывая гаворка і чалавечыя зносіны. Ёта дагледжаныя дамы, упарадкаваныя гароды, пладаносныя сады. Гаспадары гэтага ўсяго, як правіла, людзі немаладыя, у большасці — сталага веку. Вясной і летам тут усё “кіпіць”, ад раніцы да вечара не хапае часу, каб пасяць, пасадзіць, прапаляць. Сілы не тыя. Увечары стомлены чалавек бярэ ў рукі кнігу, кладзецца ў ложак ці на канапу, і разам з літаратурнымі героямі адпраўляецца ў цікавыя вандроўкі, пакуль не засне. Камп’ютар і інтэрнэт — гэта для маладых. А для героя майго апавяду галоўны сябар — звычайная добрая папяровая кніга. Як цяпер кажуць, кніга на традыцыйных носьбітах.

“Каб не шкадавалі вяскоўцы, што жывуць не ў тым месцы”

Файна МАЛЮЖЭНЕЦ, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Навагрудскай раённай бібліятэкі

Усе мы, як кажуць, людзі вясковыя. Калі не вы самі, дык кожнаму ўзгадаецца нехта з блізкіх, хто пражывае ў сельскай мясцовасці. Не ведаю, хто як, а я, асабліва калі непагадзь, кожны раз задумваюся, як гэтыя нязручнасці перажываюць вяскоўцы. Шкадую іх, вельмі шчыміць сэрца. Здавалася б, чаму?

А потым настае восень, далей — зіма. Адна вясковая жанчына мне скардзілася, што з узростам узненавідзела гэты час года за доўгія цёмныя вечары. За тое, што сядзіць адна, у восем гадзін вечара ўжо ніводнае акно ў вёсцы не свеціцца, за тое, што няма куды падацца. Кніга і тэлевізар — адзінае выратаванне. Але калі гэтага замнога, таксама можна стаціцца. Не хапае духоўных зносін, культурнага жыцця, калі хочаце. У вёсцы зачынілі ўсё, што маглі: няма ні крамы, ні ФАПа, ні клуба, ні бібліятэкі. А як жыць? Каб зразумець гэтую жанчыну і тысячы падобных, дастаткова ўявіць сябе ў такім становішчы. Адчулі, як не соладка? Не, я не так паставіла пытанне, зараз спытаю інакш: адчулі, як горка?

Прыгадала такую гісторыю. У адной з падобных

вёсак бібліятэка нейкі час заставалася адзінай стацыянальнай установай сацыяльнай сферы. Дык вось, бібліятэкар звярнулася да кіраўніцтва аб пераносе часоў працы, каб яны спалі з графікам работы аўталаўкі. Такую неабходнасць падказала само жыццё. Прыезд крамы на колах у гэтую вёску заўсёды быў радаснай падзеяй. Вяскоўцы загадзя збіраліся ў бібліятэку, і ўсе разам, можна сказаць, цэлай вёскай, чакалі аўталаўкі. Грэліся ў холад, хаваліся ад спекі летам. Гутарылі, абмяркоўвалі, раіліся. Бібліятэкар ладзіла для іх мерапрыемствы, праводзіла гучныя чытанні. Усё было вельмі добра, па-шчыраму... А потым бібліятэку зачынілі.

Праблема. І як яе вырашыць, каб усім было добра?

Бібліятэка ніколі не будзе самаакупнай, тым больш

сельская. Яна мае патрэбу ў дзяржаўнай падтрымцы. Трэба разумець, што гэтым дзяржава падтрымлівае не бібліятэку, яна падтрымлівае сваіх грамадзян. Сёння не кожнаму пад сілу набыць сабе кнігу, падпісацца на перыядычныя выданні. Дый навошта? Для гэтага ёсць і павінны быць публічныя бібліятэкі. Дзяржава ж у нас — сацыяльна арыентаваная. А для сельскага чалавека бібліятэка — крыніца ведаў, культуры, інфармацыі. У рэшце рэшт — месца зносін людзей, што вельмі карысна для сучаснага грамадства. Ці можам мы пазбаўляць чалавека гэтых выгод? Гэтую думку адстойваю пастаянна. Усе мы, як можам, кожны на сваім узроўні, павінны ствараць такія ўмовы, каб чалавеку жылося добра, каб ён не пакутаваў у адзіноце, каб ад суму не піў гарэлку. Хочацца, каб аптымізацыя заставалася справядлівай. Каб не шкадавалі вяскоўцы, што нарадзіліся і жывуць не ў тым месцы.

Якія перашкоды ў жыцці ні паўставалі б, мы аб’ектыўна ад пакалення да пакалення чакаем прагрэсу, хочам жыць лепш і лепш. Хіба гэта дрэнна ці няправільна?

Увага!

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

У адзін з першых дзён новага года рэдакцыя "К" атрымала доўгачаканы падарунак! Дзед Мароз ды Снягурка ў асобах спевака Пятра Елфімава (так прозвішча па-беларуску запісана ў пашпарце) ды прадзюсара Таццяны Касмачовай — адной з самых вядомых, любімых, творчых сямейных пар краіны — прыйшлі да нас, каб у паслясвяточнай атмасферы пагаварыць "за жыццё" з многімі яго прываімі. Не ведаю, ці сталі ім падарункамі пытанні журналістаў газеты, але мы стараліся...

Падрыхтаваў Алег КЛІМАЎ

Аб гадах старым ды новым

— Якім выдаўся 2016-ы для Пятра Елфімава?

Пётр Елфімаў (далей П.Е.): — Дастаткова насычаным ды плённым. Усё гэтак жа выкладаю на кафедры мастацкай творчасці і прадзюсарства мінскага Інстытута сучасных ведаў імя Аляксандра Шырокава — спецыяльнасць "Мастацтва эстрады (спевы)", а з мінулага верасня — у маскоўскім Інстытуце сучаснага мастацтва, на факультэце эстрадна-джазавага спеву. Працягвае дзейнічаць Студыя Пятра Елфімава — "Голас будучыні": гэтая вакальная школа працуе як у Мінску, так і ў Маскве. Пішу музыку для яе са-лістак, асабліва сярод іх адзначаю юную спявачку ды скрыпачку, мінчанку Эліну Матарас, для якой паволі выбудоваю рэпертуар. У праекце "Ведай нашых!" "Радые "Сталіца" яна літаральна "выкасіла" ўсіх дарослых канкурсантаў і... "справядліва" заваявала другое месца. Каму, як не мне, ведаць цану "справядлівасці" ў шоу-бізнесе. Нічога, у нас з ёй усё наперадзе.

Шмат было выступаў — сольных, у зборных ды сумесных канцэртах — у межах серыі мерапрыемстваў, прысвечаных 75-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Георгіевіча Мулявіна: спяваў у Польшчы, Крамлі, натуральна, у Беларусі. Аднавіў "песняроўскую" міні-рок-оперу "Ванька-ўстанька".

У якасці запрошанага выканаўцы прымаў удзел у міжнародным музычным праекце лідара расійскага гурта "Боні НЕМ" Кірыла Немалеява "Forces United", рок-операх Маргарыты Пушкінай ды Сяргея Скрыпнікава "Аксітанія", маскоўскага метал-гурта "Калізей" ды таго ж Немалеява "Маўзалеі" (дзве апошнія знаходзяцца ў завяршальнай стадыі).

Ды ўсёго і не запомніш, увогуле. Але, вядома, вылучу яшчэ тое, што я быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

— У Немалеява асаблівы, спецыфічны погляд на музыку. Лёгка ўпісваецца ў яго канцэпцыі?

Таццяна Касмачова (Т.К.): — Яны так адзін у аднаго ўпісваюцца, што проста не разлі вада.

П.Е.: — Ён так кажа аб нашым супрацоўніцтве: "Ты ж ведаеш, я ў творчасці мыслію нестандартна і калі прыдумаю што-небудзь мудрагелістае, то да каго мне ісці, як не да цябе?" Нам вельмі зручна з ім працаваць, і ў маёй новай аўтарскай праграме, якую я зараз рыхтую, ён удзельнічае ў аранжыроўках — як прадзюсар.

— Свае планы на гэты год вы ўжо трохі прыадкрылі, а што ў мінулым не атрымалася рэалізаваць?

П.Е.: — Бадай, нічога такога не было. Я якіх-небудзь жорсткіх фастрыг перад сабой сёння не стаўлю: прыходзіць час чарговага праекта — раблю яго, назапасіўся матэрыял — працую над ім.

Вучыцца, і яшчэ шмат-шмат разоў вучыцца

— Апошнія некалькі гадоў вы жывяце паміж Мінскам і Масквой...

Т.К.: — На трасе М1!

— Камфортна існаваць у такім рэжыме?

П.Е.: — Хутчэй, так. Дарога з аднаго горада ў іншы — гэта час для разваг: пра творчасць, пра жыццё. Час нараджэння ідэй,

Але навучыцца яму на належным узроўні вельмі складана, калі чалавек не мае аснову — у маім выпадку акадэмічную пастаноўку голасу. Адно ідзе за адным, і двума-трыма відэаўрокамі абмысціся нельга. Неабходная цэлая сістэма. Таму я і ўзяўся за справу стварэння відэашколы.

— Расійскія тэлепраекты, у якіх вы ўдзельнічалі — "Галоўная сцэна", "Голас", могуць з дапамогай членаў журы (настаўнікаў) чамусьці рэальна навучыць, давучыць выканаўцу, усё роўна якога — пачаткоўца або ўжо больш-менш вядомага, пасля чаго кар'ера ў іх пойдзе ў гару? Альбо гэтыя праграмы — толькі "малюнак", "мішура", а не школа?

Т.К.: — Такія праекты — гэта перш за ўсё шоу. А далей многае залежыць канкрэтна ад самога

перашняй поп-музыцы падобны да творчай смерці. У ёй трэба ўвесць час быць напатагове, сачыць за тэндэнцыямі, пры гэтым, безумоўна, захоўваючы ўласную творчую асобу; трэба пастаянна самаўдасканалвацца, не баяцца эксперыментавання, шукаць рэпертуар, з якім цяпер вялізныя праблемы ва ўсіх без выключэння артыстаў — і ў вялікіх, і ў малых. Адсутнасць рэпертуару — рускамоўнага — гэта ці не самая галоўная прычына таго, што многія цікавыя выканаўцы, якія прайшлі і на "Галоўную сцэну", і ў "Голас", зніклі з вачэй. Можна спяваць на англійскай, аднак у гэтым няма сэнсу, калі вы не спрабуеце выйсці на еўрапейскі рынак, дзе на аднаго нашага спевака, які спявае па-англійску, у Еўропе знойдзецца два дзясяткі сваіх. Вось таму і неабходна вяртаць моладзь да сваёй песеннай культуры.

рускай. У Польшчы, падчас сумеснага канцэрту з Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам Рэспублікі Беларусь, гучалі песні на беларускай мове.

П.Е.: — У Расіі, у яе сібірскім рэгіёне: у Цюмені, Ніжнявартаску, Табольску вельмі любяць песні з рэпертуару "залатых" "Песняроў", песні, па якіх свету быў вядомы Савецкі Саюз. Сёння ў мяне з'явілася вялікая колькасць прыхільнікаў, якія з задавальненнем слухаюць і ведаюць мае аўтарскія творы.

Вяртаючыся ж да зададзенага пытання, скажу, што з гэтых праектаў я вынес тое, што і хацеў вынесці. Я пагутарыў з добрымі музыкантамі, з дасведчанымі людзьмі — музычнымі рэдактарамі, прадзюсарамі, аранжыроўшчыкамі. Мы размаўляем на адной, прафесійнай мове. Мой музычны свет, безумоўна, узабагаціўся.

Двое з шоу-бізнесе

Аптымістычны погляд спевака ды яго прадзюсара на рэальныя рэчы

Падчас сустрэчы ў рэдакцыі "К". / Фота Аліны САЎЧАНКА

распрацоўкі ўжо народжаных. У дарозе я магу прыдумаць новы твор, часткова яго аранжаваць у галаве, а, прыехаўшы, сесці за камп'ютар і "дабіць" матэрыял. У паездках абдумваю нюансы аўтарскай метадыкі выкладання вакалу: спадзяюся, зусім хутка выпушчу яе ў выглядзе сваёй відэашколы. Траса — гэта яшчэ гадзіны і для чытання: літаратуры мастацкай і той, што неабходна для самаадукацыі.

— З вакальнымі метадыкамі ўсё так дрэнна?

П.Е.: — Ведалі б вы, колькі людзей, у якіх няма магчымасці вучыцца прафесійным спевам у нейкіх установах, праз тую ж "сетку", мараць, каб з'явіліся такія метадыкі (сучасныя, правільныя), якія маглі б дапамагчы развівацца ў патрэбным кірунку. Я ўважліва вывучыў інтэрнэт, там сапраўды вельмі мала годнага ўвагі матэрыялу. І захацелася ліквідаваць гэты прабел, у прыватнасці — у рускамоўным вакале. (Калісьці ў юнацтве я на сабе адчуў ўсе цяжкасці, звязаныя з адсутнасцю педагога, які мог бы мне растлумачыць тую ці іншую тэхніку спеваў.)

Шмат узнікае пытанняў аб такой тэхніцы (ёй мала хто валодае на постсавецкай прасторы), як "экстрэмальны" вакал.

артыста: калі ён нічога не ўяўляе з сябе як творчая асоба — не важна, пачатковец ён ці працягвае свой шлях у музыцы, то і пазней уяўляць нічога не будзе. Калі яму нешта дадзена звыш, калі талентам ён не абдзелены, калі працаўнік, то будучы і іншыя эфіры, і запрашэнні на канцэрты.

П.Е.: — У апошнім "Голасе" было шмат тых, хто раней удзельнічаў у розных праектах. Былі артысты, якія прыйшлі на праект, каб яшчэ раз гучна пра сябе заявіць, нагадаць пра сябе, як да прыкладу, Аляксандр Панаётаў, калісьці вельмі папулярны спявак, што ў сілу розных прычын выпаў на некаторы час "з абоймы". І дзякуй Канстанціну Львовічу Эрнсту ды Юрыю Віктаравічу Аксюце, што яны далі адбыўшыся артыстам такую магчымасць.

Але нават такім выканаўцам, не кажучы ўжо пра невядомых, трэба памятаць пра тое, што "другое нараджэнне" або першыя з'яўленні ў самых галоўных музычных тэлепраектах Расіі не даюць ім нейкай "індульгенцыі". Гэта шанец на завяў свайго месца ў шоу-бізнесе, на вяртанне згубленых пазіцый. Марнаваннем часу поспеху не даб'ешся, у любой сферы чалавечай дзейнасці, а застой у ця-

— Каму, як не вам, гэтым заняцца? На асабістым прыкладзе?..

П.Е.: — Я ж сам ужо не моладзь..., хоць і імкнуся ісці з ёй у музыцы ў нагу. Магу, як вы кажаце, стаць для іх прыкладам толькі ў адным: у прафесійным стаўленні да сваёй справы. Пару месяцаў таму ў Інстытуце сучаснага мастацтва адбыўся мой творчы вечар, на які прыйшлі ўсе студэнты нашага факультэта. За дзве гадзіны зносі я ім прадэманстраваў, што можа выканаўца ў розных напрамках музыкі, як ён можа яе даносіць да гледача, паводзіць сябе на сцэне.

Т.К.: — Вучні яго любяць і заняткаў не прапускаюць! Наогул, людзі ў сваёй пераважнай масе хочучы песень на роднай мове. Чулі бы вы, як Пятра прымаюць за мяжой нашы колішнія суграмадзяне! Ды і спрадвечныя жыхары адчуваюць у гэтых песнях — на беларускай, рускай мовах — іх глыбіню, чуюць і бачаць шчырасць Пятра, прасякаюцца ёй, дзівяцца яго голасу. А на далёкія замежныя выступы прыходзяць зусім не адны толькі выхадцы з Беларусі ды былых рэспублік СССР, але і карэнная публіка. Як гэта было, дапусцім, у Германіі ці ў Францыі, калі гледачы прасілі праспяваць на беларускай ды

Т.К.: — З'явіліся новыя знаёмыя, з кімсьці ўзніклі досыць прыяцельскія адносіны. Цяпер мы шмат працуем з Акадэмічным вялікім канцэртным аркестрам імя Юрыя Сіланцава, з вялікім задавальненнем супрацоўнічаем з праектам "Рамантыка раманса" на тэлеканале "Культура".

П.Е.: — Ёсць людзі, якія знаходзяцца як бы ў цені шоу-бізнесе, але менавіта яны ствараюць тую самую платформу, на якой ён трымаецца. З аднаго боку, у мяне склаліся выдатныя адносіны з Леанідам Агуціным, з яго татам — Мікалаем Пятровічам — гэта людзі, якіх ведаюць усе. З іншага — выдатныя аранжыроўшчыкі, музыканты, музычныя рэдактары. Да прыкладу, Аляксандр "Леў" Канавалаў, бо не шмат каму з аматараў музыкі што-небудзь гаворыць яго імя, імя аднаго з вядучых расійскіх аранжыроўшчыкаў. Або імёны яго калег — Андрэя Сяргеева ды Яўгена Арлова — высокаадукаваных ды вельмі прафесійных музычных прадзюсараў. Рэдактары Наталлі Шаміладзэ ды Марыны Андрусенка. З імі проста прыемна гутарыць, нават на тэмы па-за нашай прафесійнай сферай.

Аб музычных рэаліях

— Беларускі рок жывы?

П.Е.: — У адрозненне ад Еўропы, у нас гэтая музыка не для многіх. Там яна пастаянна развіваецца, адгукваючыся, у тым ліку, на тыя ж запыты публікі. Тут усё больш сціпла, але каманды цікавыя ёсць, ёсць у каго маладым выканаўцам павучыцца. Мне не вельмі падабаецца, што многія імкнуцца спяваць на англійскай. Я раней ужо выказаўся на гэтую тэму, дадам яшчэ. Калі нашы музыканты мараць з англамоўным рэпертуарам прарвацца на Захад, то справа гэта малаперспектыўная. На Захадзе хапае сваіх. І паміж чужымі і роднымі выбар будзе зроблены на карысць апошніх, гэта ж відавочна. Трэба быць мегаталенавітым, каб здолець заваяваць з такім падыходам замежнага слухача. Я пакуль такіх у Беларусі не сустракаю.

Больш натуральна працаваць на беларускай, рускай мовах. Магчымасці для самарэалізацыі шырэй, артыст больш прыкметны для гледача, калі той яго разумее. Іншае пытанне, куды беларускамоўнаму рокеру прыткнуцца, акрамя як на "Радые "Сталіца"?"

Т.К.: — Але віна ў адсутнасці айчыннай рок-музыкі ў радыё-ды тэлеэфіры ляжыць не толькі на масмедыя. Зробіць музыкант адну песню, пакажуць яе адзін раз па тэлевізары, і вось ён ужо сядзіць і чакае, калі прыйдзе да яго слава: сітуацыя — копія той, пра якую Пётр казаў, адказваючы вам на пытанне аб расійскіх тэлепраектах. І, не дачакаўшыся, творча памірае.

П.Е.: — Тое, пра што ты сказала, усё ж больш характэрна для поп-музыкі.

Т.К.: — Нічога падобнага! Амбіцыі і там, і там адны і тыя ж, адна і тая ж завышаная самаацэнка ў тых, хто ледзь чагосьці дасягнуўшы, складвае рукі ў чаканні сусветнага прызнання.

— Калі гаворка зайшла пра беларускую поп-музыку, ёй дыягназ паставіце?

П.Е.: — Не дыягност я. Суб'ектыўнае меркаванне спатрэбіцца? Я дрэнна знаёмы з сучаснай беларускай поп-музыкай, не ведаю гэтых імёнаў, гэтых асоб, гэтых... дзяцей — вельмі маладзенькіх выканаўцаў. На сцярожаваюць тыя абставіны, прашу зразумець мяне правільна, калі за сцэнай, падчас маіх рэдкіх удзелаў у зборных канцэртах на радзіме, яны — юныя — нават не вітаюцца. Хочацца культуры на сцэне ды за кулісамі. Магчыма, я не маю рацыю, напэўна, няправільна выхаваны... На мой погляд, усё пачынаецца з таго, як чалавека выхавалі. Я маю на ўвазе сям'ю, музычнае выхаванне, а яшчэ і выхаванне прадзюсара таго ці іншага выканаўцы. А зыходзячы з гэтага і творчы прадукт "дзеці" выдаюць... адпаведны.

Т.К.: — У нас жа жудасная мешаніна ў так званым шоу-бізнесе. Ужо даўно пара падзяліць самадзейнасць, якую запусцілі ў яго, і прафесійных музыкантаў, тады і адносіны стануць іншымі.

— Прыгадваючы Гою: "Акадэмія талентаў" нарадзіла..."

П.Е.: — Без каментароў.
Т.К.: — Пятру часта задаюць пытанне, а ці патрэбна вакалісту вышэйшая музычная адукацыя? Абаважкова! Яна патрэбна любому артысту, які займаецца музыкай на прафесійным узроўні.

П.Е.: — Для мяне важна, калі музыканты, з якімі я маю зносіны, атрымалі вышэйшую му-

зычную адукацыю, скончылі кансерваторыю, працягваюць займацца самаадукацыяй. Калі я сустракаюся на адной сцэне з тымі, хто ў прынцыпе нікага дачынення да музыкі не маюць і называюць мяне калегам, я адчуваю сябе крыху няёмка. Выключэнні з правілаў, калі непрафесіянал дасць фору ў сто ачкоў прафесіяналу, бываюць, але яны вельмі рэдкія. У мяне ёсць адзін такі сябар, але яго я лічу "проста" таленавітым чалавекам. Ён варыцца ў сваім соку і "лішнія", як ён мяркуе, веды яму не патрэбныя.

— А вось абывацель спытае: "Пётр, вось вы ўвесь з сябе такі прафесійны, а дзе ж Елфімаў у расійскіх "Блакітным агеньчыку", "Песні года"?"...

П.Е.: — Існуе пэўны эшалон вельмі-вельмі медыйных артыстаў, якія на тэлебачанні ўсюды. А ёсць шмат тых, якія не так часта з'яўляюцца на экраны, можа, яны і не імкнуцца туды, але пры гэтым вельмі добра сябе адчуваюць. Вы шмат бачылі Аляксандра Градскага на экраны да праекта "Голас" — і ў савецкія гады, і цяпер? Хай ён не спяваў, але сама з'ява яго стала сенсацыяй, якая падавала многіх і многіх. Люблю ўсю яго творчасць! І песні Градскага ведаюць усе, а Машу Пупкіну, што мільгае сёння па "скрыні" з перадачы ў перадачу, заўтра забудуць спрэс. А будзе запатрабаваная разумная, інтэлектуальная музыка, якую цяпер паказвае канал «Культура», напрыклад, усё ў той жа праграме "Рамантыка раманса"... Давайце я адкажу абывацелю так: усяму свой час. І першы эшалон сыдзе, і другі..., а вось чарговы здаўся.

Т.К.: — Пасля таго, як Пётр выканаў у "Галоўнай сцэне" "Зорачку маю ясную", мне патэлефанавалі з аднаго з беларускіх тэлеканалаў, хай усе гэтыя людзі будуць жывыя ды здаровыя, рассыпаючыся ў захапленні: "Таня! Якую ён зрабіў аранжыроўку! Якая песня! Як ён крута яе праспяваў!" Акрамя як кінуць слухаўку ў адказ, у мяне іншага жадання не было: гэтую "Зорачку...", у гэтай жа аранжыроўцы ён праспяваў на гэтым жа канале вострым гадом таму. Гэта прафесіяналы, яны ведаюць, што ў іх праграмах спяваюць? Я былі тэлевізійнік, кухню гэтую ведаю ад і да, за тое, што сёння часам паказваюць на нашым тэлебачанні, каго паказваюць, з якімі песнямі, галаву каму-небудзь "намыліла" б. Калі на тэлебачанні амаль няма людзей з музычнай адукацыяй, калі музыкай там "руляць" незразумела хто, калі мне рэдактар прызнаецца, што ў музыцы ён наогул нічога не разумее, бо яму мядзведзь на вуха наступіў, то пра што казаць? У мой час музычную рэдакцыю складалі на дзевяноста з лішнім працэнтаў тыя, хто меў за плячыма кансерваторыю або іншыя вышэйшыя навучальныя ўстановы, якія выпускалі спецыялістаў у галіне культуры. А сёння? Мяркуючы па перадачах, напэўна, адна Люда засталася...

П.Е.: — Барадзіна.

— Ці ёсць у вас канфлікт паміж тым, што вы спяваеце, і тым, што хацелі б спяваць? Жывучы ў Еўропе, Елфімаву было б на каго абAPERціцца — на спадчыну "Deer Purple" або "Led Zepelin". І кар'ера яго склалася б, ужо прабачце, па-іншаму. А тут вы «раскідваецеся» паміж «песняроўскім» уплывам, эстрадай, рамансамі і больш асабістымі музычнымі густамі...

■ "Для мяне важна, калі музыканты, з якімі я маю зносіны, атрымалі вышэйшую музычную адукацыю, скончылі кансерваторыю, працягваюць займацца самаадукацыяй. Калі я сустракаюся на адной сцэне з тымі, хто ў прынцыпе нікага дачынення да музыкі не маюць і называюць мяне калегам, я адчуваю сябе крыху няёмка".

■ "Такія праекты — гэта перш за ўсё шоу. А далей многае залежыць канкрэтна ад самога артыста: калі ён нічога не ўяўляе з сябе як творчая асоба — не важна, пачатковец ён ці працягвае свой шлях у музыцы, то і пазней уяўляць нічога не будзе... У нас жа жудасная мешаніна ў так званым шоу-бізнесе. Ужо даўно пара падзяліць самадзейнасць, якую запусцілі ў яго, і прафесійных музыкантаў, тады і адносіны стануць іншымі".

■ "Моцарт — гэта сапраўды вельмі класная папса ў класічнай музыцы... Не, першым рокерам я б назваў Вівальдзі! Ён будзе круцейшы за Бетховена ў плане року. Яго "Поры года" — гэта ж проста нешта дзіўнае!"

П.Е.: — Тут справа не ў канфіліце. Так, тая музыка, якая мне падабаецца больш за іншую, не занадта папулярная на постсавецкай прасторы. Непопулярныя (калі параўноўваць з папсой) выдатны расійскі паўэр-метал-гурт "Эпідэмія", выдатная беларуская каманда "Aillion", нават культура "Арыя" ды "Майстар" сёння не могуць пахваліцца былым попытам. Я бачу, як ім усім цяжка. Але сказаць, што Елфімаў спявае "Песняроў", эстраду, рамансы ды іншае толькі з-за таго, што яму трэба за кошт чагосьці жыць, было б памылкай. Я люблю музыку, умею яе выконваць і раблю гэта з задавальненнем. Я рухаюся сваёй дарогай, у якой ёсць розныя музычныя павароты, але калі з'яўляецца магчымасць засяродзіцца толькі на музыцы самай любімай, аддаюся ёй цалкам, нягледзячы на тое, зараблю што-небудзь ці не. Але зарабіць, вядома, хочацца.

Дарэчы, пра грошы. Калі сёння ў артыста яны не ўкладваюцца, то дасягнуць якіх-небудзь вышынь яму будзе практычна немагчыма. Але ўкладваць трэба вельмі ўмела, купляючы якасны рэпертуар, запрашаючы класных аранжыроўшчыкаў, наймаючы вядучых іміджмейкераў. І такім чынам можна раскруціць і юнага выканаўцу, як гэта было, дапусцім, з Брытні Спірс, і чалавека ўжо дасведчанага ў сваім рамястве, як, скажам, Рыгора Лепса — ён жа пасля трыццаці пачаў падымацца па лесвіцы поспеху... Калі хтосьці захоча ўкласці ў мяне шмат грошай — прыходзьце, яны не знікнуць...

— Вам у лютым споўніцца 37...

П.Е.: — Я не "паруса" з гэтай нагоды... У мяне ўсё яшчэ наперадзе!

З прыхільнасцю пра культуру і не толькі

— Што чытае Пётр Елфімаў?

П.Е.: — ...Вы не будзеце смяяцца?..

Т.К.: — У апошні час ён чытае казкі.

П.Е.: — Ну, гэта не казкі. Я люблю жанр "фэнтазі". Але фэнтазі фэнтазі розніца. З апошняга самае моцнае ўражанне пакінуў раман "Шостае правіла чараўніка" Тэры Гудкайнда. Нягледзячы на назву, на фэбулу гэтай кнігі, яна вельмі лёгка праецыруецца на сапраўднае жыццё, з яго адносінамі паміж людзьмі, з іхнімі ўчынкамі, поглядамі. І такая літаратура аказвае ўплыў нават на маю творчасць.

— Фрэдзі Мэрк'юры сказаў: "Я амаль не чытаю кніг — мне здаецца, гэта згуба часу. Ведаю, што людзі заб'юць мяне за гэтыя словы"...

Т.К.: — У нас у сям'і ўсе чытаюць. Мы ганяем па крамах з аднаго канца Масквы ў іншы у пошуках патрэбнай кнігі.

П.Е.: — У пошуках разумных кніг, не аднадзёнак, мудрагелістых у чымсьці. Ёсць кнігі, якія я не дачытаў, але абавязкова дачытаю.

— Дастаеўскага?

П.Е.: — ...Не...Усё, што з яго "неабходна", я прачытаў.

— У кіно ходзіце?

П.Е.: — Што захапіла з апошніх прагледжаных стужак? "Дуэлянт", новы "Экіпаж". На "Ізгой-адзін. Зорныя вайны: гісторыі" яшчэ не хадзіў.

— Музеі, выставы, галерэі наведваеце?

П.Е.: — Каб я сябе мог кланіраваць, то з задавальненнем наведваў бы часцей.

Т.К.: — Тады мы значна час-

цей дастаўлялі б сабе задавальненне. Але — праца. У тэатрах нас таксама можна сустраць рэдка.

П.Е.: — Я на канцэрты любімых выканаўцаў вырвацца не магу! За апошнія дзесяць гадоў упершыню атрымалася гэта зрабіць: мінулым летам схадзіў у Маскве на "Iron Maiden". А ў тэатр вельмі хачу патрапіць, у Вялікі. На мюзікл схадзіць.

— Вы любіце "Iron Maiden"? Да гэтага часу?..

П.Е.: — Не "да гэтага часу". Гэта музыка майго дзяцінства. І не схадзіць на яе было проста нельга. І я — да гэтага часу! — знаходжуся пад уражаннем ад іх выступу. А лідар-вакаліст гурта, Брус Дзікінсан, — адзін з маіх эталонаў у жанры "хэві-метал". Дай бог усім рок-спевакам спяваць так, як ён гэта робіць у сваім узросце. Я нібы маленькі хлопчык стаяў перад сцэнай, адкрыўшы рот, назіраючы за двух з паловай гадзінным шоу. Я ведаю, наколькі гэта цяжка і якое гэта шчасце — дарыць радасць іншым.

— Мінулы год стаў апошнім у жыцці многіх знакамітых музыкантаў. Чый сыход для вас стаў найбольш горкім?..

П.Е.: — Джорджа Майкла. Жахліва нечаканая смерць.

Т.К.: — А трагедыя з артыстамі ансамбля імя Аляксандрава?..

— Калі змяшаць ўсе музычныя жанры, то каго б вы назвалі першым рокерам? Тыпу, Моцарт — гэта папсавік, хай і якасны, а Бетховен — рокер...

П.Е.: — Можа, і пагаджуся з гэтым... Моцарт — гэта сапраўды вельмі класная папса ў класічнай музыцы... Не, першым рокерам я б назваў Вівальдзі! Ён будзе круцейшы за Бетховена ў плане року. Яго "Поры года" — гэта ж проста нешта дзіўнае! Для мяне, як для аматара паўэр-металу, хочацца дадаць у гэты твор дзве "бочкі": тык-дыг-дыг-дыг-дыг-дыг-дыг!..

— Асноўны "мінус" Пятра Елфімава — гэта...

Т.К.: — Ён вельмі шмат часу траціць на іншых: на вучняў, на прыяцеляў, якія просяць запісаць яго "бэкі", дапамагчы з аранжыроўкай ды іншым. Часцяком забываючы пра сябе.

П.Е.: — Значыць, у мяне два "мінусы". Другі заключаецца ў тым, што я перфекцыяніст, мне хочацца, каб усё было ідэальна, а людзям, аказваецца, гэта не трэба. Мне неаднаразова казалі, што каб я хоць раз "лажануў" на сцэне, вось тады ўсё дакладна было б ідэальна. Маўляў, калі гавораць са мной, бацька перад сабой нармальнага чалавека, а не машыну, якая ў творчасці прэ, як танк. А я па-іншаму не магу! Кожная дробязь важная. Леанід Агуцін мне неяк сказаў: "Ды выключы ты ў сабе педагога! Выйдзі і проста атрымлівай задавальненне!"

— Вялікая мара Пятра Елфімава — гэта...

П.Е.: — Сабраць стадыён гледачоў "Уэмблі"...

Т.К.: — Дажывем і да гэтага!

— Не можам не запытацца пра Год культуры...

П.Е.: — Паўтаруся, асабіста для мяне ён быў вельмі плённым.

Т.К.: — Намі Год культуры адпрацаваны шчыра! Што зрабілі астатнія артысты, наколькі яны выклаліся, што зрабіла сама культура ў год культуры — меркаваць не нам.

Пытанні задавалі **Вольга РОПАТ, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Яўген РАГІН, Алег КЛІМАЎ.**

У сталічнай арт-гасцёўні "Высокае месца" працуе выстава работ выхаванцаў кафедры касцюма і тэкстылю Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Яна называецца "Грані" і мае мэтай прадставіць грамадзе творчы патэнцыял маладога пакалення і выразныя магчымасці сучаснага тэкстылю. Выстава з'яўляецца чынным праграмы святкавання 40-годдзя факультэта дызайна і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва БДАМ.

Пётра ВАСІЛЕУСКІ

Па экспазіцыі відаць, што насамрэч існуе беларуская школа тэкстылю, і новыя тэхналогіі ў спалучэнні з рэальнымі глабальнага кіталту не выціскаюць нацыянальную традыцыю на перыферыю культурнага жыцця. Наадварот, у правільных руках новы інструментарый надае новую выразнасць традыцыйным каштоўнасцям. У экспазіцыі, у прыватнасці, прадстаўлены распрацоўкі касцюма ў народным стылі, дзе гарманічна спалучаныя экспазіцыяны і ўласцівы беларускы ментальнасці дэмакратызм. Уражвае майстэрскае выкарыстанне маладымі мастакамі ў сучасным кантэксце нашай

Грані пераемнасці

выпрацаванай стагоддзямі стылістыкі і адвечных форм беларускай прыроды. Пэўна тэатралізаванасць не супрацьстаўляецца побытавай завядзёнасці, не глядзіцца дысанансам функцыяналізму рэчаіснасці, а ўспрымаецца як памкненне зрабіць свята для душы тым, для каго тое адзенне прыванчана, і тым, каму гэтыя людзі будуць радавацца вока.

Будучыя спецыялісты па мастацкім тэкстылі сёння павінны ўмець працаваць не толькі ў традыцыйных тэхніках габелену і батыку, якія паводле функцыі можна параўнаць са станковым жывапісам — бо месца ім на сцяне. Яны

Аліса Крэйчун. Калекцыя "Грані".

Іна Карней. "Аўтапаарт".

Крэйчун Аліса. Калекцыя "Космас".

мусяць навучыцца ствараць і аб'ёмныя кампазіцыі. А гэта ўжо на мяжы з дэкаратыўнай пластыкай, прызначанай для эстэтычнай арганізацыі трохмернай прасторы. "Скульптуры" з тканін могуць у пэўнай ступені рабіць гэта не горш за скульптуру з керамічных ці больш трывалых матэрыялаў.

Узоры такога мастацтва складаюць немалую частку экспазіцыі. Сярод іх ёсць аб'екты, на маю думку, вартыя музейных залаў. Але сёння ў Беларусі аб'ёмны тэкстыль наўрад ці можа прэзентаваць на статус мастацкай з'явы. Гэта спецыялізацыя ў нас даволі маладая,

школа з адметнымі стыльовымі і сэнсавымі чыннікамі яшчэ не склалася. Ёсць хіба асобныя мастакі, якія плённа ў ёй працуюць. Ды і грамадская зацікаванасць у аб'ёмным тэкстылі пакуль што не надта вялікая, каб не сказаць, што яе ўвогуле няма. Такія аб'екты не сустрачэш ні ў грамадскіх інтэр'ерах, ні ў офісных памяшканнях. Замойцы, — і прыватныя, і тыя, што прадстаўляюць дзяржаву, — арыентуюцца на больш традыцыйныя формы мастацтва. Фактычна аб'ёмны тэкстыль не выйшаў яшчэ за межы вэставачных залаў.

"Сад". Карпей Іна.

"Пераемнасць".

"Пераемнасць".

Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.) Дадаліся відэапраекцыі: тут і дарога (тым больш, што жанр спектакля акрэслены незвычайна — як "дарога да сябе"), і беларускія краявіды, кінутая хата, дзе вокны забіты дошкамі, а ўнутры, акрамя смецця, засталася старое фота на сцяне. Выкарыстаны і відэазапісы, дзе артыстка дзеліцца сваімі ўласнымі ўспамінамі, назіраннямі, у тым ліку ідучы з грымёркі на сцэну.

Дарога да цябе

Юбілейная "дыдактыка"

Спалучэнне такіх маналагаў з рознастыльовай літаратурнай класікай, спеўным фальклорам і удалай фонава-атмасфернай музыкай, заснаванай на шоргатах-трымценнях ударных ды плачкі балалайкі, успрымаецца асабістай споведдзю артыста, настолькі натуральна гучаць у яе вуснах не толькі свае, але і "чужыя" пісьменніцкія словы. Апавед, сатканы з асобных нітак-лапакі, складаецца ў тэматычна і драматургічна адбудаваную тканіну-стужку, якую можна акрэсліць як бясконаццё прыроды і жыцця. Яна сплечена з некалькіх філасофскіх ліній-ланцужкоў. Гэта апавед пра жыццё чалавечнае, дзе смерць азначае не фінал, а новае нараджэнне. І такі ж колаварот у парох год: невыпадкава спектакль

завяршаецца велікоднымі святамі. А над усім — роздум пра адносіны паміж чалавекам і яго радзімай, пра тое, які кошт ён гатовы заплаціць за яе шчасліваю будучыню. Таму і ўнікаюць у спектаклі не адно лейтматывы, але і рэпрэза. Фрагмент з "Кастуся Каліноўскага" Уладзіміра Караткевіча гучыць не ўпэўнена плакатным заклікам, а разгублена сцішаным сумневам: артыстка быццам "прымервае" на сябе словы героя пра

сукенку з доўгім кардыганам, прыдуманая Алай Грыненка. Трыкатажны ўбор з нашым зверху цоцем глядзіцца з залы як асцяжым ільняным вырабам з тонка ўплетеным у саму тканіну шэра-белым нацыянальным арнаментам. А чырвоны пацёркі, якія артыстка то здымае з сябе, то зноў надзявае, становяцца не толькі традыцыйным жаночым упрыгажэннем, а ператвараюцца ў кроплі крывы, рабіны-журвіны, сімвал свята — адпаведна

гетыка артысткі. "Божухна, я так хвалявалася, — скажа яна ў заклісі. — Гавава кружыцца, ногі дрыжаць". А ў рэальнасці ўсё гэтае кружэнне-дрыжжы-трымценне — у нас: такі вост "унутрана экспрэсіўны" імпрэсіянізм. Усё ўбачанае ўспрымаецца графічна асабістай споведдзю, дзе зарожвае ўжо сама мова — мяккая, меладыйная, здоўжная выказаць пра Беларусь больш, чым якая іншая, бо ў яе лексіцы і фанетыцы "зашыфравана" безліч асацыятыўных шэрагаў, гэтых "гіперспасылак" на нашу прыроду, гісторыю, нацыянальны характар. І, вядома, на літаратуру. Пасля спектакля ўнікае неадольнае жаданне перачытаць (а для кагосьці, магчыма, і прачытаць упершыню) твораў, што былі працываны. Вывучыць песні, што былі праспяваны — сольна і дуэтам, дзе галасы ўтваралі папраўдзе народны тып поліфіналі. Нарэшце, проста выправіцца ў падарожжа — па Беларусі, зразумела.

Спектакль, безумоўна, "дыдактычны" (у ачышчальным ад негатыўнай канатацыі сэнсе), наўпрост звязаны з асветніцтвам, і не толькі школьным. Ён можа стаць "разынкай" міжнародных фестываляў, пазіцыянуючы нашу краіну як еўрапейскую і славянскую, якая жыць неадольна прагай духоўнага Адраджэння, што раўназначна неўміручасці.

Імя творцы

Яго я зваў проста Юра...

Юрый Аляксандравіч Карачун... Былы дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, якому аддаў роўна дваццаць гадоў жыцця, мастак-графік, акаварліст, мастацтвазнаўца, заслужаны дзеяч мастацтваў краіны, і наогул ва ўсім адносінах цудоўны і камунікабельны чалавек... Чалавек гонару і высокай годнасці, сапраўдны патрыёт сваёй Радзімы — Беларусі...

Барыс КРЭПАК

Віктор Алашэвіч. Портрэт Юрыя Карачуна.

Ён не дажыў да свайго 85-годдзя 19 гадоў. І мя, яго шматлікія сябры і калегі-аднадумцы — музейшчыкі, мастакі, мастацтвазнаўцы, культуролагі, грамадскія дзеячы, яго родныя і блізкія — годна адсвяткавалі яго День нараджэння. І, канешне, гадоўнай падзеяй стала выстава твораў Юрыя Аляксандравіча, якая размяшчалася ў "пераходнай" галерэі музея. Больш за 40 акварэлей і малюнкаў у розных жанрах (лірычныя і ўрбаністычныя пейзажы, партрэты родных і аўтапартрэты), аўтарскія альбомы і фатаграфіі з сямейнага архіва з фондаў музея і калекцыі яго сям'і —

удавы Вялянціны Міхайлаўны і сына Аляксандра Карачуна — прадстаўлены ў цудоўнай і прафесійнай зробленай экспазіцыі: пачынаючы ад самых ранніх, 1940-х гадоў, — і да апошніх месяцаў жыцця. Я памятаю яго першую выставу 1982 года: у залах тагачаснага будынка Саюза мастакоў БССР, дзе цяпер знаходзіцца станцыя метро "Кастрычніцкая". Пасля вернісажу ён паскардзіўся на "катастрафічную нясцучую часу": "Ведаеш, Барыс, вельмі хочацца сур'ёзна заняцца жывапісам і мастацтвазнаўствам, рэалізаваць нейкія праекты ў графіцы, але што рабіць? Праца ў музеі вымагае шмат часу і сіл, хоць, па вялікім рахунку, я — як бы на сваім месцы і адчуваю, што на гэтым полі дзейнасці магу прынесці рэальную карысць нашай культуры..."

Сапраўды, за гады кіраўніцтва гадоўнай духоўнай скарбніцай краіны ён зрабіў вельмі шмат. Але не забываў пра мастацтва: не малываў Юрыя не мог, хоць ніколі не прэзентаваў на знанне "вядучага майстра" ці "вядомага мастака". Ён проста ўвасабляў тое, што хвалявала ў прыродзе і ў людзях, што падабалася, што бачыў вакол сябе. І калі яму ўдавалася выравацца на "волю" — у летні адпачынак ці на дачу ў вёску Сухойшыцкі, — адчуваў сябе раскаваным, свабодным, а ягонае папірта налівалася чыстым жывымі сокамі паэзіі, гармоніі, радасці, праніклівым роздумам "пра час і пра сябе". Вось гляджу на яго акварэлі "Адліга", "Завава", "Хлеў, Вёска Сухойшыцкі", "Празрыстасць", "Ранні снен", "Ружовая сядзіба", "Рабіна" ці афарот "Плодкі" альбо крымскія, каўказскія, пражскія матывы, і думаю вост пра што. Мастак заўсёды звяртаўся да сферы інтымнага свету паучыцца, які звязаны з прыродай і яе паўсудзёнай плыні. І не толькі пераадолеў паверхневы погляд на рэчы, але выявіў духоўную сутнасць звыклых з'яў, абвострыў твораў цудоўныя моманты жыцця зямлі, што мы часта проста не заўважаем. Юрыя казаў, што пачынаў працаваць над тым ці іншым матывам толькі тады, калі той выклікаў у яго не "рэзаньва", а пэўныя асацыяцыі. Такім мне бачыцца на першы погляд, сііпае, але глыбока чалавечае мастацтва Карачуна, поўнае чысціні, дабрыні і душэўнай шчодрасці.

Большасць твораў, што экспануюцца на выставе, напоўнены асабістым сонечным святлом. Чыстыя, празрыстыя, зразумелыя любому гледачу, які шчыра любіць жыццё і прыроду. Матывы яго малюнкаў алоўкам ці фламастэрам, акварэллю ці пастэллю, на першы погляд вельмі простыя, без розных "філасофскіх", "канцэптальных" загаўлін. Але ўнутраная душэўная цеплыня твораў прымушае доўга разглядаць іх, раздумваючы пра "вядлікае ў малым"...

(Заканчэнне. Пачатак у № 2.)

Адной з сёлетніх асаблівасцей навагодніх прэм'ер стала тое, што паболева рознага роду рэзю, дзе збіраліся разам героі то папулярных мультфільмаў, то вядомых казак, а то і спектакляў з рэпертуару дадзенага тэатра. Апошні варыянт удала апрабавалі ў ТЮФУ. Чароўнае прадстаўленне "Карагод на Новы год" круцілася па тры разы на дзень і складалася са спасылак на іншыя спектаклі таго ж тэатра — цяперашняй і ранейшай. Ідзя і яе распрацоўка належалі тэатральнаму крытыку і супрацоўніку тэатра Жане Лашкевіч і актрысе гэтай трупы Ганне Казловай (апошняя цудоўна выконвала таксама ролю Бабы Карготы — бясмэнна, на кожным са спектакляў і пасля пад ёлачкай не стамлялася скакаць "бы ў першы і апошні раз"). Такі "эканом-варыянт", дзе не трэба шыць безліч новых сцэнічных строяў, з'яўляецца яшчэ і добрай (так бы мовіць, "сваёнай") рэкламай тэатральнай афішы. Тыя з дзяцей, хто бачыў выкарыстаны ў ім спектаклі, будуць радавацца знаёмым персанажам. Тыя ж, хто не бачыў, захоўваюч на іх схадзіць. Праўда, з сучаснага рэпертуару суды патрапіла толькі "Дзюймовачка", астатнія фрагменты — "архійныя". Дый у самім "Карагодзе...", дзе казачныя героі выпраўляюцца ў Новы год, ёсць некаторыя "нестыкоўкі". Зразумелае жаданне аўтару пазавіцца чорна-белага погляду на персанажаў прывяло да таго, што адмоўныя героі не паспядоўна змяняюцца на нашых вачах, пачынаючы ра-

біць станючыя ўчынкi, а нека незразумела хістаюцца ў розныя бакі. Учыніць матываваюць некаторыя іх учынкаў немагчыма не толькі дзеямі, але і дарослым — тым больш, што некаторыя словы "праглытваюцца" артыстамі, не даходзячы да гледача. Дадатковыя тлумачэнні ад бацькоў патрабуюцца і ў фінале, калі Эмэй Гарыччы, Кашчэй Бессмяротны і іншыя спаткаў застаюцца за бортам свята, а потым усё ж прыходзіцца на яго — да ўсеагульнай радасці прысутных.

Ды ўсё ж у падобных рэзю бясспрэчна перамога, вядома, была за героямі:"мульцускіямі" — менавіта дыснэўскамі і сучаснымі расійскімі: што бачым на экранях, тое і становіцца папулярным. Не дзіва, што большасць прыватных праектаў на розных пляцоўках тымчалася менавіта такіх персанажаў і, магчыма, іх прыгод. Не засталіся ў баку і дзяржаўныя ўстанавы. У сталічнай філармоніі ўзнік "Навагодні кірмаш цудаў". У Беларускай акадэмічным музычным тэатры — "Баль у Папалюшкі", які чаргавуецца з некаторымі ранейшымі спектаклямі тэатра і леташняй прэм'ерай — "Снежная каралева" ("Прыгоды Кая і Герды") і філарманічным "Кірмашы..." паўтараліся, выклікаючы жаданне іх параўнаць. Адчуваецца, што ў Музычным тэатры над кожным з вобразаў працавала прафесіяналы, уключаючы грымёраў: падабенства былі сапраўднае. Ігра і спевы артыстаў — розныя, бо сярод удзельнікаў былі і прыванчыя мэтры-прамыдонні, і студэнты для некаторых з якіх гэта быў

льтфільмах — асобная тэма. Але поспех — каласальны. Не ўпэўнена, што запэўняльнасць залы была б такой жа амаль стопрацэнтнай, каб на сцэне дзейнічалі беларускія героі: ды хто ведае беларускія мультыкі, акрамя спецыялістаў? Тады, магчыма, намаганні можна было б і з'яднаць, стварыўшы нейкі сумесны кіна-тэатральны праект, дзе ішлі б беларускія мультыкі — таго ж Аляксандра Ленкіна ("Прыгоды ражыўнага паросенка", "Рыбка па імені

Нельга") — і іх тэатральны "працяі" з удзелам іншых мультычных герояў. Філарманічным "Навагодні кірмаш цудаў" аўтар лібрэта і рэжысёра Таццяны Мажаір і кампазітара Уладзіміра Саўчыка (з выкарыстаннем, вядома, папулярных мелодый) адраозніваўся большай сюэтнай разгалінаванасцю, шыркім удзелам дзіцячых творчых калектываў (як заўвады, тут былі і танцавальныя, і шырковыя нумары). А гадоўнае (філармонія ўсё ж, як ніяк) — нават у гэцце гаварылася пра жы-

удзеемнем Кураняці (мена-віта яго называюць Залатым сэрцайка) перавыхоўваецца не толькі Воўк, але і каварная Ліса, у якой замест крыважаэрства нараджаюцца матчыны паучці. Разам героі ўтвараюць паўнаватарскую сям'ю: маўляў, тата, мама, я — дружына гадзінік, ці Хто выратуе Новы год". Праз год спектакль, наўпрост звязаны з зімовымі святамі, аднаўляўся на той жа сцэне. Калі-небудзь, як мне паведамлілі ў Музычным, там збіраліся нанова да яго звяр-

Сцэна са спектакля "Снежная каралева".

шаняці. І ўсё б добра, каб не вышэйгаданая жудасная тэатральная манера. На вялікі жаль, гэта хвароба аказалася заразнай і апошнім часам напалкала нават Тэатр Генадзя Гладкова "Тэрыторыя мюзікла". А тут, між іншым, у адрозненне ад шматлікіх дзяржаўных творчых калектываў, увасобілі цалкам арыгінальны па музыцы і лібрэта мюзікл "Цётхуна Прастуда і Чагоўны гадзінік" беларускіх прафесійных твораў: кампазітара Алены Атрашкевіч і пісьменніка, драматурга

доўнай музыкай — ярай, стыльнай, добра прыпураўленай разнастайнасцю і багаццем гармоній, цікавымі рытмамі. "Калядная казка пра Казу і Пятра" стала сумесным праектам гурта "Vuraj" на чале з Сяржэем Доўгушаўым і студэнтаў Акадэміі мастацтваў пад кіраўніцтвам Андрэя Саўчанкі. Пад сіціпай "усярэднянай" назвай "Музычны спектакль" хавалася, на мой погляд, больш дакладнае азначэнне — сучасна-фальклорна дзея. А "месцам дзеяння" была абрана нядаўна адкрытая кавярня-клуб "Ірай", дзе на даўніну настроівае сам будынак канца XVIII стагоддзя. Потым спектакль на чатыры дзеючыя асобы "паехаў" па Беларусі, так што ўбачылі яго не толькі мінчане. У аснову была пакладзена не так даўно выдадзена перавыдадзена празачная "Казачка пра гандляра Пятра, Казу і Каляды" Ігара Кузьмінчына. Але яна абрасла тымка колькасцю візуальных прыдумак ды гульнявых дадаткаў, што ператварыла ў інтэрактыўную дзею. Як толькі пачынаюць збірацца дзеці, іх запрашаюць упрыгожваць стужкамі (таасмой з нацыянальнай арнаментацыяй) салямяно калядную зорку: вось табе і майстар-клас. Потым нам спяваюць-расказваюць-паказваюць гісторыю пра Пятра, яго жонку (пальчыкавую ляльку, вырабленую ў народных традыцыйных, без расфараванага твару) і Казу, падключваючы дзіцяці да скокаў-спяваў, развучвання каляднай песні, ігры на народных ударных інструментах, да гульні, нават у

Даўно мы не пісалі пра дзяржаўна-прыватнае партнёрства ў сферы рэгіянальнай культуры. Дакладней — пра ягоную не надта яркую акрэсленаць на раённа-сельскай прасторы. А тут такая нагода! Сустрэлі на Лідчыне прыватную аграрыстычную сядзібу з такім нацыянальным каларытам, што не змаглі праехаць міма і завіталі. Незапланаваная сустрэча з прадпрымальнікам дапамагла зірнуць на праблемы развіцця мясцовай культуры ў крыху іншым святле, з пазіцый, так бы мовіць, шараговага аўтатурыста.

Журналісткі аўтатур газеты "Культура"

Лідскі замак

Якой нацыянальнасці "рыцар"?

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Воранаўскі і Лідскі раёны Гродзенскай вобласці / Фота аўтараў

Беларус з Пескаў

Сярод заснежаных палёў Лідчыны, на другараднай дарозе ля вёскі Пескі нечакана заўважаем акуратна агароджаныя будыніну з кідкай нацыянальнай рэкламай і вялізны падворак з акуратнай паветкай ля маляўнічай копанкі. "Акурат вясковы амфітэатр!" — уражваемся мы і спынемся без залішніх разваг. А насустрач ужо ідзе гаспадар. Віталь Корбач — яшчэ маладога веку, каржакаваты, нетаропкі. Мы доўга сядзім за абгабляваным, чалавек на сорок сталом, п'ём гарбату і гутарым "за жыццё".

Жонка і сын Віталія жывуць пакуль у Лідзе. Корбач старэйшы перажывае, што Корбач малады яшчэ не ўсвядоміў важнасць бацькавай справы. "Усё яшчэ наперадзе", — супакойваем мы. Віталь, купіўшы сядзібу ў Песках, паспеў зрабіць многае і ўжо цяпер прапаноўвае ахвотным адпачынак з нацыянальным каларытам, урачыстасцямі і канцэртамі (паветка менавіта для гэтага), сустрэчамі з цікавымі людзьмі, імпрэзамі і ўласнай хатняй гаспадаркай. Сядзіба называецца "Гасціна" (з націскам на другі склад). Вось ён, каларыт!

Як і любы прадпрымальнік, Віталь Корбач хоча, каб справа пашыралася і развівалася, і разумее, што не будзе гэтага без трывалых стасункаў з дзяржаўнымі структурамі, з тым жа аддзелам ІРКСМ. Як прыклад, Віталь стварыў перасоўны тэатр-батлейку, дзеі якой могуць зацікавіць малечу і вясковую, і гарадскую. Але галоўнае, што тыя прадстаўленні спрыяюць выхаванню моладзі на нацыянальнай традыцыі. "Толькі ў справе партнёрства надзвычай далікатна трэба — кажа прадпрымальнік — каб не нашкодзіць агульнаму поспеху. Каб не атрымалася так, як з Лідскім замкам: замест драўляных аконных рам паставілі там пластыкавыя шклопакеты. Палякі, дасведчаныя ў аднаўленні даўняй, здзіўляюцца". Заўвага слушная. Адапачынак з нацыянальным каларытам прадугледжвае ў першую чаргу праўдзіваць гістарычную.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Мы на сёння так і не маем пераканаўчага прыкладу ўзаемакарыснага стасункавання аграрыстычнага гаспадаркі і аддзела ІРКСМ. Прынамсі, узорнага суладдзя бачыць нідзе не давалася. У чым яно асабіста для

Віталь Корбач

Віктар Самсонаў і Ядвіга Стацэвіч з беларускім лідскім рыцарам.

Партнёрства ля лідскіх муроў

мяне? У падтрымцы так званых аддаленых і маланаселеных вёсак. Калі няма там стацыянарных устаноў культуры, дык чаму б не выкарыстаць у гэтай якасці імправізаваныя сцэны-паветкі аграрыстаў? Для наладжвання канцэртаў, святаў, фестываляў нават раённага маштабу. Думаю, тут і агульны фінансавы інтарэс не можа не ўзнікнуць. Такія стасункі і прынята называць партнёрствам... Мы паабяцалі Віталю, які робіць у аграрыстычнай справе першыя крокі, што прыездзем на першую ж ягоную маштабную акцыю. Вельмі цікава прасачыць, як складзецца творчы лёс у гэтага амбіцыйнага рызыканта.

Замкавыя нюансы

Ліда — горад замкавых муроў і выдатнага квасу. Непадалёк ад гасцініцы "Ліда" — помнік Францыску Скарыну. Побач — вядучыя ўстановы культуры. У тым ліку і Цэнтр рамёстваў, дзе мы запланавалі купіць сувеніры. Але "замкавыя" магніцікі спачатку сустрэліся нам ў гасцінічным кіёску. Гэтыя вельмі прывабныя выявы рыцара адразу кідаліся ў вочы. Разгаварыліся з крамніцай. Яна адкрыла нам "таямніцу": магніцікі з выявамі рыцараў вырабляюцца нібыта ў Украіне. (Калі мы вярнуліся ў Мінск і пацікавіліся ў сёйва асартыментам айчынных магніцікаў, загаданых рыцараў так і не адшукалі.) З думкай "Ізноў нас з нашым апярэдзілі" мы вытанчаны сувенір усё ж прыдбалі. Так, з прыватнікамі супрацоўнічам, але не з нашымі.

Гаворку пра Лідскі замак як крыніцу даходаў для мясцовых работнікаў культуры мы працягнулі з намеснікам начальніка аддзела ІРКСМ Віктарам Самсонавым, які перакананы, што аснова дзяржаўнай ідэала-

гіі — гэта нішто іншае, як захаванне і развіццё нацыянальнай культуры. На гэта зарыентавана і дзейнасць аддзела. Падаецца невыпадковым, што летась Ліда стала лепшым горадам культуры сярод райцэнтраў краіны.

І ўсё ж заповітная мара Віктара Самсонава перад выхадам на пенсію: завяршыць працу па рэстаўрацыі галоўнай перліны раёна — Лідскага замка. Вось толькі летась сродкі на працяг работ з рэспубліканскага бюджэту не выдаткоўваліся.

На сёння выкарыстоўваецца толькі дваровая тэрыторыя. Вельмі яшчэ ў рамонце. Далёка і да сапраўднай музейна-эдукацыйнай паралельна з рэстаўрацыяй ёй ніхто не хоча займацца, бо невядома, якой арганізацыі будзе належаць замак пасля яго здачы ў эксплуатацыю. Пакуль жа ён знаходзіцца на балансе абласнога ўпраўлення капітальнага будаўніцтва.

Неверагодна, але дзякуючы нават недарэстаўраванаму замку летась аддзелам ІРКСМ было зароблена каля мільярда недэнамінаваных рублёў — на экскурсіях, рэалізі-шоу, забаўляльных і асветніцкіх мерапрыемствах кшталту "купальскай дыскатэкі" з фаер-шоу і зорнымі артыстамі, а таксама — з "Рыцарскім фэстам", адным з самых пазнавальных культурных брэндаў вобласці.

Названая сума досыць вялікая, супастаўляльная з вырчкай сферы культуры іншых раёнаў Гродзеншчыны. Але, як кажа народная мудрасць, з нічога нічога і атрымаеш: каб правесці якасна мерапрыемства, трэба не толькі правіць крэатыўнасць, але і ўкласці грошы. Вось і ідзе прыбытак, зароблены на замку, на развіццё ўсёй сферы. Усяго да аддзела ІРКСМ даведзены план у шэсць тысяч рублёў. І без сведчання Віктара Самсонава

зразумела, што сельскія ўстановы асаблівага прыбытку не прыносяць, а таму застаецца разлічваць на замкавыя атракцыі ды выязныя канцэрты. Ды і з апошнімі сітуацыя не простая, улічваючы, што на 45 калектываў усяго два аўтамабілі — мікрааўтобус і легкавік.

Людзі прывычаліся, што культура на сяле — бясплатная, а таму і даступная. Пераканаць у адваротным сэнне вельмі цяжка. А таму і прыходзяць на платныя канцэрты ў вясковых клубах на дзіва мала людзей. З другога боку, як два супрацоўнікі сельскага клуба могуць прапанаваць 15 якасных мерапрыемстваў у месяц? За колькасцю губляецца якасць.

Тым не менш, па словах Віктара Самсонава, апошнім часам у глыбінцы адбываецца шмат крэатыўных мерапрыемстваў, асабліва ў аграрыстах, у тым ліку дзякуючы праектнай дзейнасці, пра якую — у наступным выпуску аўтатура.

(Не)лірычнае адступленне Канстанціна Антановіча

Нягледзячы на кепскае надвор'е, Ліда робіць вельмі прыемнае ўражанне: сваёй архітэктурай, помнікамі, устаноўкамі культуры, гатэлямі. Усё нібыта ў чаканні масавага турыста, які абавязкова з'явіцца з адкрыццём экспазіцыі лідскага замка. Хочацца разам з Віктарам Самсонавым спадзя-

вацца, што апошні крок з боку дзяржавы ў гэтым кірунку будзе зроблены, бо прыкра спыняцца ў паўкроку да здзяйснення задуманага. І няўжо патэнцыяльныя спонсары тут застануцца ўбаку?

Сувенірная крама — паўнютка

Лідскага рыцара мы знайшлі і ў сувенірнай краме Раённага аддзела рамёстваў. Айчыны рыцар — керамічны, зроблены з вялікім пачуццём гумару ды самаіроніі. Натуральна, павінен быць і такі: сімпатычны, круглы ды вясёлы. Але ж неабходны і прамыя сувенірныя адпаведнікі нашай велічнай гісторыі — таксама велічныя. І такі пафас, як нам падаецца, тут цалкам апраўданы: у нас ёсць чым ганарыцца і мы гэтым ганарымся.

Трэба аддаць належнае мясцовай сувенірнай краме: выбар у ёй — найбагацейшы. Гаспадыня салона Ядвіга Стацэвіч кажа, тавар на паліцах не залёжваецца. Творы мясцовых рамеснікаў, сапраўды, якасныя і прывабныя, а таму набываюць іх нават турысты з Японіі і краін Афрыкі.

Апроч сувенірнай крамы, дзе мы правялі з паўгадзіны, маецца ў аддзеле рамёстваў інтэрактыўная праграма "Кола часу", прысвечаная народным святам і выдатная музейная экспазіцыя з аўтэнтычнымі ўзорамі і іх сённяшнімі адпаведнікамі. Тут прадстаўлены практычна ўсе віды ткацтва. А адзін з іх, белае фактурнае ткацтва, плануецца ўжо ў гэтым годзе развіваць у раёне (у межах праекта трансгранічнага супрацоўніцтва) і ў перспектыве ўключыць у спіс элементаў нематэрыяльнай спадчыны Беларусі. Пакуль жа пры сельскіх установах культуры майстры займаюцца пераважна саломкай, а таксама маюць унікальныя "смачныя" льяныя і не толькі праекты, пра якія неўзабаве чытайце на старонках "К".

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Нам трэба вучыцца быць развартлівымі. Наш замкавы патэнцыял павінен стаць асновай для стабільна прыбыткавай турыстычнай прамысловы і рэалізацыю самай разнастайнай сувенірнай прадукцыі. І выкарыстоўваць тут варта самыя дробныя рэзервы... У наступных нумарах "К" мы распавядзем, што супрацьпастаўляюць аптымізацыі сельскай ўстановы культуры Лідскага раёна.

Згадаем класіка: “Што наша жыццё? Гульня!” А ў дачыненні да культурна-дасугавай дзейнасці — квэст: гульня ці прыгода, што дапамагаюць раскрыццю здольнасцяў удзельніка. За такую паслугу, пагадзіцеся, і грошы заплаціць не шкада. Сёння разам з выкладчыкамі кафедр менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці Універсітэта культуры і мастацтваў Аленай Макаравай, Святланай Майсейчук і Ірынай Смарговіч мы размаўляем пра квэсты і не толькі.

Яўген ПАГІН

Сцэнарый і аналіз аўдыторыі

За савецкім часам работнікі культуры карысталіся даволі аднастайнымі формамі працы (дыспут, дыскусія, мітынг, вусны часопіс), якія сваёй кансерваванай прадвызначанасцю іншым разам стрымлівалі творчае развіццё асобы. Па меркаванні Алены Макаравай, паняцце “тэхналогія” таму і ўзнікла ў 1990-х, каб мадэляваць самыя розныя, але з’яўдзіліся пазітыўныя паводзіны. Толькі на гэтай глебе і пра-расце зерне ініцыятывы... Заканамернае пытанне: а што, даўней і парасткаў такіх сістэмных узаемаадносін не было? Былі. У 6-м томе энцыклапедыі “Беларусы” (2002) Валянціна Бялявіна, распавядаючы пра грамадскія формы выкарыстання вольнага часу, згадвае пра ўзнікненне мадэляў узаемадзеяння зносін, скажам, абрадавых ці пазаабрадавых, прафесійных суполак, пра фармаванне свецкіх святаў. І самае цікавае для культработніка, падкрэслівае Макарава, у выданні разгледжаны гісторыка-культурныя аб’екты і іх арганізацыя і арганізаваныя тэхналогіі. Дзеці прагнуць аднаго, звязаных з каляндарна-аб-

радавай традыцыяй. Якая выснова? Формы працы — жывыя. Яны пастаянна відзмяняюцца. Інавацыі на грунце традыцыі квітнеюць упэўнена і рэгулярна.

А цяпер — канкрэтыка. Пагаворым пра квэст... Квэст — гульнявы і саборніцкі метады, галоўнай рысай якога з’яўляецца супастаўленне сіл ва ўмовах упарадкаванага суперніцтва сярод удзельнікаў з аднаго боку і згуртаванасці групы пры выкананні аднаго задання. Бадай, галоўным спосабам

Квэст як інтрыга

пабудовы сюжэту квэста як гульнявой формы з’яўляецца падарожжа персанажаў да пэўнай мэты праз пераадоленне цяжкасцяў. Дарэчы, само слова “quest” (англ.) — пошук чаго-небудзь. Часцей за ўсё — гэта камандныя гульні на хуткасць мыслення і руху, калі каманды вырашаюць пэўныя задачы, выконваюць пошук чаго-небудзь на мясцовасці, будуць аптымальныя маршруты перамяшчэння, а таксама шукаюць арыгінальныя рашэнні і падказкі і гэтак далей. Пераможцам становіцца каманда, якая выконвае ўсе заданні больш дакладна і хутчэй за астатніх.

Для якаснага сцэнарыйна-люблага квэста патрэбна вызначэнне мэтавай аўдыторыі. І не проста вызначэнне, а яе грунтоўны аналіз. Чым больш цікавай фактуры мы “нарыем”, тым больш інтрыгуючай будзе гульня. Работнікі культуры павінны зразумець раз і назаўжды, што выкарыстанне чужога сцэнарнага матэрыялу гарантуе паразу любому мерапрыемству. Алена Макарава падкрэслівае: сёння, напэўна, ужо ўсім зразумела: дыферэнцыяцыя аўдыторыі пры выяўленні крэатыўных здольнасцяў — аснова асэнсаваных тэхналогій. Дзеці прагнуць аднаго, стальных людзі — зусім іншага.

Якой павінна быць прыгода?

Самай рознай. Але многія гульнявыя формы абапіраюцца сёння на конкурсна-віктарынную аснову з шэрагам заданняў і пошукам ключоў. Згадайце тэлевізійныя “КВЗ”, “Угадай мелодыю”, “Два раялі”, “Што? Дзе? Калі?”, “Поле цудаў”... Няма сумневу, што такія інтэлектуальныя гульні маюць тысячагадовую гісторыю. Так, асобныя тэлеперадачы з пазнавальна-гульнявых пераўтварыліся ў

пуставатыя забаўляльныя шоу (“Поле цудаў” да прыкладу ці пэўныя конкурсы прыгажосці). Наша задача, сцвярджае Святлана Майсейчук, — вучыцца на чужых памылках. Гаворка не пра сляпыя паўтары тэлевізійных узораў, гаворка — пра выкарыстанне ўдалай сусветна-навадомай мадэлі стасункаў для задавальнення інтэлектуальных патрэб канкрэтна вашай аўдыторыі. “Угадай мелодыю” катаецца і мадыфікуецца па свеце больш за 60 гадоў. Пераасэнсоўвайце і перастварайце!

Чалавек (і ў дзяцінстве, і ў старасці) не можа абыходзіцца без гульні. Яна, як форма культурна-дасугавай дзейнасці, не павінна быць фармальнай, шэрай, нецікавай. Наша газета “Культура”, асвятляючы дзейнасць сельскіх устаноў культуры, якія знаходзяцца побач са старадаўнімі маёнткамі, замкавымі рэшткамі і гэтак далей, яшчэ колькі гадоў таму прапапоўвала выкарыстоўваць такую пазнавальна-забаўляльную форму працы як пошук скарба. І за сцены клуба ці бібліятэкі можна выйсці, і па дуброве прайсціся, і віктарыну з картай арганізаваць, каб камандна адшукаць той запаветны скарб. Гаворка, аказваецца, вялася тады пра квэсты. Але хто з сельскіх работнікаў

культуры наладзіў іх на практыцы? Пра гэта і артыкул.

Па меркаванні Ірыны Смарговіч, пры адсутнасці ініцыятывы ў клубнікаў, бібліятэкараў і музейшчыкаў, “квэставую” нішу можа заняць прыватнік. У Мінску цяпер тыя квэсты (конкурсныя, камандныя) дзе толькі ні праводзяцца: у былых вытворчых памяшканнях (квэст-румах) “Гарызонта”, у кавярнях, на вяселлях, на вольным паветры ў санаторыях і дамах адпачынку...

Спажываюць нямна, ёсць удзельнікі

Праца з мэтавай аўдыторыяй павінна быць такой, каб кожны ўдзельнік квэста адчуў сваю патрэбнасць грамадзе, зразумеў, што ад ягонай дасведчанасці залежыць конкурсны поспех усёй каманды.

Вельмі блізкія да квэсту сюжэтна-ролевыя гульні. Апошнія вельмі зручна распрацоўваюць паводле папулярных прыгодніцкіх літаратурных твораў. Паўтараю, у Мінску яны — надзвычай запатрабаваныя. У раёнах толькі пачынаюць прыжывацца. Вельмі спадзяюся, што дадзена публікацыя хоць у чымсьці дапаможа работнікам культуры.

У чым прывабнасць квэстаў асабіста для мяне? Іх можна і трэба распрацоўваць не толькі пад канкрэтную аўдыторыю, але і пад канкрэтную гісторыка-культурную спадчыну канкрэтнага раёна. Атрымаецца не проста забаўка са шпацырам на свежым паветры, атрымаецца якасная прыгода, што паспрыяе вывучэнню мясцовых цікавостак, будзе гарантаваць паўнацэнны адпачынак (ёсць квэсты і сямейныя). Самае галоўнае: кожны ўдзельнік адчуе сябе асобай, індывідуальнасцю і, натуральна, захоча працягну гэтай карыснай справы.

Працяг гаворкі — у наступных нумарах “К”. Просьба да чытачоў: уключайцеся ў дыскусію. Вашы меркаванні, заснаваныя на практычным досведзе, — вельмі важныя для нас.

3 “Куффа-радцы”

Восеньскі мінор

музыка Юрыя Несцярэнкі словы Алёны Беланожка

Калі збіраюца буслы
У кругасветнае турнэ,
Ты прыбіраеш валасы,
Ты захапляешся Манэ.

У свеце бездарожжа,
У голасе дакор,
А мы не пераможам
Наш восеньскі мінор.

Рыхтуе верасень таўро,
Каб закліяміць рукі
фарфор,
А ты хаваешся ў метро,
А ты хварэш на мінор.

Змывае лісце шэры дождж,
Змывае нібы акварэль,
Ты выбягаеш басанож,
Ты пакідаеш свой атэль.

Прыпеў:

Раманы здадзены ў набор,
Іх не жадалі чытачы,
А ты хварэш на мінор,
Я не магу дапамагчы.

На мой вялікі сорам,
Табе са мной не светла,
Напоена мінорам
Асення паветра.

Прыпеў.

Музыка Юрыя Несцярэнкі, словы Алёны Беланожка. Музыкальная партытура з беларускімі тэкстамі і гарманічным асцягамі.

Бібліятэка “Лабараторыі”

Працягваем “расцягваць на цытаты” кніжку А. Макаравай, С. Майсейчук, І. Смарговіч “Тэхналогіі культурна-дасугавай дзейнасці”. Без належнай тэорыі якая практыка? За канкрэтнай думкай заўжды ідзе канкрэтны рух. Думайце і рухайцеся.

Яўген ПАГІН

Тэхналогія — сістэма, што складаецца з узаемазвязаных падсістэм: *арганізацыйнай* (кіраванне, фінансаванне, штатны расклад, службовыя інструкцыі, наяўнасць адзелаў, сектараў і гэтак далей), *метадычнай* (сцэнарый, метадычныя рэкамендацыі, апісанне вопыту), *рэжысёрскай* (задумка, план рэпетыцый, прагон, паказ), *псіхалагічнай* (матывацыйная сфера, структура асобы наведвальніка, заснавальніка дасугу, сукупнасць стасункаў паміж супрацоўнікамі, прафесійная свядомасць, майстэрства спецыялістаў).

Асноўныя кампаненты тэхналогій: *кагнітыўны, пазнавальны вопыт асобы (веды пра прыроду, грамадства, мысленне, тэхніку, спосабы дзейнасці); канкрэтна-практычны вопыт асобы (інтэлектуальныя і практычныя ўменні і навыкі); вопыт крэатыўнай дзейнасці*

Падсістэмы і кампаненты

асобы (гатоўнасць вырашаць праблемы новымі спосабамі); камунікатыўны вопыт (матывацыйна-каштоўнасць і эмацыянальна-валявыя стаўленні асобы да свету, прыроды, грамадства).

Вядучыя этапы тэхналагічнага працэсу: аналіз абстаноўкі, фармулёўка мэты, планаванне праграмы, стварэнне праграмы (карэжыроўка мэты, рэпетыцыі), правядзенне праграмы, аналіз праведзенай праграмы.

Структура кожнай з тэхналогій уключае наступныя часткі: *канцэптуальную (навуковае абгрунтаванне мэтазгоднасці), кантэкстуальную (дакладная ацэнка асаблівасцяў соцыума), змястоўную (спосаб дасягнення мяржэмага выніку), працэсуальную (падробязная распрацоўка паслядоўнасці арганізацыйных дзей), вынікова-аналітычную (рэфлексія з нагоды зробленага).*

Аналіз тэарэтычных распрацовак дае падставу для вылучэння базавых тэхналагічных падсістэм культурна-дасугавай дзейнасці: рэкрэацыйных, камунікатыўных, гульнявых, інфармацыйна-адукацыйных,

крэатыўна-творчых, відовішчных, анімацыйных і праектных тэхналогій.

Рэкрэацыя — не толькі прастора ці тэрыторыя для адпачынку, але і яго працэс.

Усе віды сацыяльна-культурнай дзейнасці — пазнаваўчая, пераўтваральная, каштоўнасна-арыентацыйная, культурна-творчая, камунікатыўная — раскрываюць складанасць і шматзначнасць зносін як сацыякультурнай з’явы.

Шырокае распаўсюджванне атрымалі ў практыцы дасугавай дзейнасці гульні, якія навукаюць (дыдактычныя, сюжэтна-дыдактычныя, імітацыйныя). У асобных даследаваннях вылучаюцца ўласна “дасугавыя” гульні (забаўляльныя, святачна-карнавальныя, тэатральна-пастановачныя, народныя).

Адукацыйная дзейнасць у нашым выпадку — умоўна дастатковая ступень сацыялізаванасці і інкультураванасці індывіда ў грамадстве.

Масвае відовішча як тэатралізаваная дзея мае разнастайныя культурныя формы: свята, фестываль, шоу, карнавал, публічны рытуал, балаган, спартыўныя ды іншыя прадстаўленні. Для кожнай з форм характэрна свая спецыфіка, хоць істотнай якасцю застаецца гульнявая дзея.

Працяг будзе.

“Прыдзвінскі квас”

(сцэнарый свята кваса)

Гучыць музыка, фонам — словы дыктара.

Дыктар: Зямля мая на таленты багатая, І льецца песня салаўём крылатым.

Вас шчыра Віцебскі раён вітае,

На свята кваса запрашае! Гучыць фонавая мелодыя. На фоне мелодыі гучыць дыктарскі тэкст:

Не знаю, хто той чалавек, Хто першы засеў ралю —

Сябе ён праславіў навек, Шчаслівай зрабіўшы зямлю.

Пластычны эцюд (з’яўля-

ецца сейбіт, сее зерне. Дзеці — удзельнікі харэаграфічнага калектыву, абазначаюць усходы жыта. Потым з’яўляюцца жнеі і касцы, жнуць жыта, падймаюць вялікі жбан, пачынаецца працэс браджэння).

Дыктарскі тэкст: Зямля даравала нам жыта адборнае,

Сонцам налітае, сагрэтае працай народнаю.

І з гэтай працы ў добры час

Прыдзвінскі атрымаўся квас!

Заканчэнне — на старонцы 12.

“Прыдзвінскі квас”

(сцэнарый свята кваса)

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 11.)

На пляцоўцы — удзельнікі свята, у руках трымаюць кружкі, званы. Рыхтуюцца адведаць квас.

Гучаць фанфары.
З’яўляецца Квасура.

Квасура: Я з гэтага квасу,

Я з гэтага хмелю!

Я — Бог! Я — Квасура!

Дух свята, вяселля!

Меншы я самы з роду квасур

Усіх запрашаю ў святочны квас-тур!

Удзельнікі мастацкіх калектываў выносяць кірмашовае кола, да якога прымацаваны доўгія палоскі тканіны з назвай населеных пунктаў Віцебскага раёна: Копці, Замасточка, Мазалава, Ноўка, Альгова.

Квасура: У кожную вёску мы зараз заглянем,

І розныя квасу рэцэпты пазнаем.

Гучыць музычны фон.

Кола пачынае раскручвацца.

Квасура: Ад Капцей да Замасточка,

І ад Ноўкі да Альгова

Квас ракой у нас цячэ,

Давайце спрабаваць хутчэй!

Асалоду мы адчужаем — квасу толькі пах пачуем.

А як кроплю паспытаем — выпіць літр пажадаем.

Настрой падыме ўсім на раз “Мазалаўскі” смачны квас!

Удзельнікі калектыву праходзяць праз кірмашовае кола.

Інструментальны нумар у выкананні творчых калектываў Мазалаўскага сельскага Дома культуры і дзіцячай школы мастацтваў.

Квасура: Дзякуй вялікі мазалаўскім музыкам!

А цяпер мы з вамі разам

Пачастуемся Альгоўскім квасам.

Паварот кола.

Цуда з цудаў! Дзіўната!

Квас “Альгоўскі” — смаката!

Квас у кубкі — рукі ў бокі.

Ногі самі ідуць у скокі!

Харэграфічны нумар Альгоўскага сельскага Дома культуры.

Квасура: Піце квас, будзьце бадзёры,

Як альгоўскія танцоры.

Паварот кола.

Квасура: Мы працяг-

ваем вандроўку,

Запрашаю вас у Ноўку!

У гэтым годзе, ўсім на дзіва

Разраслася на віду,

Бульба ў Ноўцы ўрадзіла

Менавіта па пуду!

Дзе смакуюць з агурком,

У іншай вёсцы з мясам.

Дзе ўжываюць з селядцом,

А ў Ноўцы — з квасам!

Песню “Бульбачка”

выконвае народны ансамбль народнай песні “Раніца” Віцебскага раёна

ённага Дома культуры.

Музычны фон, паварот кола.

Квасура: Наш квас-тур далей ідзе,

Карагодам нас вядзе.

І наступны наш прыпынак —

Прыпевачны паядынак.

Бітва ў ім за лепшы квас

Пачынаецца для вас!

Музычны ўступ, выходзяць прадстаўнікі кожнай вёскі: 2 хлопцы, 3 дзяўчыны, якія спяваюць прыпеўкі.

Квасура: На квас-туры мы сабралі

Усе рэцэпты кваса,

Будзем дружна частавацца

Квасам усе разам!

Квас Прыдзвінскі, бы паветра,

Без яго не можам жыць.

На Віцебскі панадворак

Запрашаем кваса ўсіх папіць!

Песню “Смачны квас”

выконваюць удзельнікі народнага ансамбляў “Вераснянка” і “Раніца”.

(На сцэне — удзельнікі двух калектываў, перад сцэнай — астатнія удзельнікі праграмы. Харэграфічная кампазіцыя. Ідзе частаванне ўсіх гасцей, танцы з гасцямі).

Квасура: Няхай Прыдзвінскі квас жыве,

І творчы карагод плыве,

Наш карагод вас захмеліць, як чарка.

Хай сонейка свеціць вам кожны дзень ярка!

Сцэнарый прадастаўлены Віцебскім абласным цэнтрам народнай творчасці.

Аўтар — вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна Людміла ЧАТОВІЧ

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 9.)

Згадваю словы Аляксандра Даўжэнкі: “Адзін бачыць лужыну, другі — адлюстраваную ў ёй зорку”. Вось і Карачун заўсёды шукаў у прыродзе сваю ўласную “зорку”, якая асацыявалася ў яго з усхваляванай і пшчотнай любоўю да ўсяго існага на зямлі...

Для мяне ён заўсёды быў проста Юра. Нават калі амаль год працаваў у адным кабінце такой афіцыйнай установы, як Міністэрства культуры БССР, на 4-м паверсе Дома ўрада. На пасадку рэдактара мастацка-экспертнай калегіі ў 1969 годзе ён прыйшоў з выдавецтва “Ураджай”, дзе быў галоўным мастаком, і мы вельмі хутка знайшлі агульную мову. Да гэтага я не быў з ім знаёмы, хоць завочна ведаў, што ёсць у Мінску такі мастак, ілюстратар і афарміцель кніг, які ў свой час заканчваў мастацкае вучылішча.

Неўзабаве пасля майго адыходу на штатную працу ў апарат Саюза мастакоў, у пачатку 1970-х, Юра быў прызначаны галоўным рэдактарам — начальнікам аддзела выяўленчых мастацтваў Міністэрства культуры. Але сяброўскія сувязі мы не перапынялі. Наадварот, нашы адносіны, не звязаныя службовымі чыноўніцкімі пастулатамі, сталі больш раскаванымі і свабоднымі. Разам часта наведвалі творчыя майстэрні. Тады, у сярэдзіне 1980-х, калі мы былі ў майстэрні Яўгена Зайцава, я намякнуў Альгова, каб ён падрыхтаваў альбом пра жыццё і творчасць гэтага народнага мастака, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў СССР.

Спачатку Юра вагаўся: ці атрымаецца? Бо мастацтвазнаўца досведу здавалася недастаткова, хоць за плячыма былі ўжо тры альбомы па выяўленчым мастацтве. Але каб пісаць пра Зайцава, сучасніка, класіка беларускага жыцця, патрэбны былі, як яму ўяўлялася, зусім іншы, “не рэтраспектывны” падыход, больш жывы, “пачуццёвы”, эмацыянальны. “Дык у гэтым жа і ёсць сэнс альбома, — сказаў я Юру. — Пішы пра свае ўласныя пачуцці і адчуванні ад зайцаўскага мастацтва ў адзінстве з яго няўрымслівай чалавечай натурай!”

Словам, угаварыў, і пры падтрымцы нашага агульнага таварыша, тагачаснага загадчыка рэдакцыі выдавецтва “Беларусь” Генадзя Галубовіча, работа закіпела. Наколькі ведаю, сур’ёзны праблем не ўзнікала. Юра часта сустракаўся з Зайцавым і пісаў, пісаў, корпаўся ў бібліяграфіі, паралельна фатаграфы Георгій Ліхтаровіч і Віталь Бараноўскі здымалі ў музеях і майстэрні карціны, партрэты, пейзажы, эцюды, малюнкi мастака. І дзесьці ў канцы 1986 года ўсе матэрыялы для здачы ў набор альбома былі гатовыя. Ён паказаў іх — мне спадабалася, і я папрасіў мастацтвазнаўцу Пятра Карначу напісаць адпаведную рэцэнзію. А вясной 1988 года добра ілюстраванае манаграфічнае даследаванне Юрыя Карачуна “Яўген Зайцаў” (на пяці мовах) выйшла ў свет.

Адразу пасля выхаду альбома Юра папрасіў мяне

даць яму рэкамендацыю для ўступлення ў члены Саюза мастакоў па секцыі крытыкі і мастацтвазнаўства, што я з задавальненнем і чыстым сумленнем зрабіў. Хачу прывесці некаторыя фрагменты з той рэкамендацыі: “Высокая ўнутраная культура, талент прапагандыста нацыянальнага мастацтва, цудоўныя веды і разуменне мастацкай практыкі здабылі Ю.А.Карачуну ўдзячнасць і аўтарытэт сярод калег — мастакоў і крытыкаў. Усяго трохі больш за шэсць гадоў Юрыі Аляксандравіч займаецца прафесійным

Яшчэ было супрацоўніцтва з тэлебачаннем, з Беларускай Энцыклапедыяй, дзе ён стаў кансультантам па выяўленчым мастацтве, з БДУ, дзе прачытаў курс спецыяльных лекцый. Памятаю, як Юрыі радаваўся, калі быў абраны членам Беларускага нацыянальнага камітэта Міжнароднага савета музеяў (ICOM): ён лічыў гэты акт прызнаннем заслуг нашага музея з боку сусветнай музейнай эліты. Апошнія пяць гадоў жыцця быў яго старшынёй.

З 1977 года, калі Юра ўзначаліў музей, нашы сяброўскія і творчыя дыялогі перамясці-

якоў, каб ён мог хадзіць у школу на радзіме.

А тут — вайна! З апошнім эшалонам дзесяцігадовага Юрыя паспелі вывезці з палаючага Мінска ў казахскі Паўладар, дзе ён прабыў да заканчэння вайны. А праз два гады пасля Перамогі паступіў у Мінскае мастацкае вучылішча, якое толькі адкрылася. Першымі настаўнікамі Карачуна сталі Віталь Цвірка, Леў Лейтман і Акім Шаўчэнка, а таварышамі па вучобе — Арлен Кашкурэвіч, Леанід Шчамялёў, Віктар Грамыка, Міхаіл Савіцкі, Май Данцыг, Георгій і Наталля Паплаўскія,

Яго я зваў проста Юра...

Юрыі Карачун. “Лодкі”...

“Рабіна”

мастацтвазнаўствам, але і за гэты час ён увайшоў у лік сур’ёзных даследчыкаў такіх майстроў пэндзля, як В.Бялыніцкі-Біруля і Я.Зайцаў; правёў велізарную працу па вывучэнні выяўленчай Купаліяны і Каласіяны, напісаў шэраг фундаментальных артыкулаў пра Дзяржаўны мастацкі музей БССР для бюлетэня UNESCO і каталога “Вайна грукае ў сэрца кожнага” (Заходні Берлін), пра беларускі габелен (ФРГ) і іншыя. Акрамя таго, ведаю Карачуна Ю.А. як таленавітага арганізатара музейнай справы, які вядзе этанакіраваную навукова-даследчую работу, як актыўнага грамадскага дзеяча, як спагадлівага і добрага чалавека...

І гэта былі не проста абстрактныя словы, тыповыя для такога кшталту характарыстык. Ведаю, якіх турбот, сіл і здароўя каштавала Юрыю арганізацыя філіялаў музея ў Магілёве, Раўбічах і Мазыры. Пры ім рыхтаваліся да адкрыцця Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура і Дом-музеі Ваньковічаў у Мінску. А яшчэ ішла работа па захаванні і рэстаўрацыі архітэктурных помнікаў у Міры, Гальшанах, Лошыцы, не кажучы пра штотдзённую музейную “цяжучку” па каталагізацыі фондавай калекцыі, па рэдагаванні розных навуковых музейных прац і, наогул, па папулярнацыі музейных каштоўнасцей у нашай краіне і за яе межамі. І ў гэтым Карачун, які аддаў музею трэць жыцця, быў годным пераемнікам знакамітай Алены Васільеўны Аладавай. Яна, дарэчы, рэкамендавала на пасадку дырэктара музея пасля сябе менавіта Юрыі Аляксандравіча, бо ведала, што ў гэтым чалавеку не памыліцца.

ліся большай часткай у яго — музейную — прастору, хоць сустракаліся і на вернісажах у іншых месцах, і на розных прыёмах, была і сумесная праца ў складзе экспертных саветаў і выстаўкамаў, і, канешне, на пленумах Саюза мастакоў і сходах секцыі крытыкі. Аднак заўсёдна ўтульнасць яго музейнага кабінета, як і пры Аладавай, найбольш схіляла да сардэчных гутарак “пра жыццё і мастацтва”. Іншым разам здзяйснялі і “паходы” па майстэрнях, праўда, больш рэдка, чым у былыя часы. Апошні такі “паход” адбыўся за некалькі месяцаў да смерці Юрыі: у сваёй майстэрні Георгій Паплаўскі частаваў нас цудоўным віскі з ільдом...

Аднойчы вясной 1994 года дапазна засядзела ў майстэрні Уладзіміра Летуна. Слова за слова — гаворка зайшла пра бацькоў. І Юра расказаў нам трагічную гісторыю сваёй сям’і. Аказваецца, яго бацька, журналіст, у пачатку 1930-х узначальваў аддзел газеты “Звязда”. Але яшчэ задоўга да “вялікага тэрору” быў рэпрэсаваны і высланы ў Краснаярскі край.

І тады маці, міжволі паўтарыўшы падзвіг жонка дзекабрыстаў, з малалетнім сынам на руках адправілася да мужа на пасяленне ў Мінусінск. Там яны і жылі да 1937-га, пакуль не грывнуў другі арышт Аляксандра Карачуна. А далей усё было проста: 58-ы артыкул, ГУЛАГ — і расстрэл. Толькі пасля XX партыйнага з’езда адбылася пасмяротная рэабілітацыя. Аднак да 1941 года маці Юрыі як жонцы “ворага народа” забаранялася пражыванне ў Мінску. Нягледзячы на гэта, яна ўсё ж пераправіла хлопчыка ў сталіцу Беларусі да сва-

якія заўсёды заставаліся яго добрымі сябрамі. Канешне, такая “кампанія” і ў прафесійным, і ў духоўным, і проста ў чалавечым сэнсе шмат чаго яму дала. Не дзіўна, што адразу пасля службы ў арміі ён паступіў у Маскоўскі паліграфічны інстытут, дзе яго любімым настаўнікам стаў выдатны мастак-графік, прафесар Андрэй Ганчароў. Пасля яго заканчэння вырашыў прысвяціць сябе менавіта графіцы. Выпусціў некалькі кніг у сваім афармленні па лініі выдавецтва “Ураджай”, адну з іх — “Па лабірынтах жывой прыроды” — яшчэ ў пачатку 1970-х падарыў мне. За мастацкае афармленне кніг не раз атрымліваў розныя дыпломы, а таксама бронзавы медаль ВДНГ СССР. Наогул кажучы, і ў чыста чалавечым плане Юра ніколі не адчуваў сябе самотным: побач заўсёды былі сябры, жонка, мастакі, якія яго любілі, музейшчыкі, якія яго шанавалі, блізкія і далёкія калегі-музеязнаўцы з розных краін, якія яго паважалі як выдатнага арганізатара і адданага мастацтва чалавека.

...Праз два з паловай месяцы пасля смерці Юрыя Карачуна, 1 верасня 1997 года, тагачасны Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі Барыс Ельцын падпісаў Указ аб узнагароджанні Юрыя Аляксандравіча ордэнам Дружбы “за вялікі ўклад у развіццё міжнароднай музейнай справы”. У пасольстве Расійскай Федэрацыі ў Мінску ордэн атрымлівала яго ўдава Валянціна Міхайлаўна Карачун. Павінен сказаць, што для ўвекавечання светлай памяці Юрыя шмат чаго зрабіў яго пераемнік на пасадзе дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Іванавіч Пракапаў...

Будзем на сувязі!

Нам цікавае Ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,

абмяркоўвайце

на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

21 студзеня абрадам "Цягнуць Каляду на дуба" завяршаецца калядны перыяд у Бярэзінскім раёне. На большай частцы тэрыторыі Беларусі праваслаўныя Каляды сканчаюцца Вадохрышчам 19 студзеня, калі праходзіць асвячэнне вады і купанне ў палонках. Яшчэ 2 — 3 дні лічыліся "пераходнымі" ў некаторых раёнах на памежжы Магілёўскай і Мінскай абласцей і па лініі Жлобін — Светлагорск — Петрыкаў у Гомельскай вобласці. Паспрабуем зрабіць агляд беларускіх і замежных Калядаў, у некаторых з якіх карэспандэнты "К" давялося ўзяць асабісты ўдзел.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Верацярпімы беларус можа святкаваць Каляды цэлы месяц: ад Сонцавароту, што прыпадае ў розныя гады на 20 — 22 снежня, — традыцыя дахрысціянскага паходжання, потым з 25 снежня да 6 студзеня — каталіцкія ўрачыстасці, і з 6 студзеня — праваслаўныя. Яшчэ можна наведаць суседнія і не вельмі краіны. У Парыжы, напрыклад, калядны кірмаш працуе ўжо з кастрычніка, калі яшчэ ляжыць жоўтае восенскае лісце. У Рызе не першы год праходзіць фестываль ёлак: можна пабачыць самыя розныя дрэўцы, ад традыцыйных да ну вельмі авангардных, са шкла ды арматуры.

6 студзеня, на завяршэнне каталіцкіх Калядаў, у шматлікіх гарадах і вёсках Еўропы праходзяць урачыстыя шэсці Трох Каралёў. Карэспандэнтка "К" сёлета назірала такую працэсію ў Вільні. Дзень быў будні, час яшчэ працоўны (16.00), таму пераважную колькасць глядачоў складалі турысты. Мароз "кусаўся": тэмпература апусцілася ніжэй за 20 градусаў. Невядома, які з гэтых фактараў паўплываў найбольш, але ахвотных паназіраць за трыма Каралямі, Анёлкамі, Пастухамі, Салдатамі, Быкамі ды Авецкамі, што складаюць "світу", было няшмат, усе ішлі следам за працэсіяй, не было "калідору з людзей", як часта на грамадскіх святах. Шмат турыстаў адмыслова прымяркоўваюць свой прыезд у Вільню да шэсця Трох Каралёў.

Турыстычны патэнцыял беларускіх калядных абыходаў

Здаецца, не меншы ахвоты пры адпаведнай "раскрутцы" маглі б выклікаць беларускія вясковыя калядаванні. У нашых вёсках на каталіцкіх Трох Каралёў (а дзе-нідзе да самых Грамніцаў 2-га лютага) абыходзілі хаты адпаведных персанажаў, а з імі — Чорт ды Анёл. Большасць фіксацыяў такіх абыходаў зроблена навукоўцамі ў Пастаўскім раёне. Як стала вядома праз

Каляды: падсумаванне

Як сустрэцца турысту і "каляднаму брэндру"?

Гурт "Конікаў" у Давыд-Гарадку.

рэдакцыйную пошту "К" дзякуючы лісту метадысткі ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" Ганны Некраш, сёлета працэсію Трох Каралёў аднавілі ў вёсцы Вавёрка Лідскага раёна (падрабязней гл. у мінулым нумары).

Ужо карыстаецца попытам сярод турыстаў калядны карнавал у Давыд-Гарадку Столінскага раёна. Увечары 13 студзеня Стары новы год святкуе ўвесь горад. На вуліцах шмат каляднікаў, ходзяць дзеці, дарослыя, утвараюцца гурты з калектываў прадпрыемстваў (школа, бальніца, птушкафабрыка) і школьных класаў. На адзін двор за вечар можа завітаць і 20 гуртоў, асабліва калі каляднікі памятаюць з мінулых гадоў, што гаспадары шчодро частуюць і адорваюць, выносяць на вуліцу сталікі (а дзе і паўнавартасныя сталы).

Галоўны персанаж амаль у кожнай суполцы — белы "Конік" (коннік). Яго робяць з лазовых кошыкаў, абцягнутых тканінай. Усярэдзіну канструкцыі залазіць мужчына (Конікаў жаночага полу не сустрэла ніводнага, хаця астатніх персанажаў-травесці — шмат). Хвост Коніку робяць пышны і даўгі (у аднаго для гэтага здаўся "бландзіністы" шынён). Конь як калядны персанаж лакальна сустракаецца на Палессі, асабліваць жа давыд-гарадоцкай мадыфікацыі — верхнік, апрануты ў шынэль. Лічыцца, што гэты персанаж з'явіўся ў 1916-м і спачатку выкарыстоўвалася вайсковая форма той пары. Але гэта не значыць, што каляднаму карнавалу ў Давыд-Гарадку толькі 100 гадоў. Сучасны Конік мог стаць мадыфікацыяй больш старажытных калядных персанажаў Каня і Салдата.

Другая цікавостка (сустрэлася, праўда, толькі ў пары гуртоў) — вобраз Вясны. У Давыд-Гарадку і суседніх вёсках з паспяваеннага часу гандлявалі насеннем, даяджалі з таварам нават да Далёкага Усходу, Забайкалля. Гэтым займаліся ўвесну, таму для пазначэння выязднага гандлю насеннем нават утварыўся адмысловы дзеяслоў "вэснуваты", а для людзей, што гэтым займаліся — азначэнне "вясеннікі". Персанаж Вясна ў сучасным калядным гурце ўвасабляе заможнасць і дабрабыт.

Месца каляднага Дзеда заняў Дзед Мароз. З іншых традыцыйных персанажаў (праўда, увасобленых сучаснымі маскамі) — Заяц і Воўк, Ліса, Смерць, Чорт, Анёл, Лекар, Цыганы. У астатнім сучаснае каляднае пераапрааненне ў Давыд-Гарадку не асабліва адрозні ад Хэлоўіну — Пірат і Гейша, Чырвоны Каптурок, Вядзьмарка, Манашка, Паляўнічы. Яшчэ персанажы савецкіх і дыснэўскіх мультфільмаў.

Большая частка гуртоў выконвае ў кожнай хаце толькі адну песню, "Там стояла сосна". Традыцыйна яе спявалі толькі ля хаты, дзе была дзяўчына на выданні. Адноічы за вечар давялося пачуць шчадроўку для гаспадары. Большасць гуртоў ходзіць з ражком, некаторыя з музыкай — гармонікам, ці прынамсі барабанам. Пераходзячы з падворку на падворак, спяваюць "класіку" рускай поп-музыкі: "Одинокая ветка сирени", "Девчонки полюбили не меня", а часам гучаць танцавальныя мелодыі Польшкі ды Карапеты.

Адчуванне застаецца па-сапраўднаму святочнае, трапляеш у самы вір падзей. Прыхільна прымаюць

Шэсце Трох Каралёў у Вільні.

"Ірады" на польскім Расточчы.

гурты з іншых раёнаў з уласным рэпертуарам. Калі параўноўваць давыд-гарадоцкі калядны карнавал з еўрапейскімі ды лацінаамерыканскімі масленічымі (самыя знакамітыя — у Венецыі і Рыа-дэ-Жанэйра), то можна знайсці шмат агульнага пры розных, канечне ж, маштабах. Недарма ж Уладзімір Караткевіч назваў Давыд-Гарадок Пагарынскай Венецыяй! Праўда, класік, хутчэй за ўсё, меў на ўвазе паводкі, а не карнавал.

13 студзеня — бадай кульмінацыя беларускага калядавання. Жывыя традыцыі абыходу па старых узорах захаваліся пераважна ў вёсках на поўдні краіны, але не толькі там. Давыд-гарадоцкі местачковы карнавал (населены пункт мае статус горада з 1940 года) на фоне вясковых калядаванняў — унікальны выпадак. З 1980-х калядныя гурты, пераважна маладзёжныя, сталі з'яўляцца і ў вялікіх гарадах Беларусі.

Каляды на польскім Расточчы

Сёлета на Расточчы (польскі рэгіён на мяжы Люблінскага ваяводства і Украіны) аматары з Любліна, Шчэціна, Рацібожа і Мінска аднавілі калядны спектакль "Ірады" і паказалі ў вёсках, дзе з ім абыходзілі хаты яшчэ пакаленне таму. Такім чынам туды, дзе сваіх калядных гуртоў ужо няма ("хіба дзеці прыбягуць па цукеркі", як кажуць вясцоўцы), была вернута мясцовая традыцыя. Арганізатары сёлетняй выправы калядуюць на Расточчы з 2007 года, строі і сюжэт аднаўлялі па навуковых даследаваннях і аповедах інфармантаў. Удзельніцаў паездкі шукалі праз інтэрнэт. У

розныя гады польскае Расточча наведвалі беларусы, украінцы, рускія, французы і нават японцы.

У вёсках, па якіх калядавалі, яшчэ пасля Другой сусветнай вайны сталі даваць "артыстам" не ежу, а грошы. Таму накалядавалі нямаля: за адзін дзень — 440 злотых (каля 100 еўра). Летась арганізатары выдаткавалі здабытыя сродкі на друк кнігі аб традыцыйнай музыцы Расточча, якая стала кароткім оф-лайн варыянтам он-лайн энцыклапедыі muzykaroztocza.pl. Кнігу прэзентавалі ў шэрагу вёсак наваколля, таму шмат хто з гаспадароў памятаў каляднікаў, ды і прымалі іх ужо не першы год. Былі і сумныя выпадкі: пазнаўшы арганізатараў, адзін гаспадар угадаў, як яму спадабаўся леташні абыход і выбачыўся, што сёлета не можа прыняць, бо нядаўна памерла цешча. Гэтай забароны прытрымліваюцца і ў нашай краіне: хату, дзе за год быў нябожчык, каляднікі мінаюць. "Мода" гарадской моладзі выязджаць пакалядаваць на вёску ў апошнія гады закранула і Беларусь.

Каляды адчуваюцца па-сапраўднаму святочным перыядам і ў гарадах, і ў вёсках, у Беларусі і за яе межамі. Для турыстаў гэта час на цікавыя вандроўкі, а для населеных пунктаў — на стварэнне ўласных "калядных брэндаў". Пытанне: ці лёгка турысту і брэндру сустрэцца? Папярэдняя інфармацыя пра беларускія вясковыя калядаванні, на жаль, вельмі мала, нашмат часцей сустрэнеш рэпартаж пастфактам...

К

Аўтэнтчна не значыць этычна

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 4.)

Гэта значыць, што ступень каштоўнасці таго ці іншага элемента вызначаюць самі яго носьбіты, а не эксперты. Навукоўцы і грамадскія дзеячы могуць патлумачыць унікальнасць пэўнай праявы НКС, але не могуць здзейсніць яе ахову без кантакту з мясцовай супольнасцю (але гэта не значыць, што не павінны ёй дапамагаць): "Усе ўзаемаадносінны з супольнасцямі, групамі і, у адпаведных выпадках, асобнымі людзьмі,

якія з'яўляюцца стваральнікамі і носьбітамі гэтай спадчыны і забяспечваюць яе перадачу, павінны ажыццяўляцца праз транспарэнтнае супрацоўніцтва, дыялог, перамовы і кансультацыі пры ўмове іх вольнай, папярэдняй, бесперапыннай і інфармаванага згоды".

Два пункты тычацца пагрозы існаванню НКС: "Супольнасці, групы, мясцовыя, нацыянальныя і транснацыянальныя арганізацыі і асобы павінны людзі павінны старанна выкарыстоўваць простыя і ўскосныя,

кароткатэрміновыя і доўгатэрміновыя, патэнцыйныя і канчатковыя наступствы любых дзеянняў, якія могуць паўплываць на жыццяздольнасць нематэрыяльнай культуры спадчыны або супольнасцяў, якія з'яўляюцца яе носьбітамі; супольнасці, групы і, у адпаведных выпадках, асобы павінны адыгрываць істотную ролю ў вызначэнні небяспекі, якая пагражае іх нематэрыяльнай культуры спадчыне, у прыватнасці, яе дэкантэкстуалізацыі, камадыфікацыі, ска-

жэння інфармацыі пра яе, а таксама ў прыняцці рашэнняў аб тым, як не дапусціць ці змякчыць гэтыя небяспекі". Часта носьбіты НКС не могуць сфармуляваць пагрозы для існавання сваёй спадчыны, але спецыялісты павінны рабіць гэта, пагутарыўшы з носьбітамі і зразумеўшы іх патрэбы.

"Неабходна цалкам павяжаць культурную разнастайнасць і самабытнасць супольнасцяў, груп і асобных людзей. У адпаведнасці з каштоўнасцямі, якія вызна-

юцца супольнасцямі, групамі і асобнымі людзьмі, і захаваннем культурных норм, неабходна надаваць асаблівую ўвагу гендарнай роўнасці, удзелу моладзі і павязе этнічнай самабытнасці пры распрацоўцы і ажыццяўленні мер па ахове". У беларускім інвентары НКС пакуль толькі праявы беларускай этнічнай культуры. Але на нашых землях шмат этнічных меншасцяў, якія захоўваюць традыцыі сваёй далёкай радзімы, значыць, у новых умовах яны з'яўляюцца для іх каштоўнасцю. Часта этнамузыказнаўцы кажуць, што маладзёшыя спявачкі "псуоць" гучанне спеўных гуртоў старэйшых

носьбітаў НКС. Але як забяспечыць пераемнасць, калі не пускаць маладых далучацца? Бадай, ніяк...

Дакумент UNESCO завяршаецца ўраўнаважаным: "Ахова нематэрыяльнай культурынай спадчыны мае агульнае значэнне для чалавечтва і таму павінна ажыццяўляцца на аснове супрацоўніцтва на двухбаковым, субрэгіянальным, рэгіянальным і міжнародным узроўнях. Разам з тым супольнасці, групы і, у адпаведных выпадках, некаторыя асобы не могуць быць адчужаны ад іх уласнай нематэрыяльнай культурынай спадчыны".

К

Інтэрнэт — вялікая справа. Цікавую інфармацыю знайсці мае сябры па сацыяльных сетках. У аэрапорце Уладзівастока пачала дзейнічаць мабільная бібліятэка. Можна падсесці да шылды з адлюстраваннем кніжнай паліцы (на вокладцы кожнага выдання — QR-код) і спампаваць твор, які зробіць паветраную вандроўку змястоўнай і цікавай. На імправізаванай паліцы — некалькі соцень разнастайных кніг. Сям-там такую паслугу можна сустрэць і ў нас.

Яўген РАГІН

Спачатку — нізка інфармацый з сацыяльных сетак. Першае месца ў маім рэйтынгу займае **Мастоўская** раённая дзіцячая бібліятэка. У гонар 8-годдзя чытача Кірыла бібліятэка ўзяла гульнявы пакой "Зялёны востраў" на... абардаж. Так! Пярэтая каманда самых сапраўдных піратаў прапанавала падлеткам правесці вечарынку. Ніхто, натуральна, не быў супраць. Сумеснімі выслкамі бібліятэкараў-піратаў і юных чытачоў быў праведзены квэст па пошуках пірацкага скарбу. Да слова, тэартычныя развагі спецыялістаў пра магчымасці квэстаў вы можаце прачытаць на 11-й старонцы нашай газеты.

Пра самаы розныя калядныя сустрэчы ў **Слонімскай** гарадской бібліятэцы № 1, аграгарадку **Пагародна**, **Малабаставіцкай** інтэгрэванай сельскай бібліятэцы паведамілі праз сацыяльныя сеткі адпаведна **Слонімскай**, **Іўеўскай**, **Берастаўскай** раённай бібліятэкі. А **Смаргонскай** райбібліятэка распавяла пра тое, што філіял "Гарадская дзіцячая бібліятэка" з экскурсіяй наведалі першакласнікі. Значыць, чытачоў ва ўстанове паболей. **Іўеўская** раённая бібліятэка абвясціла зімовы праект "Сталоўка для птушак". З чаго толькі не былі зробленыя тыя кармушкі! Адзін юны чытач, не надта дасведчаны ў арніталогіі, нават шпакоўню прыцягнуў... І невялікая выснова на падставе прачытанага. Установы культуры **Гродзеншчыны** не перастаюць здзіўляць: ваўсю і рэгулярна піяраць сябе не толькі на старонках "Культуры", але і ў шматлікіх сацыяльных сетках. Нічога не маю супраць. Рэкламу нестандартнага варта весці самым шырокім фронтам, бо ад гэтага імідж установы залежыць.

Пра Калядны фэст — і ў лісце ад **Лідскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. Праграма складалася з пралогу, тэатралізаванай часткі. Удзел у фэсце прынялі наступныя філі-

Пра бібліятэчны абардаж, шпакоўню ды Дзень снегу

Падчас мерапрыемстваў у Дзятлаве, прысвечаных заканчэнню года культуры-2016.

Ансамбль народнай музыкі "Сакавінка" з Барані паспяхова ўдзельнічае ў конкурсах і канцэртах.

Зімовыя забавы і артышчы Сусветны дзень снегу ў аграгарадку Мазалава.

Падчас свята "Светлая радасць прайшла на Ямлю" ў Рэчыцкім гарадскім доме культуры.

ялы: **Крупаўскі і Бердаўскі** дамы культуры, **Гудскі** цэнтр творчасці і вольнага часу. Прысутнічалі і сябры з Літоўскай Рэспублікі, з горада Шальчынінкай — ансамбль песні і танца "Сольчане".

Год культуры-2016 у Цэнтры культуры і народнай творчасці **Дзятлава** завяршыўся вялікімі канцэртамі. На раённай сцэне выступілі народны хор ветэранаў працы, народны ансамбль музыкі і песні "Ятранка", зводны духавы аркестр гарпасёлка **Наваельня**, вакальны гурт **Дзятлаўскай** школы мастацтваў, узорны ансамбль скрыпачоў "Зорачкі", тэатр ігры роставых лялек, узорная тэатральная студыя "Мелодыя душы" Цэнтра культуры і народнай творчасці... Краязнаўчы музей і цэнтральная раённая бібліятэка ладзілі ў феа майстар-класы і выставы, разыгрывалі латарэю.

Зараз — падборка звестак ад вядучага метадыста **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэя Струнчанкі. "У выставачнай зале нашай установы, — піша ён, — прайшла творчая вечарына з удзелам паэты Людмілы Саўчанка, кампазітара Мар'яна Зелянкевіча і народнага вакальнага ансамбля "Вікторыя" дэпартаменту аховы МУС Першамайскага аддзела Віцебска".

Сусветны дзень снегу адзначаны ў аграгарадку **Мазалава**. Супрацоўнікі СДК і сельскай бібліятэкі падрыхтавалі праграму, што ўключыла не толькі конкурсы і гульні, але і лепку снежных фігур. У бібліятэцы працавала выстава кніг на "снежную" тэматыку. А майстрыха Вольга Ганчарова вучыла дзяўчынак ды хлапчукоў вырабляць годныя сувеніры.

У Мазалаўскай дзіцячай школе мастацтваў навучэнцаў пасвяцілі ў музыканты. Усе першакласнікі атрымалі памятнае падарункі.

І апошняя на сёння інфармацыя ад вядучага метадыста Віцебскага АМЦНТ: "У выставачнай зале нашага цэнтра працуе выстава дзіцячай творчасці. Тут прэзентуюцца работы ўдзельнікаў узорнай студыі выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва **Лепельскага РДК**, узорнай мастацкай студыі "Каларыт" **Расонскай ДШМ**, народнай студыі выяўленчага мастацтва **Віцебскага абласнога палаца дзяцей і моладзі**, узорнай студыі "Жываліс" Цэнтра культуры горада **Наваполацка**. На вернісажы выступілі салісты вакальна-эстраднай студыі "Серпанцін" **Ганна Елісеенка** і **Сяргей Рыдзіка**, калектыў эстраднага танца "Тэра-дэнс" абласнога палаца дзяцей і моладзі".

У **Ганцавіцкай** дзіцячай школе мастацтваў сабраліся фальклорныя калектывы з вёсак **Люсіна**, **Раздзялавічы**, **Хатынічы**, **Дзятлавічы (Лунінецкі раён)** і **Крывошын (Ляхавіцкі раён)**. Сустрэча была прысвечана мясцовым абрадавым традыцыям. Гаворка ішла пра сістэму вывучэння і пераймання традыцыі, пра папулярнасць і спадчыны свайго краю.

Настаўнік дзіцячай школы мастацтваў № 3 горада **Барань Аршанскага раёна** Наталля Латышава распавядае пра народны ансамбль народнай музыкі "Сакавінка". Кіраўнік калектыву — Валянціна Вінаградава. У рэпертуары — творы кампазітараў XIX — XXI стагоддзяў (класічны і эстрадны кірункі). Калектыў актыўна супрацоўнічае з прадпрыемствамі і арганізацыямі, пастаянна ладзіць для іх святочныя мерапрыемствы. Удзел у конкурсах і канцэртах — таксама абавязковы і, як правіла, — паспяховы.

Мінулы год культуры згадвае загадчык аддзела культурна-дасугавай дзейнасці **Уздзенскага** раённага дома культуры Людміла Цвірко. "Клубныя мерапрыемствы, — сцвярджае яна, — былі самымі разнастайнымі па форме. Да прыкладу, быў распачаты культурна-грамадскі праект "Скарбонка мая — Уздзеншчына!" Ужо ў

сакавіку работнікі **Каралёўскага сельскага дома культуры і Дзешчанскага цэнтра вольнага часу** запрасілі землякоў на майскае тэатралізаванае свята "Сёння, як нідзе, Свята Крапівы ідзе". Потым было абласное свята гумару "Я — пякучка-крапіва!" Важным складнікам праекта стаў раённы фестываль нацыянальных культур. Восем дзяспар горада і раёна прэзентавалі сваё традыцыйнае мастацтва. На базе **Цепленьскага СДК** упершыню прайшло раённае свята-конкурс аматарскіх тэатральных калектываў. У вёсцы **Войкава** адбылося хлебаробскае свята, у вёсцы **Возера** — свята вяртання народнай дваровай гульні, у вёсцы **Літва** — свята вады і калодзежа... Скончыўся 2016-ы раённы фестываль талентаў работнікаў культуры "Калядная зорка". Самы багаты на фактуру ліст сённяшняга агляду. І гэта пры тым, што сёе-тое давалося падкараціць, каб змясціць і іншую карэспандэнцыю. Але і пры гэтым цудоўна зразумела, што ў "рэпертуарным спісе" на Уздзеншчыне летась панавалі выдумка ды знаходлівасць з кемлівасцю.

Пра чарговае бібліятэчнае мерапрыемства распавядае загадчыца аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Слонімскай** раённай бібліятэкі Людміла Падколзіна. Самае старадаўняе паселішча раёна — Давыд-Гарадок. Так атрымалася, што адсюль родам — пісьменнікі Леанід Дранько-Майсюк, Уладзімір Глушакоў, Георгій Марчук. У чытальнай зале райбібліятэкі прайшла днямі літаратурная гадзіна, прысвечаная 70-годдзю Георгія Марчука. Яго творы тым днём чыталі вучні мясцовай школы.

Цягам усяго года Беларускай гульнявы тэатр роставых лялек Цэнтра культуры **Дзятлава** запрашае паглядзець спектакль пра прыгоды снегавіка Олафа і яго сяброў у Краіне магічных парасонаў. Інтрыга? Яна! Мы некалькі разоў пісалі пра гэты незвычайны тэатр. Цікава, як вырастае майстэрства "лялек" за гэты час?

Дзякуй за паведамленні, шаноўныя чытачы! Пішыце і надальней, здзіўляйце ды радуйце сваёй неабывакавасцю.

Феерыя балю ў Мірскім замку

7 студзеня ў інтэр'ерах Партрэтнай залы музея "Замкавы комплекс "Мір" адбыўся Калядны Мірскі бал.

Гасцей сабралі з нагоды імянінаў Тэафіліі Канстанцыі Радзівіл — сястры князя Караля Станіслава Радзівіла, знакамітага "пане Каханку". Для ўдзельнікаў былі арганізаваны танцавальныя майстар-класы ад шоу-балета "Феерыя" пад кіраўніцтвам Аляксея Кісялёва, а незабыўную атмасферу вечара ўсім прысутным стварылі музыканты ансамбля "Класік-Авангард". Госці Каляднага балю прынялі ўдзел і ў гульнях XVIII стагоддзя, а таксама прайшліся з экскурсіяй па залах замка, напрыканцы якой быў арганізаваны міні-квэст з зашыфраваным пасланнем ад князя Радзівіла.

(Працяг.
Пачатак у №№ 1, 2.)

Так ужо атрымалася, што месяц студзень звязаны ў культурнай прасторы нашай краіны прынамсі з імем легендарнага Пясняра — Уладзіміра Мулявіна. У мінулым нумары мы згадвалі яго дзень нараджэння, які завяршыўся традыцыйным канцэртам у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі. На гэты нумар газеты прыпадае тыдзень, у кантэксце якога ўваходзіць дата адыходу ў Вечнасць любімага Артыста - 26 студзеня. Уладзімір Георгіевіч у свае апошнія дні з усмешкай звяртаўся да іранічнай і жыццесцвярджальнай творчасці Сяргея Даўлатава, якая надзяляла яго ў тыя драматычныя часіны пэўнай доляй аптымізму, а значыць, надзеяй.

Барыс КРЭПАК

Сядзелі доўга, да самага закрыцця, і перапыняючы адзін аднаго, размаўлялі пра ўсё на свеце. З гэтага вечара і пачаліся нашы з Сяргеем даволі блізкія ўзаемаадносіны, калі мы з “вы” плаўна перайшлі на “ты”. Даўлатаў малазнаёмых і выпадковых людзей ніколі не называў на “ты” — мабыць такія былі вынікі мацярынскага выхавання (бацька Данат Мечык пайшоў з сям’і адразу ж пасля вайны).

Хачу зараз зрабіць нейкае “лірычнае адступленне” спецыяльна для маладога чытача, народжанага ці ў канцы эпохі савецкай, ці ў постсавецкі час, для якога пара кароткай хрушчоўскай “адлігі” 60-х гадоў прадстаўляецца сёння сівой і вельмі скасабочанай гісторыяй. Калі двума словамі ахарактарызаваць наша тагачаснае ленынградскае студэнцтва, то гэта будуче: мода на інтэлектуалаў. Фізікі і лірыкі вядуць спрэчку эпчнага маштабу аб тым, “кто более матери-истории ценен”. Фізік-ядзершчык разам з таежным геалагам-рамантыкам, архітэктарам і альпіністам — самія “козырныя” прафесіі, уласна, уласна, уласна кінематографам. Маладыя Еўтушэнка, Ахмадуліна, Раждзэсценскі, Вазнясенскі чытаюць вершы ў перапоўненых аўдыторыях. Акуджава з песенкамі пад немудрагелістыя гітарныя акорды падымаецца на хвалю славы, і студэнцтва больш аддае перавагу “сіняму тралейбусу”, чым “нашаму браняпоезду”. З’яўляюцца першыя шлягеры Высоцкага, Клячкіна, Кукліна. Хтосьці ўжо спявае “Пілігрымаў” на вершы мала каму вядомага Оські Бродскага. Частуе са старонак “Юности” “апе-

льсінамі з Марока” Аксёнаў і прапаноўвае ўсім рамантыкам свой “зорны білет”. Толькі куды?

Мы — пакаленне інтэлектуальных дворнікаў, грузчыкаў, качагараў, вартунікаў, сезонных экскурсаводаў. У асноўным, горача разважалі пра літаратуру. Тады кумірамі маладых ленынградскіх “разумнікаў” былі У. Фолкнер, Дж. Дэвід Сэлінджэр, Э. М. Рэмарк, Стывен Крэйк з яго “Блакiтным гатэлем”, і, канешне, Э. Хе-

племені студэнтаў лепшага ўніверсітэта краіны — учарашнія “дзеці вайны” і пасляваенныя прыёмшы, сведкі ліхаманкавай скачкавай урбанізацыі і першых рэальных метафарфоз у жалезабетоннай сцяне духоўнай, сацыяльнай і ідэалагічнай стагнацыі. Мы — апошнія прадстаўнікі легендарных “шасцідзясятнікаў”, якія зашпелі завялыя раскі “адлігі”, што прабіліся скрозь халодны асфальт, але так і не паспелі пе-

ванай “лесвіцы”, спалі з зачытаным і перачытаным лістападаўскім нумарам часопіса “Новый мир” за 1962 год з “Іванам Дзянісавічам” Салжаніцына пад падушай, натхнёна дэкламавалі пад гітарныя акорды гумілёўскіх “Капітанаў”, севяранінскую “паэзу”, ясенінскага “Чорнага чалавека” і “Люты” Багрыцкага. І яшчэ вельмі любілі рытмы Рэд’ярда Кіплінга: “Пыль! Пыль! Пыль из-под шагающих сапог! / И отдыха нет на войне сол-да-ту!”

так доўга апісваў ту духоўную атмасферу часу, у якой мы тады жылі. Бо менавіта яна, гэтая атмасфера, і далейшыя гады сямідзясяттыя, сталі для будучага пісьменніка галоўным і, мабыць, адзіным фундаментам яго яскравых кніг, якія ўпершыню былі выдадзены ў Еўропе і ЗША: “Нябачная кніга”, “Кампраміс”, “Зона. Запіскі наглядчыка”, “Запаведнік”, “Рамяство”, “Чамадан”, “Чужаземка”. Падкрэслю, што першая кніга Даўлатава “Запаведнік” выйшла на радзіме, у ленынградскім выдавецтве “Васілеўскі востраў”, толькі вясной 1990 года — за некалькі месяцаў да смерці аўтара.

Але яшчэ раз скажу: мае адносіны з Даўлатавым адбываліся ў тыя нядоўгія часы, калі пра яго пісьменніцкі дар не было і гаворкі. Так, я ведаў, што ён пісаў нейкія вершыкі, падобныя на экспромты (а хто іх не пісаў у юнацтве?). Ведаў, што ў яго ёсць цяга да журналістыкі, пра што ён сам не раз гаварыў. А ўсё астатняе: пасляармейская падзённая, у асноўным, “халтурная” праца ў газетах і часопісах, першыя спробы пісаць апаваданні — было ўжо пасля нашага расставання і майго ад’езду з Ленынграда ў Мінск. Каротка кажучы, да лютаскай эміграцыі 1979 года — у яго духоўным і душэўным багажы назапасіліся ўсе тыя тэмы, сюжэты, вобразы, стылістычныя асаблівасці, прыёмы, і тая знакамітая “ўсмешка розуму”, якія і прынеслі пісьменніку паўсюдную вядомасць. Але, на жаль, удалечыні ад радзімы ён памёр якраз у той час, калі слава падышла вельмі блізка да яго ўзгалоўя. І ў гэтым сэнсе яго духоўнаму “брату” Мулявіну пашанцавала больш, бо Пясняр пры жыцці пабачыў на ўласныя вочы, як выглядае сапраўдная слава і народнае прызнанне яго надзвычайнага таленту.

Аднойчы, 26 мая 1961 года, мы ўдвух з Сяргеем вечарам апынуліся ў тым жа “Тэхасе”. Даўлатаў прынёс воблу, і без усяля-

18 гадоў! Верш гэты мне, ды і не толькі мне, асабліва падабаўся. Заклучныя строфы ўзрушвалі фатальнасцю падзей, што адбываюцца на нашай зямлі. І тэкст вельмі добра клаўся на мелодыю, як і вершы Кіплінга, асабліва пад акорды гітары, на якой добра іграў у інтэрнаце Пашка Канстанцінаў, мой самы блізкі сябра. У тэксце прыцягвалі ўвагу тры сэнсавыя формулы: вечнае блуканне па свеце; беспрасветная самота; адчуванне трагізму жыцця. Сяргей доўга маўчаў, слухаючы мае развагі пра геніяльнасць верша, а потым раптам стукнуў кулаком сябе па лбе: “Ведаеш, Боба, успомніў! Сёння ў “Рыжага” дзень нараджэння! Трэба яго павіншаваць... Давай хутчэй расплывайся за піва і мігам да яго... Тут недалёка, на Пестэля, у тым самым доме Мурузі, дзе калісьці жылі піжонка Зінка Гіпіус са сваім падкаблучнікам Меражкоўскім...”

Гэты дом я ведаў. Але да Бродскага так і не давялося трапіць. Ні тады, ні пазней, і вельмі шкадаваў аб гэтым. Не трапіў я і на судовы працэс над “злосным дармаедам” Бродскім, які адбываўся ў лютым 1964-га ў Дзяржынскім раённым судзе (Даўлатаў тады яшчэ даслужваў у канвойных вайсках лагераў у Комі ССР). Нас проста ў зал суда вярта не пусціла, і мы, група студэнтаў, прастаялі некалькі гадзін марна на холодзе. Да гэтага дня Бродскага па вялікім рахунку ў той час мала хто ведаў, акрамя блізкага пісьменніцкага атачэння “сваіх” і “чужых”, а “дармаедаў” было шмат, аднак гэты судовы працэс атрымаў і ў СССР, і на “тлятворным” Захадзе шумны палітычны рэзананс...

Сяргей з Бродскім раней шмат разоў сустракаўся. Пазнаёміўся, па яго расповедах, здаецца, годзе ў 1959-м. “Ён жыў не ў савецкім Ленынградзе, а кляштары ўласнага духу, — неяк сказаў Даўлатаў. — Не паверыш, але Вося мяркуе, што Дзяржынскі дасюль жыў, але на пенсіі. А камінтэрн — гэта назва музычнага ансамбля. А калі ўбачыў на сваім доме партрэт члена Палітбюро Мжаванадзэ, папытаўся здзіўлена: “Сярожка, а гэта хто? Няўжо Уільям Блэйк?” Але гэта зноў жа — у духу парадаксальнага насмешніка Даўлатава. І наогул, гумар, па яго словах, “інверсія жыцця. Лепш так: гумар — інверсія здравяга сэнсу, усмешка розуму”.

Сяргей Данатавіч пісаў: “У нашай краіне поўная бяздарнасць — нерэнтабельная. Талент — насцярожвае. Геніяльнасць — выклікае жаж. Найбольш выгадная валюта — сярэдняя літаратурная здольнасць”. Пагадзіцеся, гучыць і сёння вельмі сучасна...

Заканчэнне чытайце ў наступных нумарах.

Даўлатаў, “свой у дошку”

Сяргей Даўлатаў. Ленынград. 1970-я гады.

Ёсць што згадаць пра легенду: “А юнацтва было як малітва нядзельная”

мінгуэй, кнігі якога сталі зноў, пасля доўгага перапынку, перакладацца і выдавацца ў Савецкім Саюзе. Партрэт “таты Хэма” можна было б назваць своеасаблівай “іконай” маладой інтэлігенцыі, які можна было сустрэць скрозь і ўсюды: і ў дасведчаных чытачоў, і ў пакоях студэнцкіх інтэрнатаў, і ў тых, хто меў самае прыблізнае ўяўленне пра літаратуру. Для савецкага чытача таго часу Хемінгуэй аказаўся радней і бліжэй, чым для яго землякоў — амерыканцаў. Магчыма, нашай рэальнасці больш адпавядала яго літаратура пра “страчанае пакаленне”, а фрывольныя месцы з “Фіесты” занадта нагадвалі ленынградскае багемнае бадзьяне па Неўскім шасцідзясятых гадоў. Ну, можа, у гэтых адносінах з “татам Хэмам” мог сапернічаць толькі Рэмарк з яго раманам “Тры таварышы”.

Хто мы, юнакі канца 1950-х — 1960-х гадоў, жыхары шостаі часткі зямлі, гэтай вялікай савецкай Атлантыды, яе хрушчоўскай вясны, заняпаду і агоніі? Мы — прадстаўнікі інтэлектуальнага

ратварыцца ў квітнеючы поплаў.

Аднак прыродны аптымізм бурліў у нашых венах, і нам было пляваць на ўсялякія невыгоднасці быту, на фінансавыя цяжкасці і вечныя даўгі, на дэмагагічныя заклінанні камсамольскіх

■ На жаль, удалечыні ад радзімы ён памёр якраз у той час, калі слава падышла вельмі блізка да яго ўзгалоўя. І ў гэтым сэнсе яго духоўнаму “брату” Мулявіну пашанцавала больш, бо Пясняр пры жыцці пабачыў на ўласныя вочы, як выглядае сапраўдная слава і народнае прызнанне яго надзвычайнага таленту.

і партыйных ідэолагаў пра хуткае прышэсце камунізму. Больш за ўсё недалюблівалі дэмагогаў і балбатуноў, хаця былі гатовыя самі да ранку малоць языком пра ўсё на свеце, і ўсе да аднаго мецілі ў якія-небудзь дэбрахвотнікі на Кубу — “востраў Свабоды”.

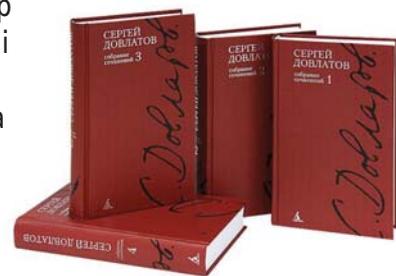
Тады маладосць, свежасць, як пена добрага цёмнага “Портара”, пераплаўнялі нас. І мы адчувалі сябе “отличными парнями отличной страны”. Бралі прыклад з Маякоўскага ў прамалінейнасці, адкрытасці, атлетызме і верша-

Хаця большасць ведала Кіплінга толькі па дзіцячых выданнях “Маўглі” ды па трафейным фільме пра гэтага сімпатычнага хлапчука з джунгляў.

Але нам здавалася, што ўсё роўна дроў для вялікага агня цалкам хапае, і

стукалі многім з нас у віскі, у вясёлыя ўзбуджаныя сэрцы гукі рэвалюцыйнага кубінскага гімна “Венсерэмас”, і маршавы топат адважных пяхотных калон кіплінгаўскіх пакарыцеляў Афрыкі, і звон каваных чырвонаармейскіх абцасаў рамантычных герояў грамадзянскай вайны “в пыльных шлемах”. Адкуль нам тады было ведаць праўду пра трагічныя метафарфозы рэвалюцыі і падзей пасля яе?

Да гэтага пакалення цалкам належаў і Сяргей Даўлатаў. Я невыпадкова

кіх цырымоній на цяжкім драўляным сталё пачаў дзелавіта чысціць гэтую рыбу. Пры гэтым луска ляцела ў розныя бакі, але ніхто з прысутных і вокам не павёў. Гэта было ў парадку рэчаў. Толькі трохі пазней падплыла прыбіральшчыца цёця Клава і амаль ласкава зашыпела: “Ногі падымі, абармот, я павінна прыбраць...”

Доўга пра штосьці гаварылі — ужо не помню пра што, але нейкім чынам згадалі Бродскага і яго той самы верш “Пілігрымы”, які ён напісаў ва ўзросце

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы:

- Выстава твораў рускага жывапісу XIX — XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага.
- Выстава "Свет нябесны на зямлі" — да 30 студзеня.
- Выстава "Майстры Віленскай школы Міхась Сеўрук і Пётра Сергіевіч. Жывапіс і графіка з прыватных калекцый" — да 23 студзеня.

■ Выстава твораў Юрыя Карачуна (1931–1997) — да 23 студзеня.

■ Выстава "Віцебская школа гравюры" — з 26 студзеня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстава лялек мастачкі Настасі Адамовіч "Краіна цудаў" — да 23 студзеня.
- Выстава "...і паланэз пачаць пара" моды і аксесуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. М.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."

Выставы:

- Выставачны праект "Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля" — да 1 чэрвеня.
- Выстава "Час цудаў. Зімовыя святы і забавы" — да 28 лютага.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 22 — "Сем прыгажунь" (балет ў 2-х дзях) К.Караева. Пачатак а 18-й.
- 22 — канцэрт "Шэдэўры оперы" (камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
- 24 — "Царская нявеста" (опера ў 3-х дзях) М.Рымскага-Корсакава.
- 25 — "Каханне і Смерць" (балет у 2-х дзях) П.Бюльбюль аглы.
- 26 — "Баль-маскарад" (опера ў 3-х дзях) Дж.Вердзі. У партыі Рычарда — лаўрэат міжнародных конкурсаў Міхаіл Малафія.
- 27 — "Лебядзінае возера" (балет

■ Выстава лінарыту Яўгенні Цыбульскай "Ex Libris. Кніжны знак" — да 31 студзеня.

■ Выставачны праект "Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага" — да 19 лютага.

■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана "Стары Мінск" — у галерэі музея.

■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

■ Казачныя вечарыны ў музеі — кожную суботу зімы а 17-й. Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

■ Выстава "Музей ёлачных цацак" — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Шумлівая пярнатая вясёлка" — да 13 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава "Сафары парк" — да 1 верасня.

■ Выстава "Птушкі зімой" — да 12 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава "Даляры краін свету XIX — XXI стагоддзяў" са збору віцебскага калекцыянера Леаніда Ялава — да 18 лютага.
- Выстава дзіцячай творчасці "Калядныя замалёўкі-2016" — да 22 студзеня.
- Выстава "Іліатрапіён" ("Спанечнік") — да 23 лютага.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "**Асновы ацёрскага майстэрства**" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

■ Выстава "**Пялечны дэбют**" у рамках праекта "Спадарыня лялька" — да 5 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава жывапісу Наталлі Шапавалавай і Ленура Веліляева "**Дзённік падарожжаў**" — да 5 лютага.

■ Паказы ў рамках праекта **KINOPORT** — кожную суботу (у студзені яны прысвечаны фестывалю польскай анімацыі).

■ Навагодняя рэтраспектыва "**Неверагодныя прыгоды**" (добрыя фільмы для ўсёй сям'і Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм") — да 5 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Фотапраект "**Зброя Перамогі**" — да 26 лютага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацывы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава "**Нясвіжскі праменад**" Ларысы Зарубінай — да 29 студзеня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Музейны праект "**Забытыя мелодыі**" — да 31 студзеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

■ "**Якуб Колас. Жыццё і творчасць**".

■ Інтэрактыўная гульня "**Таямніцы дома Песняра**".

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект "**Крочам у школу разам з Коласам**".

■ Пешая экскурсія "**Мясцінамі Коласа ў Мінску**".

Акцыі:

■ "**Самы лепшы дзень**"

(дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія "**У дзень вяселля — у музей!**".

■ Музейная творчая майстэрня.

■ "**Да Коласа на Новы год**" (святочная праграма для дзяцей).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя "**Шляхі**" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "**Хлопчык і лётчык**", галаграфічным тэатрам.

Акцыі:

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "**У пошуках папараць-кветкі**", "**Вячоркі**".

■ "**Калядкі ў Купалавым доме**" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў, іх бацькоў і настаўнікаў — да 31 студзеня (акрамя суботы і нядзелі).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ "**Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва**".

■ Выстава "**ROBO ART**" — да 29 студзеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ "**Мастак. Грамадзянін. Герой**". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ "**Мінск губернскай. Шляхецкі побыт**".

■ Міжнародная выстава сучаснага мастацтва "**Ад Лісабона праз Мінск да Уладзівастока**" — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "**Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет**".

■ "**Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі**".

■ **МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"**

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

■ "**Кола часу**" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава "**Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня "**Карэты майстар**".

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ

"**ВЫСОКАЕ МЪСТА**"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава работ студэнтаў і выпускнікоў кафедры касцюма і тэкстылю БДАМ

"**Грані**" — да 5 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:

■ "**Культавыя прадметы**" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "**Чырвоная гасцёўня**".

■ "**Зала ўрачыстых прыёмаў**".

■ "**Старажытная гісторыя Гомельшчыны**" (археалагічная экспазіцыя).

■ "**Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст.**".

■ "**Свет прыроды**" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ "**Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея**".

Выставы:

■ Выстава "**Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму**" са збору Дзяржаўнага Эрмітажа — да 22 студзеня.

■ Выстава "**Прыватная калекцыя**" Кацярыны Раждзэсценскай (Масква) — да 5 лютага.

■ Выстава фотаздымкаў пачатку XX стагоддзя з відамі парку і інтэр'ераў палаца Паскевічаў "**Сведкі палацавай эпохі**" — да 22 студзеня.

■ Выстава "**Тры цвікі**" (у рамках праекта "Новае ў археалогіі Гомельшчыны") — да 31 студзеня.

■ Выстава "**Свет старажытных людзей**" — да 5 лютага.

Вежа палаца Экспазіцыя:

■ "**Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы**".

Выставы:

■ Выстава "**Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож**" — да 31 студзеня.

■ Выстава "**Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане**" — да 31 студзеня.

■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Палянкова.

Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя:

■ "**Zooterra**".

Выстава:

■ Выстава **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

■ "**Свет субтрапічных раслін і жывёл**".

Вежа агляду.

Спачывальня князёў Паскевічаў.

■ Інтэрактыўны